

## הישיבה המאה-ושבעים-ותשע של הכנסת השמינית

יום רביעי, י"ח סיון תשל"ה (28 מאי 1975)  
ירושלים, הכנסת, שעה 11.04

### א. הודעת יושב-ראש הכנסת בעקבות הודעת הממשלה על ההסכם בין ממשלת ישראל והקהילה הכלכלית האירופית

היו"ר י. ישעיהו :

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, ביום שני של השבוע הזה מסר סגן ראש הממשלה ושר החוץ את הודעת הממשלה על ההסכם בין ממשלת ישראל לבין הקהילה הכלכלית האירופית לכינון אזור סחר חפשי ושיתוף פעולה.

ועדת הכנסת נדרשה לעניין הזה כמקובל, אבל לא הובאה לפניה בקשה — לא מצד הממשלה ולא מצד חברי כנסת, כפי שהתקנון דורש, לקיים דיון או להשיג מיעודעות.

עם זאת, ועדת הכנסת הסמיכה אותי למסור את ההודעה הבאה לכנסת בעקבות הודעת הממשלה. וזה לשון ההודעה :

אני קובע בסיפוק כי ההסכם עם מדינות השוק האירופי המשותף, כפי שנמסר עליו בהודעת שר החוץ ביום ב', ט"ז בסיון תשל"ה — 25 במאי 1975, מהווה שלב חשוב בביצור היחסים בין ישראל והקהילה.

אני מקבל בקורת-רוח, על דעת הכנסת, את החלטת הפארלאמנט האירופי מה-15 לחודש מאי, המאשרת את ההסכם והמביעה תקוותה לכינון קשרים קבועים בינה לבין הכנסת. וכיושב-ראש הכנסת אפעל לגיבוש דפוסיים לשיתוף פעולה בין הפארלאמנט האירופי לבין הכנסת.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :  
אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר י. ישעיהו :

בבקשה, חברי-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :  
אדוני היושב-ראש, לדעתי יש צורך לקיים דיון על ההודעה של יושב-ראש הכנסת, אם היא מתקבלת על דעת כל הכנסת. אם אין אפשרות לקיים דיון, אני מבקש אפשרות להציע הצעה נוספת משלי.

משה ורטמן (המערך) :

על הודעת יושב-ראש הכנסת אין הצעות נוספות.

היו"ר י. ישעיהו :

חברי-הכנסת לבנבראון, אני מכבד את דעתך, אבל יש לנו תקנון וקיימת ועדת הכנסת, ועלפי זה מתנהלים הנוהלים והסדרים של עבודת הכנסת, ולפיכך אינני יכול להיענות לבקשתך.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :  
אני מבקש לקיים הצבעה על הצעתי לקיים דיון.

יצחק בן-אהרן (המערך) :  
תציע הצעה לסדר-היום.

היו"ר י. ישעיהו :

התקנון מסמך את היושב-ראש להחליט ביחס להצעה לסדר, אם לקבלה או לדחותה. לא ניצור כאן תקדימים של הצבעה על הצעה לסדר. זוהי סמכות היושב-ראש והוא פסק מה שפסק, גם אם זה לא מתקבל על דעתך, חברי-הכנסת לבנבראון. זהו התקנון וזהו סדר העבודה שלנו וצריך לשמור עליהם.

### ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. ישעיהו :

נשמע עכשיו הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורר :

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע

### ג. שאילתות ותשובות

3300. טיב השידורים התייעודיים

היו"ר י. ישעיהו :

חברי-הכנסת י. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז באייר תשל"ה (28 באפריל 1975) :

חברי הכנסת, נשמע עתה את תשובות שר החינוך והתרבות על שאילתות.

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

כפי שידוע לשואל הנכבד, רשות השידור היא רשות עצמאית והיא איננה מצווה על תיאום ושיתוף פעולה עם משרד החינוך והתרבות. התפקיד המוטל עליה הוא להיות ממונה על ביצוע החוק, ואני מנסה במסגרת הסמכויות הנתונות לי, להשפיע על רשות השידור שהטלוויזיה הכללית, אם כי איננה טלוויזיה ליד מודית, תהיה גם תרבותית וחינוכית.

3308. הקפדה על תקינות הלשון בשידורים

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ח באייר תשל"ה (29 באפריל 1975):

במסדר החדשות בראדיו ביום שבת, 16 באפריל 1975, שעה 11.00, נכלל המשפט הבא: "הנשיא הור-אונג הצהיר, כי לדרום-וייטנאם אין שום ברירה אחת...".

אבקש לדעת:

1. האם נבדק מראש הטקסט של המישר האמור "ותוקן למהדרין" (תשובת שר ההסברה מיום 6 באוגוסט 1974 לשאלתה 629)?

2. איזה צעד ננקט בעקבות המישר שכלל את המשפט המובא לעיל?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

אם אני מבין אל נכון, השואל מתכוון לשימוש במלה "ברירה" בהוראה של "אלטרנאטיבה" ולא בהוראה של "דילמה". בדקתי את העניין עם בלשנים ומסגרת שבהוראה הקלאסית של המלה "ברירה" בספרות התלמודית אין זכר לא למשמעות זו ולא למשמעות זו. ההוראה הקלאסית היא: עצם האקט של בחירה, או — במובן המשפטי — השפעת חלוקתו של נכס או של חפץ בדיעבד על בעלות המשפטית מלכתחילה.

ההוראה של "ברירה" כפי שהמלה שגורה בפינו מאוחרת היא. קרוב לוודאי שחזרה המלה אל העברית מן ההתפתחות שעברה עליה ביידיש; שם, ביידיש, המלה "ברירה" מופיעה בשני המובנים, הן במובן של דילמה והן במובן של אלטרנאטיבה. לפיכך בדיבור העברי החדש שתי המשמעות משמשות בעירבוביה.

היו"ר י. ישעיהו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ידידיה בארי.

ידידיה בארי (הליכוד):

האם כבוד השר מאמץ לו את השימוש במלה שהוא כינה "הדיבור העברי החדש"?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

אינני רואה את עצמי מוסמך לאמץ עניינים בתחום הבלשני. אני רק יכול לומר שאף-על-פי שרצוני לקיים הבחנות של גוני משמעות בלשון, הרי אין הבלשנים גורסים בדרך כלל — וזה להבדיל ממורים לעברית בדורות הקודמים — שיש ליצור הבחנות מלאכותיות בניגוד למצוי במקורות.

אני רוצה להוסיף, אדוני היושב-ראש, שאף-על-פי שאני נהנה תמיד לעיין, כתוצאה מהשאלות של חבר הכנסת הנכבד, בסוגיות לשוניות, דומני שבדי-קת דקויות לשוניות איננה עניין לדיון בכנסת.

במשך שנות הפעלת הטלוויזיה העלית במליאת הבית וכן בשאלות את אופי השידורים מאירועים בעלי ערך תיעודי, כגון יובלות המושבות הוותיקות, ציוני מועדים ומאורעות וכו'. באותם מקרים בלטו השידורים שמשקלם היה ביסודו שלילי, בלתי-נאמן למציאות באותם ישובים ובאותם אירועים. לרוב היו השידורים יוצאי-דופן ומציגים את התמונה באורח שולי ולא אמין. קיימתי שיחות אישיות בנדון עם האחראים. נראה לי שדבר לא נשתנה בנדון.

היום פירסם הנער יוחנן רענן (תלמיד כיתה י"ב בביית-הספר בקריית-שמונה) מכתב ב"מעריב" ובו הוא מספר שבמלאת שנה לטבח בקריית-שמונה הוסרטה בטלוויזיה כתבה על המצב בקריית-שמונה. עורך הכתבה "שכח" לראיין את התושבים הוותיקים שמסוגלים לייצג את המקום כפי שהוא, והוא מספר כי "נדהם כשהציג את קריית-שמונה בתור ישוב נורמאלי, עם כל הבעיות של ישוב רגיל וכו'". הוא מסיים באמרו כי "יש להציג את האמת כולה ולא אמת מסולפת כפי שהוצגה בכתבה סובייקטיבית זו". זהו כתב-אישום חמור נגד הטלוויזיה ושיטות הצגת הדברים בה.

כאמור, כך היה בשידורים בעת יובל רחובות, זכרון-יעקב, מטולה ועוד. הצגה מעוותת של החיים, מוגשת על צד השלילי והכעור.

לשידורים פגומים אלה השפעה קשה על התושבים במקומות הנוגעים בדבר. וכיוון שעלי-ידי כך נוצרת אצל כלל צופי הטלוויזיה דמות הרחוקה מן העובדות, יש לדבר השפעה חינוכית שלילית.

אודה לך איפוא אם תשיב לי:

מה נעשה על-ידי מליאת רשות השידור, הנהלתה והנהלה הכללית של הרשות, כדי להציג בטלוויזיה אמת ולא גישה חד-צדדית ושלילית בשידורים כנ"ל?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

רשות השידור עושה וראוי שתעשה כל ימות השנה כדי להציג בטלוויזיה "אמת ולא גישה חד-צדדית ושלילית". כמוכן, המציאות יכולה להיות גם שלילית, או שהשלילה היא חלק מן האמת שבמציאות.

עם זאת, ידועה דעתי שיש לעשות מאמצים לחשוף לא רק את השלילי ולהציג בטלוויזיה, אלא גם — אם לא למעלה מזה — את החיובי.

מוסרים לי שהמישר המסויים שהשואל הנכבד מתייחס אליו לא היה דווקא שלילי בעיקרו, ויש להניח שהשואל סיכם את הכתבה סיכום חד-צדדי ושלילי, על סמך מכתבו של הנער בעתון, מבלי שראה את המישר.

היו"ר י. ישעיהו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (הליכוד):

כבוד שר החינוך והתרבות, האם קיימת איזו מסגרת של תיאום, שיתוף, החלפת אינפורמציה, הדרכה הדדית ושיקול דעת בין המשרד שאדוני עומד בראשו לבין הרשות ועובדיה, ובעיקר אלה העושים את המלאכה, בהגישם את התכניות לשידורים?

חוברת כ"ט, ישיבה קע"ט  
— שאילתות ותשובות (ישעיהו, ידליו, שריד, טובי) —

לשאלה 6: בשנים האחרונות לא חל כל שינוי בהוראות לגבי שלושת הימים האלה. לפיכך אין לומר שנוספו שלושה ימי פגרה.

לשאלה 7: מספר ימי הלימוד בשנה הוא 210, ולפי דו"ח אונסק"ו הוא גדול ממספר ימי הלימוד ברוב הארצות. בדין-וחשבון נמסר על מספר ימי הלימוד ב-50 מדינות בעולם, ובכללן 12 מדינות באירופה. להלן פרטים אחדים: ב-21 מדינות בעולם, מתוכם 4 באירופה, מספר ימי הלימוד הוא פחות מ-200; ב-19 מדינות, מתוכם 4 באירופה, מספר ימי הלימוד הוא 200—209; ב-2 מדינות מספר ימי הלימוד הוא 210, כמו בישראל; ב-8 מדינות, מתוכם 4 באירופה, מספר ימי הלימוד הוא מעל 210.

במדינות רבות אין קביעה אחידה של מספר ימי הלימוד בשנה. הוא שונה באזורים שונים. כך, למשל, בארצות-הברית המספר הממוצע של ימי הלימוד הוא 178.2 ובמוסדות השונים נע המספר מ-170 עד 200. מספר ימי הלימוד הקטן ביותר לפי דו"ח אונסק"ו הוא 160. יוצא שישראל רחוקה מלהחזיק בשיא עולמי של ביטול לימודים. באשר למשך הלימודים אין נתונים על רוב הארצות וקשה להסיק מסקנות מדין-וחשבון זה.

לשאלה 8: לפי האמור לעיל אין מקום להוראה כזו.

### 3375. הוספת כיתות ללימודים על-יסודיים לתלמידים ערבים בחיפה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה באייר תשל"ה (6 במאי 1975):

למרות ההבטחות החוזרות ונשנות של אנשי משרד החינוך והתרבות ועיריית חיפה לפתוח כיתה י' בכית-הספר הערבי "מרכז" בחיפה, מסרו נציגי משרד החינוך והתרבות והעירייה שלא תיפתח כיתה זו בשנה הבאה. לתלמידים מסיימי כיתה ט' לא תהיה איפוא אפשרות להמשיך בלימודיהם, שכן לבתי-הספר אחרים בעיר אין כל אפשרות לקלוט אותם ורבים נוספים מבין בוגרי בתי-הספר ערביים אחרים בעיר.

על כן הנני שואל:

1. מדוע לא תיפתח כיתה י' בבית-הספר "מרכז" בחיפה?

2. מה בדעת משרד החינוך והתרבות לעשות כדי להקל על מצוקת המחסור בכיתות ללימודים על-יסודיים לאוכלוסיה הערבית בחיפה?

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו:

לשתי השאלות: מספר התלמידים בכיתה אינו מצדיק פתיחת כיתה נוספת. בעיר חיפה יש מספר מס-פיק של בתי-ספר על-יסודיים לתלמידים ערבים ובתי-ספר אלה יכולים לקלוט את בוגרי חטיבת הביניים מבית-הספר "מרכז".

עם זאת, משרדנו ער לכך שבשנים הקרובות יגדל הביקוש. לפיכך מתכננים אנו הקמת חטיבה עליונה שתהיה צמודה לחטיבת הביניים הקיימת במסגרת של בית-ספר ששישני במשכנה החדש של חטיבת הביניים ברחוב אלימותנבי שבו כבר החלה הבנייה.

הו"ר י. ישעיהו:

לא לדיון, אבל לשאלתה ותשובה. זה רק מוסיף טעם.

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו:

אם חבר-הכנסת בארי יתמיד בכך, אמשך ברצון ללון בסוגיות בלשונית.

3374. מזערים וימי פגרה בבתי-הספר

חבר-הכנסת י. שריד שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה באייר תשל"ה (6 במאי 1975):

1. מאימתי נחשבים ימי ט"ו בשבט, ל"ג בעומר וה' במאי כימי חופשה בבתי-הספר?

2. מה היה הגימק הדתי או הגימק שבמסורת או הגימק הלאומי או הגימק הממלכתי להנהיג במו-עדים אלה ימי חופשה בבתי-הספר?

3. מדוע אין בתי-הספר ממשיכים לקיים את מסורת הנטיעות בט"ו בשבט ובמקומה מבטלים את התלמידים מלימודיהם?

4. מדוע אין בתי-הספר ממשיכים לקיים את מסורת הטיוולים בל"ג בעומר ובמקומה מבטלים את התלמידים מלימודיהם?

5. מדוע לא ידגישו בתי-הספר את ערך העבודה העצמית וערך ההתנדבות הלאומית ב' במאי במקום ביטול לימודים?

6. האם לא היה די ב-150 ימי פגרה בשנה (בכלל זה שבתות וחגים), שנחגלה בשנים האחרונות צורך להוסיף עליהם עוד שלושה ימי פגרה?

7. האם יכול השר לאשר שישאר מחזיקה בשיא עולמי של ביטול לימודים בגלל פגרות, יום לימודים קצר (בהשוואה ליום הלימודים באירופה ובארצות-הברית), טקסים ואירועים למיניהם?

8. האם מוכן השר להורות לאלתר לתלוש את שלושת המועדים שלעיל מלוח החופשות ולהחזירם אל לוח הפעולות של בתי-הספר, תוך קביעת תכנם המיו-חד והמחייב של מועדים אלה ברוח המסורת?

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו:

לשאלות 1—5: ט"ו בשבט לא נחשב כיום חופשה, אלא זה יום טיולים או נטיעות. לאחרונה דנה המזכירות הפדגוגית בהוראות ט"ו בשבט ולקראת תשל"ו יפורסם מחדש כי ט"ו בשבט הוא יום טיולים או נטיעות. במקרה של מזג אוויר גשום יתקיימו לימודים וחלק מהזמן יוקדש לשיחות הקשורות לט"ו בשבט.

ל"ג בעומר נחשב ליום חופשה עוד מתקופת הוועד הלאומי. לא היו הנחיות מטעם משרד החינוך לע-ריכת טיולים ביום זה. אם היו טיולים, הרי נעשו ביזמת הנהלת בית-הספר או תנועות הנוער.

ה' במאי איננו יום חופשה. ההוראות לבתי-הספר פורסמו בשנת תשכ"א, לפיכך מוסדות החינוך יהיו פתוחים ב' במאי. תלמידים שהוריהם ירצו בכך יורשו להיעדר באותו יום מן הלימודים, אולם על ההורים להודיע על כך מראש, בכתב, למנהל המוסד. בישוב שתושביו בכללם חוגגים את ה' במאי רשאים להיעדר גם המורים ומנהל המוסד.

אלא לבחור במאמר זה שבו יש ביקורת על בית המקדש?

2. האין בנמצא מאמרים ברמה נאותה הנוגעים למהותו של בית המקדש שנכתבו על-ידי אנשים שגישתם קרובה יותר לאמונה היהודית? אם ישנם — מדוע לא הובאו אלו לידיעת התלמידים?

3. האם הכרחי ביחס למהות המקדש להביא פירוט עמדות אנשי הכנסיה ואבות הנצרות לגבי בית המקדש?

4. האם יורה השר לבדוק מחדש את מהות האוסף, למען ילמדו התלמידים את גישת היהדות לירושלים ולמקדש קודם שילמדו את גישת מתנגדיה?

שרי-החינוך והתכנית: א. ידליון:

1. החוברת הנזכרת בשאלתה היא אחת משלוש חוברות בנושא "ירושלים במקרא" שיצאו בהוצאת נ"י סוי לכיתה י"ב. מגמת החוברת היא להכיר את מקומה של ירושלים ביהדות מתוך עיון מקיף במקומה במקרא. בצד הפרקים על תולדות ירושלים באים שני פרקים, במחצית החומר, העוסקים במשמעות הרוחנית של העיר (ירושלים במזמורי תהילים ובתפילה; ירושלים בדברי הנביאים).

2. מאמרו של דה"ו הוא ניתוח ענייני של המקראות המתארים את מעמד המקדש באמונת המקרא. רק בפסיקה האחרונה של מאמרו — 9 שורות מ-5 עמודים — באה לידי ביטוי השקפה נוצרית המבטלת עקרונות את ערכו של "המקדש הגשמי". קשה איפוא לראות בפסיקה זו פירוט עמדות אנשי הכנסיה.

3. התלמידים לומדים את גישת היהדות לירושלים ולמקדש באמצעות מקורות ומאמרים לפני שהם מגיעים למאמרו של דה"ו, שהוא חלק מצומצם ביותר מתוך כל החומר ובא בסופו.

4. הפסיקה האחרונה כפי שהיא מובאת עלולה לגרום קושי בהבנה. לפיכך הוחלט למחוק אותה מהמהדורה המתוקנת של החוברת.

3395. מבחנים פסיכוטכניים לתלמידי בתי-ספר מקצועיים

חברת-הכנסת ז. המר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו באייר תשל"ה (7 במאי 1975):

בתי-ספר מקצועיים דורשים שתלמידים יעמדו למבחן פסיכוטכני הנערך על-ידי מוסד שנבחר על-ידי בית-הספר.

אבקש להשיב לי:

1. האם יש הצדקה להעדת מוסד אחד כנ"ל על פני מוסדות אחרים?

אם כן — מה היא ההצדקה?

2. האם בדק משרד החינוך והתרבות ואישר את שיעור התשלום שנדרשים לשאת הורי התלמידים?

אם לא — מדוע?

אם כן — היכן ומתי פורסם שיעור התשלום?

3. האם השירות הפסיכולוגי של עיריית ירושלים או התחנה להדרכה בבחירת מקצוע מטעם משרד הע-

3933. זכאותם של סמינארים לתת לבוגריהם תואר אקדמי

חברת-הכנסת ז. המר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו באייר תשל"ה (7 במאי 1975):

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. אילו סמינרים הוכרו עד עכשיו במסגרת מכלול הסמינרים כזכאים למתן התואר B.A.?

2. על-פי אילו קריטריונים הועדפו סמינרים מסוימים על-פני הסמינאר הדתי לבנות בתל-אביב על פני המכללה הדתית בירושלים?

3. האם ומדוע לא יפעל השר מיד להכרה גם בסמינארים אלו כזכאים למתן תואר זה?

שרי-החינוך והתכנית: א. ידליון:

לשאלה 1: אף לא סמינאר אחד הוכר עד כה כזכאי להקנות תואר אקדמי. אמנם מסלול מסוים בסמינאר אורנים, בחסות אוניברסיטת חיפה, מביא את גומריו לתואר אקדמי ראשון, אך זאת מכוחה של האוניברסיטה ולא מטעמו של הסמינאר. כן הורשתה האוניברסיטה העברית בירושלים לנסות ולהקים מסלול אקדמי בבית-המדרש על-שם יליון, ולאחרונה הלימודים העיוניים והמעשיים בבית-המדרש למורי חינוך גופני במכון ונגייט מוכרים על-ידי אוניברסיטת תל-אביב כחוג לימודים אוניברסיטאי, והגומר בה עוד חוג אחד וזכה בתואר הראשון.

אני יכול להוסיף שבינתיים, מאז נכתבה השאלה-תה, קיבלה המכללה שבבית-ברל היתר להתקיים כמכללה במסלול להכשרת מורים המוליך לתואר מיוחד B.E.D., בוגר חינוך.

לשאלה 2: אין מקום לשאלה זו, שהרי לא הועדף שום סמינאר על פני רעהו.

לשאלה 3: העניין נתון להחלטתה של המועצה להשכלה גבוהה והיא מקימה כעת "ועדה אקדמית ארצית למכללות לחינוך" שתטפל בנושא. השלב הראשון בטיפול בכל מוסד יהיה מתן המלצה למועצה להשכלה גבוהה להכיר בסמינאר כמכללה מוסמכת לחינוך. לאחר זמן תיבדק המכללה וייקבע אם היא תורשה גם לתת תואר לגומריה, ומדובר בתואר חדש B.E.D., בעברית: בוגר בהוראה.

3394. מאמר של תיאולוג נוצרי בחוברת "ירושלים במקרא"

חברת-הכנסת ז. המר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו באייר תשל"ה (7 במאי 1975):

בחוברת "ירושלים במקרא" שיצאה על-ידי המרכז לתכניות לימודים בנושא מסכם לכיתות י"ב, באוסף המאמרים לתלמיד, מופיע בין השאר מאמר ביקורתי של הכומר דה"ו שכותרתו "התיאולוגיה של בית המקדש", בו מסביר התיאולוג הנוצרי את מהותו של בית-המקדש והוא כולל מקורות מן הברית החדשה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. לאור העובדה שהאוסף כולו מכיל שישה מאמרים בלבד, והנ"ל אחד מהם, האם לא היתה ברירה

חבורת כ"ט, ישיבה קע"ט

— שאלחות ותשובות (שמעוני, ידליו, כץ, שובל, שינמן, נוף) —

מקצוע מסויים. מובן מאליו כי כל ועדה מקצועית לא תסכים לביטול המקצוע שהיא מופקדת עליו.

לשאלה 4: כבר עניתי בתשובה לשאלות 1-2.

לשאלה 5: בחזון המנכ"ל שייצא בקרוב ימוח הניסוח "גיאוגרפיה כמקצוע חובה תבוטל".

3419. תיאור פעולות אצ"ל ולח"י בחוברת על הפלמ"ח

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר החינוך והתרבות ביום א' בסיון תשל"ה (11 במאי 1975):

ב-1972 נערך בכנסת דיון בעניין הפצת החוברת המגמתית של א. ברנר על הפלמ"ח באמצעות משרד החינוך והתרבות. בחוברת נכללו פרטים שליליים על אצ"ל ולח"י ותיאור מעוות של הסיבות שבגללן הורה דוד בן-גוריון "ל לפרק גופים צבאיים מפלגתיים, לר" בות הפלמ"ח.

שר החינוך והתרבות דאז, מר יגאל אלון, סירב לא- סור את הפצת החוברת בבתי-הספר. הכנסת הביעה את מורת רוחה בכך שפחות ממחצית חברי הכנסת שהשתתפו בהצבעה — 33 לעומת 34 — תמכו בעמדתו.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. הידוע לכבודו שהחוברת משמשת גם עכשיו חומר לימוד בבתי-הספר בארץ?

2. המוכן כבוד השר לעיין מחדש בהחלטת קודמו בעניין זה?

שר-החינוך והתרבות א. ידליו:

לשאלה 1: החוברת איננה ספר לימוד. היא הופצה על-ידי מרכז ההסברה, נמצאת בספריות, וכל הרוצה מעיין בה מיוזמו.

לשאלה 2: לא.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת זלמן שובל.

זלמן שובל (הליכוד):

איך מתיישבת תשובתך עם העובדה שאני יודע שהחוברת עדיין מופצת על-ידי מורים בבתי-ספר יסודיים מסויימים בתל-אביב?

שר-החינוך והתרבות א. ידליו:

אשרי הידוע. אני חייב לבדוק. תיתכן גם יזמה של מורים. זו מדינה חפשית ויש יזמות.

3240. שעת פתיחתם של גני-ילדים עירוניים

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר החינוך והתרבות ביום א' בסיון תשל"ה (11 במאי 1975):

הובא לידיעתי כי גננות רבות בגנים העירוניים פותחות את שערי הגנים לאחר ימי החג רק בשעה 9.00 בבוקר, דבר המקשה על אמהות עובדות.

אבקש להשיב לי:

1. האם נעשה הדבר על דעת משרד החינוך והתרבות?

בודה מסוגלים לבצע את המבחן הפסיכוכיני הנערך על- ידי "הדסה"?

4. אם אינם מסוגלים לבצע את המבחן — מדוע? אם הם מסוגלים לבצע את המבחן — האם נכון שבת-ספר מסויימים עומדים על כך שהמבחן ייערך על-ידי "הדסה" בלבד?

שר-החינוך והתרבות א. ידליו:

1. אין מוסד אחר העוסק בבדיקות פסיכומטריות, לכן אין מקום להעדפה של מוסד מסויים על פני השני.

2. משרדנו לא קבע את שיעור התשלום, שהרי אין הוא מחייב בדיקה זו. עם זאת, יש לציין שהב- דיקה מסייעת לבתי-הספר למנוע הכנסת תלמידים למ- גמות שאינן מתאימות להם.

3-4. התחנה להדרכה בבחירת מקצוע מטעם משר- רד העבודה מטפלת בהכוונה, בבדיקה ובהדרכה של מוגבלים בלבד. השירות הפסיכולוגי של עיריית ירו- שלים מסוגל, עקרונית, לבצע את הבדיקות, אלא שקיי- מת בעיה של חוסר כוח-אדם ותקציב. הדבר מכוע על-ידי מכוון "הדסה" ליעוץ בבחירת מקצוע ופוח על-ידם, ואין כל סיבה להעביר את הטיפול בדבר זה למוסד אחר.

3397. שינויים בעניין הוראת גיאוגרפיה בבתי-

ספר מקצועיים

חבר-הכנסת א. כין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו באייר תשל"ה (7 במאי 1975):

בחזור מיוחד (תשל"ה) בנושא אירגון הלימודים בחטיבה העליונה ומתכונת בחינות הבגרות שפורסם מטעם משרד החינוך והתרבות נקבע כי בבתי-הספר העל-יסודיים המקצועיים "גיאוגרפיה כמקצוע חובה — תבוטל" (סעיף 2.85). הוא הדין בבתי-הספר העל- יסודיים החקלאיים.

אבקש להשיב לשאלות הבאות:

1. אילו נושאים נלמדו עד כה במסגרת שיעורי גיאוגרפיה כמקצוע חובה בכיתות העליונות של בית- הספר העל-יסודי, המקצועי והחקלאי?

2. באילו גופים או ועדות במשרד נדון הביטול דנן, מי מוסמך לאשר את הביטול ומי אישרו הלכה למעשה?

3. מדוע לא נדון הנושא דלעיל בוועדה המקצועית העליונה לנושא הגיאוגרפיה שמונתה על-ידי המנהל הכללי של משרד?

4. מה הנימוקים והשיקולים לביטול הגיאוגרפיה כמקצוע חובה בבית-הספר העל-יסודי, המקצועי וה- חקלאי?

5. המוכן כבוד השר להורות לנוגעים בדבר לש- קול מחדש את נושא הביטול דנן?

שר-החינוך והתרבות א. ידליו:

לשאלות 1-2: הוראת הגיאוגרפיה לא בוטלה, שכן זה לא היה מקצוע חובה בבית-הספר העל-יסודי המקצועי. ואף לא בחקלאי — בכיתות י', י"א, י"ב. לשאלה 3: הוועדה המקצועית לגיאוגרפיה, כור- עדות המקבילות לה, דנה בתכניות לימודים של הוראת

ארוכה מן הרגיל ובימון במוצאי שבת לא נמצא לה מקום נוכח הכתבות המיתוספות במשך השבת.

3448. דרישה לפתוח את המרכז לתרבות נוער וספורט באור-עקיבא בלילות שבת

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בסיון תשל"ה (14 במאי 1975):

בביקורי באור-עקיבא שמעתי תלונות על המרכז לתרבות נוער וספורט הנמצא במקום.

נפגשתי עם חברי משלחת מגוער אור-עקיבא שטענו לפני כי המתנ"ס סגור ביום שישי, דווקא ביום שבו זקוק הנוער לבית-תרבות יותר מכל. סיפרו לי שנעשו מאמצים כדי להגיע להסכמים שיבטיחו פתיחת המרכז מבלי לפגוע ברגשותיהם של האחרים, אולם למרבה הצער אין פותחים את המרכז ומשאירים את מאות בני הנוער משוטטים ללא תכלית ובכטלה שהיא אם כל עבירה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם ידוע למשרד החינוך והתרבות מצב זה באור-עקיבא?

ב. האם נקט משרד החינוך והתרבות צעדים כדי להבטיח את פתיחתו של המתנ"ס לשימושם של צעירי המקום?

ג. האם מוכן משרד החינוך והתרבות להיכנס לעבי הקורה כדי להבטיח שבניין מרשים כבניין מתנ"ס באור-עקיבא ימלא את ייעודו האמיתי — להבטיח בית תרבות לנוער באור-עקיבא?

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

א. המרכז באור-עקיבא פועל באופן מניח את הדעת ומפעיל מאות ילדים בני נוער ומבוגרים בתכנית פעולה מגוונת מאוד.

ב. הנהלת המרכז מורכבת מנציגי ציבור מקומיים ונציגי הרשות המקומית והיא המחליטה בדבר פתיחה או סגירה של המרכז בלילות שבת.

ג. לאחרונה הושג הסדר בין המרכז ומועצת הפועלים אור-עקיבא בדבר הפעלת בניין מועצת הפועלים בלילות שבת במרכז הקהילתי המופעל בשיתוף הרשות המקומית.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת נסים אליעד.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני השר, הרי היתה נכונות לדאוג לכך שלא יהיה חילול שבת. אותו דבר שאפשר לעשות במועצת הפועלים אפשר לעשות במרכז לתרבות נוער וספורט. הבית יפה ולשם זה הוקם. מדוע לא ייכנס משרד החינוך והתרבות בכל זאת לעובי הקורה ולא יניח את העניין לקפריסות של אחד או שניים בלבד מבני המקום אף שכל הנוער באור-עקיבא מבקש שהמרכז יפעל בלילות שבת?

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

אינני אומר שאי-אפשר להגיע לסידורים מניחים

2. האם קיימות הוראות מתאימות בנדון?

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

לשאלה 1: לא. משרד החינוך מחייב פתיחת הגנים בשעה 8.00 בבוקר, למעט יום הלימודים של-אחר יום הכיפורים.

לשאלה 2: כן, בחזור המנכ"ל לה/2, סעיף 35.

3249. טעויות במשלוח הודעות לתשלום אגרת טלוויזיה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בסיון תשל"ה (12 במאי 1975):

אבקש לדעת:

1. מה היא הסיבה לכך שמי שאינם ולא היו בעלים של מקלטי טלוויזיה נדרשים לשלם אגרת טלוויזיה?

2. כמה חושבים שאינם ולא היו בעלים של טלוויזיה נדרשו עד כה (בהתאם לרשומות של רשות השידור) לשלם אגרת טלוויזיה?

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

לשאלה 1: אני מפנה את השאלה הנכבד לתשובת שניחנה ביום 14 במאי 1975 לשאלתה מס' 3270 של חבר-הכנסת מנחם פרוש.

לשאלה 2: כפי שכבר הוסבר בתשובה לשאלתה שהוזכרה לעיל, המפתח למידע כזה הוא במספר תגובות האזרחים שקיבלו הודעה מוטעית.

מכיוון שיש שהות לשלם אגרה עד סוף מאי, לא ניתן לסכם את מספר התגובות האלה אלא בחודש הבא.

3438. שידור הכתבה בטלוויזיה על נידוני קהיר

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בסיון תשל"ה (12 במאי 1975):

ממקור המוכר לי כמסומך נמסר לי כי הנהלת רשות השידור סירבה להקרין בשידור נוסף את הכתבה על נידוני קהיר ששודרה בשעתה בתכנית "מבט", זאת על אף מאות פניות של אזרחים שביקשו שידור חוזר של התכנית.

אבקש להשיב לי:

1. האם מתוכננת הקרנת שידור חוזר של התכנית על נידוני קהיר אשר עוררה עניין והד רב?

2. אם לא — מדוע לא?

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: מדובר בכתבה ששודרה במסגרת "יומן השבוע" לציון עשרים שנה למשפט קהיר. בעקבות הכתבה בטלוויזיה התפרסם חומר רב בעתונות ואף בראדיו אשר הרחיב את היריעה מעבר למה ששודר בטלוויזיה.

אין רשות השידור נוהגת לשדר בשידור חוזר כתבות בעלות ערך של חדשות, יתר על כן, הכתבה היתה

חברת כ"ט, ישיבה קע"ט  
— שאלות ותשובות (ידליו, ג. כהן, שיגמן, קצב) —

שרי-החינוך והתרבות א. ידליו :  
א. 35 ימי חופשה, חוץ משבתות וחגים, קיימים  
במשך שנת הלימודים בבתי-ספר יסודיים ועל יסודיים.  
ב. חופשת הקיץ — בבתי-הספר היסודיים 53 יום  
ובבתי-ספר על-יסודיים 61.

3476. הצעה לקבוע את מועד פתיחת שנת  
הלימודים לפי הלוח העברי

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות  
ביום ח' בסיון תשל"ה (18 במאי 1975) :

מאחר שבדיון הכללי בכנסת בנושא החינוך הע-  
ליתי את ההצעה המנומקת בדבר הצורך לשנות את מו-  
עד פתיחת שנת הלימודים ולא זכיתי בדברי תשובתך  
במליאה למענה, אודך אם תשיב לי :

האם משרד החינוך והתרבות מוכן לאמץ לו  
את הצעתי בדבר פתיחת כל שנת לימודים ביום א'  
באלול במקום יום 1 בספטמבר ?

שרי-החינוך והתרבות א. ידליו :  
ההצעה להצמיד את פתיחת שנת הלימודים לתא-  
ריך עברי, כגון א' אלול, נדונה במזכירות הפדגוגית,  
אך בשלב זה לא נמצא פתרון לבעיות השונות הכרו-  
כות בקבלת הצעה זאת. יש בעיות של מזג האוויר, יש  
בעיות של הידרברות עם אירגוני המורים.

נמצאת בהכנה הצעה לשינוי המבנה של שנת  
הלימודים, לפי ימי לימוד, ימי פעילות חפשית וימי  
חופשה. במסגרת גיבוש הצעה זאת — שנידבר עליה,  
כמובן, עם אירגוני המורים — ניתן לבדוק גם אפי-  
שרות של התחלת שנת הלימודים לפי תאריך עברי.

3477. קביעת סדר עדיפויות בשימוש בתרומות  
להקמת מוסדות חינוך

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר החינוך והתרבות  
ביום ח' בסיון תשל"ה (18 במאי 1975) :

כידוע, התרומות המתקבלות למבני חינוך מסו-  
גים שונים מחייבות הקצבות מקבילות מתקציב המ-  
דינה ועלייך כך הן מכתבות חלק מסדר העדיפויות  
בקביעת הפריינקטים לצרכי חינוך.

אודה איפוא לכבודו אם יודיעני :

כיצד משתלבים מבני החינוך הנבנים מתרומות  
והקצבות מקבילות עם הצרכים וסדרי העדיפויות שקו-  
בע משרד החינוך והתרבות ?

שרי-החינוך והתרבות א. ידליו :  
משרד החינוך והתרבות מכין רשימת עדיפויות,  
שעל-פיה ובמסגרתה מתקבלות תרומות לתחום החינוך,  
תחום שהמשרד אחראי לו. הרשימה מתייחסת לצר-  
כים של הישובים והיא נערכת בזיקה לתנאי התרומות  
שבכל ארץ תורמת.

הרשימה מועברת לגופים המרכזים תרומות בארץ  
ובחוץ-לארץ להקמת מוסדות חינוך ותרבות.

3478. פיקוח על תקציב החינוך הנבנה

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר החינוך והתרבות  
ביום ח' בסיון תשל"ה (18 במאי 1975) :

את הדעת במרכז הקהילתי, אני רק קובע שהנהלת  
המרכז היא המחליטה. אני סבור בהחלט שבעיית ליל  
שבת היא בעיה שצריכה להדאג אותנו, והואיל ובי-  
משפחות רבות אין מבילים את ליל השבת במסגרת  
המשפחה, האלטרנאטיבה היא רק ליל שבת מאורגן  
במסגרות קהילתיות או הסתובבות של ילדים ברחו-  
בות. אין לי בזה שום ספק ואני מחייב התארגנות של  
מרכזים קהילתיים לטיפול בנוער גם בליל שבת מבלי  
לחלל שבת. אנחנו חיים במדינה דמוקרטית ולא הכל  
נעשה על-פי צווים מן המרכז. המתנ"סים מבוססים על  
עצמאות מסוימת, ואני לא סבור שאני חייב בשלב  
זה לנקוט מדיניות כופה.

3474. החלת חובת לימוד על בני ארבע-עשרה

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות  
ביום ח' בסיון תשל"ה (18 במאי 1975) :

מאחר שבבתי-הספר שבהם הונהגה חטיבת הביניים  
כוללת החטיבה גם את כיתה ט', ומאחר שחוק לימוד  
חובה מתייחס לבתי-ספר יסודיים לפי המבנה הקו-  
דם, רק עד כיתה ח' ועד כולל — אודך אם תשיב לי :  
האם יש בדעתך לנקוט צעדים לשינוי החוק בכי-  
וון החלתו גם על כיתה ט' ?

שרי-החינוך והתרבות א. ידליו :  
המבנה הקודם של החינוך הפורמאלי במדינה —  
8 כיתות של בית-ספר יסודי ו-4 כיתות של בית-ספר  
תיכון — לא הוגדר בשעתו בחוק. משהוחלט על הפ-  
עלת הרפורמה ועל החלת חובת לימוד על בני 14  
הוחלף הביטוי "חינוך יסודי" שבחוק לימוד חובה,  
תש"ט-1949, בביטוי "חינוך חובה". מושג אחרון  
זה אינו מבחין, ואינו חייב להבחין, בין 6 כיתות של  
בית-ספר יסודי לבין 3 כיתות של חטיבת הביניים,  
אלא מתייחס ל-11 שנות לימוד, מתוכן אחת בגן-  
ילדים והשאר מגיל 6 ומעלה.

דו"ר פ. שיגמן :

שאלה נוספת לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (הליכוד) :

האם בעלות המדינה, על כל השלכותיה, חלה עכ-  
שיו גם על כיתה ט' ?

שרי-החינוך והתרבות א. ידליו :  
לא, אין הכרח שבעלות המדינה תחול על כיתה ט'.  
יכול להיות בית-ספר שהוא בבעלות רשות מקומית  
או בבעלות "אורט" או בבעלות תאגיד ובו קיימות  
כיתות המקיימות חינוך חובה.

3475. נתונים על חופשת המורים בבתי-ספר

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות  
ביום ח' בסיון תשל"ה (18 במאי 1975) :

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

מה הוא מספר ימי החופשה של מורים בבתי-הספר  
היסודיים והתיכונים, חוץ משבתות ו—

א. במשך שנת הלימודים ?

ב. בחופשת השנתית ?

2. באיזה מוסד לימודי רכש מר עבאסי כישורים אלה ?

3. אם אין לנ"ל התכונות הדרושות כדי לשמש פוסק בתחום האמנות — כיצד יסביר כבוד השר את עניין מינויו לתפקיד זה ?

שר-החינוך והתרבות א. ידלין :

לשאלה 1: מחמוד עבאסי הוא סופר במקצועו ומשמש עורך ספרותי ואמנותי בעתון ערבי. הוא בעל תואר מ.א. בספרות ערבית שמשולב בה נושא האמנות.

לשאלה 2: ב.א. באוניברסיטת חיפה, מ.א. באוניברסיטה העברית בירושלים.

לשאלה 3: יושב-ראש הוועדה איננו חייב להיות בהכרח איש אמנות. מחמוד עבאסי הוא איש ציבור וחבר מליאת רשות השידור ולדיו ישבה ועדת מומחים שהוא הסתייע בה.

3497. המלצות לשיפורים בשידורי החדשות

חבר-הכנסת ש. לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י' בסיון תשל"ה (20 במאי 1975) :

בדו"ח שהגיש המנהל הכללי לשעבר של בי. בי. סי., סר היום גרין, לשר החינוך והתרבות יגאל אלון ביום ה' 1 ביוני 1973 היו בין השאר ההמלצות הבאות: "ראשי החדשות וענייני היום יהיו כפופים מבחינת העריכה למנהל הכללי, ואילו מבחינה מינהלית יהיו יחידות החדשות חלק מן הטלוויזיה והראדיו... לפי הצורך ימנה המנהל הכללי עוזר מיוחד בעל כישורים ראויים כדי לסייע לו באחריות זו בתחום החדשות וענייני היום".

אודה לכבודו אם ישיב לי :

א. האם אומצו שתי ההמלצות הללו והאם בוצעו ?

ב. אם אומצו — איך מתנהלים הדברים באופן מעשי ? אם לא — מדוע ?

ג. מה בדעת רשות השידור לעשות להגברת פיקוח המנהל הכללי בשידורי החדשות בטלוויזיה ובראדיו כדי שיערכו מתוך איוון ואחריות ?

שר-החינוך והתרבות א. ידלין :

לכל השאלות: ההמלצה הראשונה משקפת את המצב הקיים ברשות השידור; בהמלצה השנייה המליץ להקבעות הן "לפי הצורך", עד עתה לא התברר כי יש צורך למנות עובד נוסף.

3498. הוספת מבנים לבית-הספר "עוויאל" בקריית-שמונה

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' בסיון תשל"ה (20 במאי 1975) :

בתשובה לשאלתה שהפניתי אליך לפני חצי שנה בקירוב בנושא בית-הספר הממלכתי-דתי "עוויאל" בקריית-שמונה הסובל ממצוקת דיור יותר מעשר שנים, עובדה הגורמת לתלמידי בית-הספר סבל פסי וחברתי, אמרת שהאחריות לנושא היא בידי הרשות המקומית.

כידוע, התקציב לחינוך הגבוה תופס מקום נכבד מאוד בתקציב משרד החינוך והתרבות.

אודה איפוא לכבודו אם יודיעני :

מה מידת הפיקוח התקציבי של משרד החינוך והתרבות על האוניברסיטאות, על תקן העובדים, על ההשקעות ועל השכר ?

שר-החינוך והתרבות א. ידלין :

הפיקוח על תקציב החינוך הגבוה נתון בידיים נאמנות — בידי הוועדה לתיכנון ולתיקצוב של המועצה להשכלה גבוהה, ששר החינוך והתרבות עומד בראשה. לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 4), תשל"ה—1975, שנתקבל בקריאה ראשונה בכנסת ביום 19 במאי 1975, המועצה להשכלה גבוהה וועדותיה הם גופים מבוקרים, כמשמעותו בסעיף 9(6) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח—1958 (נוסח משולב). הוועדה לתיכנון ולתיקצוב קובעת את תקציבי המוסדות להשכלה גבוהה על יסוד ידיעת מדויקת ומדוקדקת בכל נושאי התקציב: סגל, אקדמי, מחקר, פיתוח, מינהל שירותים, סטודנטים וכו'.

בהתאם לעקרונות להקצבת כספים למוסדות להשכלה גבוהה מפקחת הוועדה גם על ביצוע התקציב כפי שאושר על-ידיה ושוקדת במיוחד על מניעת גריעות וחריגות.

לפי העקרונות הנ"ל על האוניברסיטאות לדווח מדי שנה על הכנסותיהן והוצאותיהן בשנה שחלפה. הדיווח נעשה במתכונת מקבילה לזו של הצעת התקציב. הממשלה החליטה להמליץ על עריכת שינויים מתאימים בתקנוני המוסדות להשכלה גבוהה או על חתימת אמנה בין הממשלה למוסדות האלה על מנת לאפשר בעתיד חתימת הסכמי שכר תקפים ללא אישורה. בדרך זו תוכל הממשלה לפקח על שכר העובדים האקדמיים והמינהליים באוניברסיטאות ולמנוע חריגות. כן ממליצה הוועדה לתיכנון ולתיקצוב על גורמות ביחס שבין התיקון המינהלי והתקן האקדמי.

תקציב הפיתוח נתון אף הוא בפיקוח הוועדה. התיכנון נעשה על-פי שיקולים כלל-לאומיים, ולא לפי התפתחות סטטיסטית בכל מוסד.

3480. כישוריו של מר מחמוד עבאסי בתחום האמנות

חברת-הכנסת ת. זיאר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בסיון תשל"ה (18 במאי 1975) :

ב-24 באפריל שנה זו התקיימה במרכז רוטשילד בחיפה תחרות לחובבי זמר, נגינה בכינור וריקודי עם. משתתפי התחרות נבחרו בתחרויות המוקדמות מתוך מספר רב של מועמדים על-ידי שלוש ועדות שופטים — כל ועדה בכל אחד מתחומי האמנות שלעיל, יושב-ראש בשלוש הוועדות היה מר מחמוד עבאסי, עוזר שר החינוך והתרבות.

רצוני לשאול :

1. מה הם הכישורים של מר עבאסי בתחום אמנות יות הזמר, הנגינה והריקוד העממי המאפשרים לו לשמש כיושב-ראש ועדות השופטים הנ"ל ?

חוברת כ"ט, ישיבה קע"ט

— שאלות ותשובות (ג. כהן, ידליון); חילופי גברי בוועדת הכספים (שינמן, אנקוריון); הצעות לסדר-היום (שינמן, זיידל) —

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

בחודש מאי 1973 ביקשנו ממשרד השיכון לתכנן את תוספת הבנייה הדרושה לבית-הספר "עזריאל" בקר-יית-שמונה. התיכנון לשמחתי, סוף סוף, הושלם, ומש-רד השיכון פירסם מכרז לבנייה. לפי הערכתנו תושלם הבנייה תוך שנה.

והנה מאחר שהעוול לא תוקן, ומאחר שמדובר בסבלו של בית-ספר הנמצא בפיקוח משרד החינוך והתרבות, אודך אם תשיב לי:

מה בדעתך לעשות למען חיסול קיפוחו של בית-הספר הנ"ל ולמען בנייה מיידית של ארבע כיתות לימוד ואולם התעמלות?

## ד. חילופי גברי בוועדת הכספים

ספים: במקום חבר-הכנסת עוזי פיינרמן ז"ל ייכנס חבר-הכנסת משה ורטמן.

היו"ר פ. שינמן:

הכנסת רשמה לפניה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר פ. שינמן: רשות הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש אישורה של הכ-נסת לחילופי גברי מטעם סיעת המערך בוועדת הכ-

## ה. הצעות לסדר-היום

### 1. המשך השביתה בקו צינור הנפט אילת-אשקלון

זכות "להלאים" סירות, לשוט עמן בים פתוח, כדי לגרום להפרעות בעבודה ואף להעז לתכנן, במקרה או שלא במקרה, התנגשויות בים עם סירות אנשי משטרה המצווים לשמור על חוק וסדר ולהילחם באותה תופעה שעלולה לפרק כל חברה מתוקנת, והיא: כל הישר בעיניו יעשה.

אנו נכנסים ל"עידן חדש" של יחסי עבודה בישראל, עידן של הפרת חוקים, של סירוב לקבל צווי בית-משפט ואי-קיומם. יש בכך משום תקדים מסוכן ביותר לחיי החברה במדינה, כי מי שמפר היום צו בית-משפט בענייני עבודה יכול מחר להפר כל צו בכל נושא אחר. ואם הציבור יגלה שאננות להתנהגות זו, אם המשטרה לא תיקח את החוק בידיה ולא תע-ניש את האשמים, אם הממשלה לא תבטיח את הפעלתו של קו צינור הנפט, וההסתדרות לא תתייצב מאחוריה — נהיה עדים להידרדרות מוסרית נוספת במדינה ול-אנארכיה מוחלטת, לא רק ביחסי עבודה אלא גם ביחס בין האזרח לבין בית-המשפט.

כבוד היושב-ראש, בניין בית-הדין על-ידי העוב-דים של קו צינור הנפט מהווה כירסום חמור בסמכות השיפוטית, סמכות שהיא יסוד היסודות של כל משטר דמוקרטי תקין. ואם הממשלה לא תשים קץ, ומיה, למצב זה, נשלם בעד השאננות הזאת ביוקר רב. אין ערך להחלטות לא של הממשלה, לא של הכנסת ולא של ההסתדרות, כי המבחן הוא בקצב ביצוע החלטות אלה, שהן שלוש: הפעלה מיידית של קו צינור הנפט, ואם יהיה צורך בכך — גם על-ידי הצבא; העמדת האש-מים בהפרת הסדר התקין לדיון, והטלת תשלום עליהם בעד הנוזקים שגרמו; הסרת ההגנה המקצועית של ההסתדרות על מפירי חוק אלה.

חברי הכנסת, המצב ביחסי עבודה במדינה מביא כמעט ליאוש. ואל ינחמו אותנו בירידת האבדן של ימי שביתות בשנת 1974 והמשך מגמה זו גם בשנת 1975. אין כהלצה אכזרית זו, המשקפת את מצבנו במישור השביתות, שבין-אדם טבע באגם שעומקו הממוצע היה חצי מטר.

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכ-נסת. ראשונה — הצעה לסדר-היום: המשך השביתה בקו צינור הנפט אילת-אשקלון. שלושה חברי הכנסת יביאו הצעות לסדר-היום בנושא זה. רשות הדיבור למציע הראשון, חבר-הכנסת זיידל.

הלל זיידל (הרשימה הליברלית העצמאית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קיוויתי עוד הבוקר שלא נצטרך לקיים כאן דיון בנושא שביתת קצא"א. אבל לצערי הרב חייבים אנו לקיים את הדיון, כי גם הבוקר לא חזרו העובדים לעבודתם; להיפך — הם מפריעים למשטרה בפעולתה.

חברי הכנסת, עובדי קו צינור הנפט משחקים במשחקים אסורים ומסוכנים ביותר. הם משחקים: עם המשטרה, עם החוק, עם ההסתדרות, עם מקור תעסוקתם פרנסתם, וחמור מכל, עם עניין מדיני-בטחוני חיוני למדינה.

ואלה המשחקים האסורים: עם המשטרה — בת-נאים בטחוניים קשים שבהם נתונה עתה מדינת ישראל צריכים שוטרי ישראל לבזוז כוח-אדם, מאמצים מרובים ושעות עבודה אין ספור כדי לאתר את עובדי קצא"א בבית או במחבוא, כדי למסור להם צווי בתי-הדין לעבודה. זה "משחק מחבואים" מכוון ביותר בחברה הישראלית; עם החוק — במקום למלא אחרי צווי בתי-הדין לעבודה, מפגינים עובדי קצא"א יחס של התעלמות מוחלטת מהוראות שופטים, המופקדים על שלטון החוק במדינה, שבלעדיו הופכת כל חברה למיבצור אנארכיה והידרדרות לתוהו ובוהו; עם ההס-תדרות — משחקים עובדי קצא"א משחק של שבירת סמכותה ויוקרתה, תוך אי-היענות לפניותיה, אי-קבלת בורות ההסתדרות אף-על-פי שהסכימו מראש לקב-לה, ואי-ציות להחלטותיה.

עובדי קצא"א מנהלים משחקים אסורים עם מקום תעסוקתם, מקור פרנסתם, כאשר הם נוטלים לעצמם

— הצעות לסדר-היום (זיידל, בן-אהרן, לבנבראון, אליעד, בארי, שינמן, אמיר, י. תמיר) —

ציבורית ממלכתית, אשר תחקור את מכלול הבעיות של יחסי עבודה במדינה ותציע פתרונות הולמים, שיתקבלו גם על-ידי העובדים וגם ישמרו על המשק ועל אורחי המדינה, שהם תמיד הנפגעים העיקריים משביתות אלה. אני מציע הצעה זו לאור הוויכוחים המתמידים על הפעלת תחיקה ביחסי עבודה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):  
 חבר הוועדה המרכזת לשעבר אתה עוקף את ההסתדרות.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 אני רוצה להגיד לידידי חברי-הכנסת אמיר —  
 (חברי-הכנסת נ. אליעד וא. לב-בן)  
 בראון קוראים קריאות-ביניים)

היו"ר פ. שינמן:  
 אני מבקש להפסיק את הדו-שיח.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 אני חייב תשובה לידידי, באמת ידידי, לא במר-  
 כאות, חברי-הכנסת אמיר. גם בהסתדרות — וחברי-  
 הכנסת בן-אהרן היושב כאן יעיד על כך — לא היססתי  
 להציע הצעות. אבל זו הצעה פחותה בהרבה מזו שה-  
 צעתי בהסתדרות ושחצננו כאן, לגבי בוררות. אני  
 רואה שיש ויכוח על הנהגת בוררות. לכן במקום להציע  
 שוב את הצעת הבוררות, ושהרוב ידחה אותה שוב,  
 אני מציע הקמת ועדה לנושא זה. יש עכשיו סגנון  
 חדש במדינה, לפעול באמצעות ועדות, כגון ועדת בן-  
 שחר וועדות ציבוריות-ממלכתיות אחרות. צריכים לש-  
 מוע את האנשים, ואני בטוח שההסתדרות תשתתף  
 בוועדה ונשמע אותם. הוועדה תחקור את הבעיה הזאת  
 ונשמע מה היא גיד, ולא יהיה שההסתדרות בכל  
 פעם תמסור לנו סטאטיסטיקה ואינפורמציה שאין  
 שביתות במדינת ישראל, שיש ב-90% פחות שביתות  
 במדינת ישראל.

ידידיה בארי (הליכוד):  
 אבל ראשית לכל יש לכבד צווים של בית-הדין.  
 לכן אחראי כל חבר כנסת.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 כן על הממשלה, בעזרת ההסתדרות, לצאת למסע  
 הסברה לכל העובדים במפעלים חיוניים ושירותים, על-  
 מנת לקיים אתם דו-שיח כן על המצב הכלכלי והבטחון  
 גי של המדינה, ולהסביר להם כי כל השפעת הכלכלי  
 של המדינה תלוי על בלימה, וכי רק בחלקו הוא בא  
 מפירון הייצור העצמי, היתר בא מעורה מבחון, ממג-  
 ביות ותרומות, ולכן כל ויתור לקבוצת-לחץ מעמיד  
 בסכנה את עצם קיומנו הכלכלי. ובנפשנו הדבר שלא  
 נוותר למפירי חוק.

אני מציע לקיים דיון במליאת הכנסת בשביתת  
 עובדי קו צינור הנפט.

היו"ר פ. שינמן:  
 רשות להצעה באותו נושא לחברי-הכנסת יוסף  
 תמיר. אני מודיע ששלוש ההצעות הללו הוכרו כדחו-  
 פות על-ידי היושב-ראש והסגנים.

יוסף תמיר (הליכוד):  
 כבוד היושב-ראש, חברי הבית, השובתים בקו

לכן הכרחי הוא שהממשלה והכנסת יתנו דעתן  
 על חיפוש דרכים חדשות, לא שיגרתיות, להסדר יחסי  
 העבודה בשירותים חיוניים.

יצחק בן-אהרן (המערך):  
 אבל תנית את צה"ל לענייניו.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 אני מסכים, חבר הכנסת בן-אהרן. לא צריך  
 להעסיק את צה"ל. אבל אם אתה מסכים אתי שיש  
 צורך להפעיל את קו צינור הנפט, אדרבה, אולי יש לך  
 הצעה אחרת.

יצחק בן-אהרן (המערך):  
 בלי צה"ל.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 אני אפילו מסכים שאתה תהיה הבורר, אם העוב-  
 דים יסכימו; אולי אתה תוכל להניע אותם לחזור לע-  
 בודה. אתה יודע שהעניין הזה הוא גם בטחוני, לא  
 רק כלכלי. זו הפעם הראשונה שאני מציע זאת. לא  
 הצעתי זאת לא בנמלים ולא במקום אחר. אבל כאן  
 מדובר על עניין בטחוני חיוני שהוא ידוע לשנינו.  
 ואם היום נמסר ב"סידורי ישראל" בחדשות השעה עשר  
 שהשבתים העלו את סירות המשטרה על שרטון, זו  
 התגרות גלויה ביותר במדינת החוק.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
 אבל המשטרה פתחה באש, ויש גם פצוע. תגיד גם  
 את זה.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 המשטרה רודפת אחריהם כבר שלושה-ארבעה ימים,  
 ואי-אפשר למצוא אותם.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 מה היו עושים ברוסיה אילו עשו להם דבר כזה?  
 אתה בא כאן ללמד אותנו מוסר?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
 חברי-הכנסת זיידל הוא נציג של מפלגה ליברלית,  
 הוא גם נציג של פועלים.

ידידיה בארי (הליכוד):  
 חברי-הכנסת לבנבראון, מה היה בגרמניה המזר-  
 חית ובפולין כשהיו שביתות ומהומות של פועלים?  
 איך התנהגו שם?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
 זה איננו מצדיק להפעיל משטרה וצבא נגד פו-  
 עלים שובתים.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 מפיך לא רוצים לשמוע את זה. כי הדוגמאות שלך  
 הן מזועזעות.

היו"ר פ. שינמן:  
 חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את קריאות-  
 הביניים.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
 אני רוצה להגיע להצעות. אני מציע הקמת ועדה

גם אם השובתים, מפירי החוק והסדר, הגורמים לבזיון בית-המשפט והעושים מעשים הגובלים בפלי-לים, יטענו שהם עושים מה שלמדו מגדולים וחשו-בים מהם — לא אוכל להצדיק אותם. נכון הדבר שזר רועות המדינה, כמה מהעומדים בראש השלטון המ-קומי, חברות ממשלתיות, אנשים בעלי עמדות-מפתח שימשו דוגמה להפרת החוק והסדר במדינה. לא אפרט כאן עשרות פרשיות שבהן פקידי ממשלה, העומדים בראש משרדים ממשלתיים, אנשי השלטון המקומי, עשו חוצא ואיטולא מהחוק בתחום רישוי עסקים, בתחום השירותים ובתחום חוק תיכנון ובנייה. אלה היו דוג-מאות מרות לגבי המוסר והמוראל הציבורי. אולם לא הענו מעולם למצב שביזינו את בית-המשפט בצורה שאנשים בנמל קצא"א מבזים.

קו צינור הנפט אילת-אשקלון הוא מהמפעלים החיו-ניים במדינה. משקלו של המפעל חורג ממעמד של גורם כלכלי ומשקי ראשון במעלה. יש לו חשיבות פו-ליטית מאין כמותה. החשיבות הזאת גדלה והולכת לק-ראת 5 ביוני, שבו תיפתח תעלת-סואץ למעבר מכליות נפט.

בעבר זועזע המפעל לא אחת. סיכסוכי עבודה פק-דוה וגרמו לשיתוקו והסכו לו נזקים כבדים. ברם, מה שקורה בעצם הימים האלה בנמל הזה אינו עוד עניין של סיכסוך עבודה בין עובדים לבין המעסיק. מה שמתרחש בשטח הוא מצב של פריקת-עול אזרחית ומתגלים ניצני האנרכיה המסוכנת ביותר שאין לה מעצורים.

חברי הכנסת ואדוני היושב-ראש, הסיכסוך בקצא"א הוא אות-אזעקה ליכלתנו לנהל את ענייני המדינה בצורה תקינה. זהו מבחן לממשל לעמוד מול אלימות שאינה יודעת גבול.

אני מדגל על הפרטים המרכיבים את הסיכסוך שבין המעסיקים לבין העובדים. במקרה דנו אין זה כבר חשוב. שורש הרע, כאמור, הוא במוסר הירוד של חל-קים נכבדים בחוכנו, במוסר העבודה ומוסר החברה, ואין לשאת עוד את הדברים.

אני משוכנע, אדוני היושב-ראש, שאני מבטא את דעת רוב רובו של הציבור במדינת ישראל, הרואה את ההתפתחויות בחומרה רבה מאין כמות. אני משוכנע שאני מבטא את דעת רוב רובו של חברי הכנסת, המתקוממים נגד הפסקת זרימת הנפט בצינור המוליך באמת מאילת לים-התיכון, כאשר אניות רבות עומדות ומתכות עד שירשו להן לגשת ולעגון בנמל.

אני משוכנע ובטוח שאיש מאתנו לא ישלים עם טרור המופעל על-ידי בעלי-חזקה, תחת להסדיר בעיות עבודה במפעלים חיוניים בדרך של משא-ומתן וקבלת מרות. וטוב נעשה אם ננהג כפי שהציעו הח-ברים העוסקים במערכות העבודה זה שנים, שנעגן את יחסי העבודה בשירותים החיוניים בחוק, נקימו ונכבדו.

יצחק בן-אהרן (המערך) :  
יש חוק.

יוסף תמיר (הליכוד) :  
בשירותים חיוניים עדיין אין בוררות.

הנפט אילת-אשקלון עברו מאלימות פאסיבית נגד בית-הדין, נגד המשטרה, נגד המדינה, לאלימות אק-טיבית. יש בכך משום חידוש במדינת ישראל. אין בכך חידוש כאשר ענפי משק חיוניים, ביניהם כאלה אפשר להשוותם לעורקי הדם של המדינה, מושבתים באורח שרירותי, וזאת כדי להשיג או לסחוט תנאי עבודה יותר טובים או טובות-הנאה כלשהן. אין אולי חדש בכך שקבוצות קטנות השולטות בעמדות-מפתח בכלכלת המדינה מנצלות כוחן ולופתות את צוואר המדינה בעניבת-חנק כדי לזכות בטובות-הנאה אלה או אלה. אין, כמובן, חדש בעובדה שההסתירות איבדה את השליטה על ציבורים מעובדי השירותים. עובדים אלה הנהיגו ביחסי העבודה את שיטת כל דאליים גבר. מי שמעודד ומטפח ועדי עובדים, מביא לתוצאות שאנו עדים להן היום.

מכאן שאין חדש כשבודדים בקרב קבוצות מסו-יימות משליטים רצונם באמצעות טרור ואימים. הם בופים דעתם על "הרוב הדומם" בקרב אותן קבוצות עצמן, מנהיגים את אירגוני העובדים המקומיים בדרך המוליכה להרס המדינה ועמה להרס עצמי. לעתים נדמה שיש תאוה להרס עצמי.

אין משום חדש אם אומר שבעבר היו מקרים שהממשלה וההסתדרות, ובעקבותיה המעסיקים, הר-כינו ראשם בפני אנשי האגרוף. כך ניתו האות שב-ישראל ניתו להשיג הכל באמצעות כוח הזרוע.

אבל מה שקורה היום בנמל הנפט של אשקלון ובסביבתו, יש בו חידוש. למעשה זהו מרד בזעיר-אנפין נגד המדינה. ההתנגדות לפסקי-הדין של בית-המשפט, שימוש בכוח נגד זרוע הבטחון הפנימית, המשטרה, וזהי תופעה שאין לה תקדים מסוגה. ההי-דרדרות הגיעה לנקודת שפל ביחסם של העובדים הללו למקום העבודה, לרכוש, לחוק ולסדר, לכל מה שמקודש בחברה תקינה. פריקת העול גובלת בפ-לילים, בבזיון בית-המשפט, ובצורה המבישה ביותר. היום הטילו סירותיהם של השובתים, שהן חזקות מסי-רות המשטרה הקטנות, את סירות המשטרה אל שרטון ופגעו בהן. רק בדרך נס נמנע אסון. זהו עירעור מוח-לט של מוסר העבודה, כיבוד הסדר וחוקי המדינה.

חברה תקינה אינה יכולה לראות בשוויון-נפש קיעקוע כזה של אשיות החברה והחיים בה ולעבור לסדר-היום. אני מטיל ספק אם קבוצת עובדי קצא"א מעריכה איוז סכנה טמונה במעשיהם ואם הם מבינים או נתנו דיו-חשבון לעצמם מה הם עושים ולאן יכולה להוביל דרכם. ייתכן שהם אף אינם מסוגלים לחשוב מה הם עושים. הם מפקירים במו ידיהם את פרנסתם. אם ימשיכו בדרך זו ואנו לא נשים לה קץ — הם מכרסמים ואולי אף הורסים את עתידם ואת עתיד בני-ביתם וילדיהם כעם וכמדינה.

שום מדינה לא תוכל לשאת מצב אנארכי ששובתי קצא"א ורומיהם משליטים במדינה שהיא מדינה נצו-רה, מוקפת אויבים המשחרים בכל יום להכחידה.

אנשים שפויים אינם נוהגים כך. טירוף אחז אותם. אני אף מאמין שרק בודדים מהם עושים את המעשים הללו והם, בכוח הזרוע והאלימות, משליטים את רצונם על היתר. אינני יכול להעלות על דעתי שכל ה-66 בדעה אחת בעניין הזה.

— הצעות לסדר-היום (נסים, בן-אהרן, גרופר, י. תמיר, שינמן, שחל, זיידל, שוסטק, פעיל, בארי) —

(חבר-הכנסת פ. גרופר קורא קרי-א-ב-ניים)

חבר-הכנסת גרופר, לי אין כוח להתחרות אתך מבחינת הקול. אבל אני מודיע לך: תקשיב לדברי עד הסוף, ואז נראה.

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):  
תנסה להתחרות. יש לך קול.

משה שחל (המערך):  
אינני מבקש את עזרתך. תודה רבה.

פסח גרופר (הליכוד):  
אני חושב שהקול שלך לא כל כך חלש.

אליעזר שוסטק (הליכוד):  
לחבר-הכנסת גרופר יש טנור.

משה שחל (המערך):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צריך להתקומם נגד כל אלה המנצלים הזדמנות — כשיש תופעה חריגה שאי-אפשר לכלול אותה במסגרת שביתת עובדים המגיי-נים על זכויותיהם — כדי לנגח את ציבור העובדים כולו ולהעלות הצעות מיושנות מדי פעם בפעם. נשק הש-ביתת הוא נשק לגיטימי, שהעובדים זכאים וזקוקים לו כשהם באים להגן על זכויותיהם. אני רק חושב שק-בוצת עובדים זו בקו צינור הנפט איננה שייכת לסוג זה, והיא איננה שובתת כדי להבטיח לעצמה זכויות. היא קבוצה חריגה, ואליה צריך להתייחס במסגרת חריגה מהנורמה המקובלת. ולכן שום ויכוח ושום צעקות לא יועילו, ולא כדאי לחזור על טענותיכם מדי פעם בפעם. ואני אומר זאת לספסלי הליכוד מפני שזאת לא הפעם הראשונה ולא הפעם השנייה — — —

משה נסים (הליכוד):  
"עוד יישמע".

משה שחל (המערך):  
ההצעות שהצעתם התיישנו, ואני מציע לכם: תחפשו דרכים קצת חדשות, והצעות חדשות.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):  
אלא שאצלכם רוב הקבוצות השובתות הן קבוצות חריגות, ואתה תמיד חוזר על הפזמון הזה. אתה מת-חיל להטעות את ציבור הבוחרים.

משה שחל (המערך):  
אתם חוזרים על הפזמון, והתשובה היא פזמון חז-ר למה שאתם מתחילים בו. חבר-הכנסת דרובלס, אני משוכנע שלא אקבל תוספת זמן, לכן אני מבקש שתיתנו לי להמשיך.

מאיר פעיל (מוקד):  
בוא נניח שהם לא חורגים, או מותר להם לשבות. אם כן, מה אתם מעלים את זה לסדר-היום?

ידידיה בארי (הליכוד):  
לשבות נגד מי, חבר-הכנסת פעיל? נגד מי?

מאיר פעיל (מוקד):  
נגד זה שפטר 18 איש, ויפגעו בפת לחמם, נאמר.

משה נסים (הליכוד):

לעת-עתה יש רק צווי ריתוק, אבל אין בורות חובה.

יצחק בן-אהרן (המערך):  
נעביר אותם אל החוק.

פסח גרופר (הליכוד):  
נסגור את הנמל.

יצחק בן-אהרן (המערך):  
נפתח אותו. יש משטרה נגד כל הפרת חוק.

פסח גרופר (הליכוד):  
רק לגבי סוג מסויים של עבריינים יש משטרה.

יוסף תמיר (הליכוד):

אני מקווה שקולה של הכנסת, קולם של הנציגים בבית הנבחרים, יביא את תופסי הסירות והבורחים לים מפני בית-המשפט מלהמשיך בשיטות המקובלות בעולם שאיננו עולמנו. והיה אם הדבר לא ייעשה, מוטל על הממשלה, אדוני שר האוצר, ללא רתיעה, ללא ויתורים, ללא היסוס, ללא מורא לעשות ולמלא את חובתה. כי אם לא נעמוד בפרץ, זו תהיה פתיחת מאור-רעות שאיננו יודעים לאן הם יוליכונו.

עלינו לדעת, רבותי חברי הכנסת, שהחזית הפני-מית שפותחים אנשי העבודה בנמל הנפט באשקלון איננה נופלת בחומרתה ובסכנותיה מהחזית הבטחונית שפותחים אויבינו מעבר לגבול. ואני אומר זאת מתוך כאב לב רב. על הכנסת, על הזרוע המבצעת ועל הציבור הרחב להגיב על התופעות הללו.

אי לכך, אדוני היושב-ראש, אני רואה חובה לכנסת לקיים דיון מעמיק ומיידי במצב שנתווה ואני מציע לקיים את הדיון בהקדם.

היו"ר פ. שינמן:

את ההצעה הבאה, וגם האחרונה, באותו נושא יביא חבר-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אילו חזרנו 1377 פעמים על אותן הצעות שמציע הליכוד על ההצעה שהציע קודמי חבר-הכנסת תמיר בעניין בו-ררות חובה, הדבר לא יועיל כדי להסדיר את מערכת יחסי העבודה ובעיות של שביתות, כפי שהדבר לא עזר ולא הועיל במדינות שבהן קיים חוק לבוררות חובה. ואני יכול רק לצטט את אוסטרליה כדי שת-קבל דוגמה שאי-אפשר להסדיר נושאים כמו יחסי העבודה לא על-ידי כפייה ולא על-ידי בורות חובה, אלא בדרכים אחרות.

משה נסים (הליכוד):  
מה הן?

(חבר-הכנסת פ. גרופר קורא קרי-א-ב-ניים)

משה שחל (המערך):  
אתייחס לזה. ידעתי שתפתחו במקלה. אבל תש-מעו עד הסוף, עד שאגמור את ההצעות.

חברת כ"ט, ישיבה קע"ט

— הצעות לסדר-היום (שחל, בארי, נסים, בן-אהרן) —

במקרה זה אינם צודקים לפי כל מבחן סביר שאפשר להעלות על הדעת.

נותרה השאלה: כיצד לטפל בהפרת חוק, נהג והסכם על-ידי קבוצה קטנה של עובדים שעושים זאת? אין מוצא — ואני אומר זאת בצער — אלא לפעול נגדם באמצעים המופעלים באופן רגיל נגד מפירי הסדר הציבורי.

משה נסים (הליכוד):

איך? תגיד מה?

משה שחל (המערך):

אמשיך, תקשיב, תקשיב בנחת.

יצחק בן-אהרן (המערך):

לשלוח משטרה, יש משטרה, יש בית-משפט.

משה נסים (הליכוד):

רוצים לשמוע מפיו, מפי הגבורה.

משה שחל (המערך):

החזיון של כמה עשרות שובתים שקנו להם חוקה בכוח ברכוש שאינו שייך להם, והמשתקים בכך עבודה של חברה חשובה ושל מאות עובדים אחרים, הוא אתגר גורלי לסדר הציבורי הטוב. אם לא יענה אתגר זה, אם תהיה כניעה לבעלי זרוע — ייפתח עידן חדש בתולדות יחסי העבודה בישראל, שיעמוד בסימן "לית דין ולית דיין", ובו איש הישר בעי-ניו יעשה.

משה נסים (הליכוד):

זה כבר קיים.

משה שחל (המערך):

מה שאירע בנמל הנפט באשקלון דומה לקרט-מתח. הכל היה בשביחה המוורה, פרט לשימוש בנשק חם. והבוקר נודע, על-כליפנים, שהשתמשו גם בנשק חם. היום משתלטים עובדי נמל הים על כלי שיט, ומחר עלולים צוותי האוויר ללמוד את השיטה ולהשתלט על מטוסים.

התמוה בשיטה זו הוא שקומץ קטן של אנשים "ציפצפו" על החוק, "ציפצפו" על המשטרה, ואינם מקבלים את מרות ההסתדרות.

ולכן, מה שאני מציע הוא כי במקרה זה בראש וראשונה ציבור העובדים עצמו יתן את דעתו בכך שיאמר לקומץ קטן זה שהם אינם חלק מציבור עובדים המגן על זכויותיו.

שנית — אני חושב שיש מקום לחקיקה שתקבע כי עבירה היא ליטול כלי ממונע כמו סירה, ולהשתמש בו ללא רשות. יש צורך — — —

(חבר הכנסת י. בן-אהרן קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת בן-אהרן, במקרה זה, עם כל הענווה, מותר לי להגיד לך שמבחינה משפטית אציג כמה הצעות ואסביר מיד.

מקרה דומה היה — אני מדבר אליך, חבר-הכנסת בן-אהרן — בכלי רכב מנועי. עד 1964 אדם שסחב

משה שחל (המערך):

שום דמיון לא יכול היה להמציא סצנאריו דומה לזה המתרחש בפרשת שביתת העובדים של חברת קו צינור אילת-אשקלון.

במארס 1975 התחילה המערכה הראשונה, כש-המסך עולה ומציג תמונה כזאת: התגלע סיכסוך בין הנהלת החברה לבין העובדים על פיטורי 18 מעובדי החברה. שביתת עובדי מחלקת הים באשקלון פרצה אז במפתיע, לאחר שהוועד קיבל מכתב מהנהלת קצא"א ובו רשימה שמית של 18 מועמדים לפיטורים, שכבר קיבלו הודעות על כך. העילה לשביתה: טענת הוועד שהנהלה הפירה את החלטות מזכירות מועצת הפועלים בכך שלא המתינה 10 ימים עד למשלוח הודעות הפיטורים, כפי שהוחלט. ואז החליט הוועד כי לא יאפשר למיכליות העושות דרכן לנמל הנפט באשקלון, או אלה הממתינות מחוץ למעגנים, לעגון בנמל.

חברת קצא"א נפגעה באחרונה עקב המשבר בשוקי הנפט בעולם, ומשום כך יש עודף מיכליות. לטענת החברה האבטלה מגיעה לכדי 80%, ומכאן הצורך לפטר עובדים.

קשירת אניה עולה לחברה 24,000 לירות, וגם אחרי הפיטורים תעלה קשירת אניה אחת כ-17,000 לירות — יותר מ-15,000 לירות, יותר מהמחיר הסביר.

והנה, המשך הסיפור הוא שעובדים מספר במחלקת הים משתלטים על חמש ספינות ושטים בלב ים; וטורים ממתינים להם על הרציפים בנמל, ובתנאי מחתרת מקבלים השובתים מזון וסיגאריות במקום-מפגש שנקבע מראש עם חבריהם.

שיטת הפעולה של השובתים מעידה על נסיון ימי מעולה, והיא נותנת אולי גם תשובה חלקית. כי מה שאני רוצה לומר הוא שלעובדים אלה אין בעיה של מחסור במקומות עבודה. הצי הימי שלנו זועק לידיים עובדות. רשומים 30,000 ימאים שיש להם כרטיסים, 2,800, 2,400 בממוצע מפליגים; היתר שומרים על הכרטיס, עושים הפלגה אחת במשך השנה, כדי להי-שאר רשומים כעובדי ים, והם עובדים בכל מיני עבודות אחרות, מלבד לעלות על הים. ולעובדים אלה יש בהחלט אפשרות למצוא תעסוקה סדירה וטובה, אילו רק רצו בכך.

ידידיה בארי (הליכוד):

זאת לא אבטלה סמויה?

משה שחל (המערך):

נמל הנפט באשקלון ובאילת שותקו שוב בעקבות שביתה פתאומית ב-19 במאי 1975, וגם הפעם פרצה השביתה ללא אישור וללא פנייה אל מועצת הפועלים וההסתדרות. הפעם שבתו העובדים תוך התנגדות לפסק בורר של ההסתדרות, שהתחייבו לפעול לפיו ולקבלו מראש. הפסק ניתן על-ידי ועדה מיוחדת שמינתה הוועדה המרכזת של ההסתדרות לפרש את החלטת מועצת פועלי אשקלון, ועירעורם של עובדי מחלקת הים על ההחלטות נדחה על-ידי מוזכיר ההסתדרות בכבודו ובעצמו.

בתנאים אלה אין צורך להיכנס לשאלות הענייניות השנויות במחלוקת, ולא יכול להיות ספק שהשובתים

מקווה שנביא אתכם להבין שיש צורך בגישה אחרת לנושא.

ואחרון אחרון, יש להפעיל דעת הציבור, ודעת העובדים במיוחד, שהם יפעלו לבל קבוצה קטנה של עובדים תכתים את שמם הטוב של כלל העובדים במשק. אני חושב שדרך זו של שיכנוע, דיבור והפעלת דעת הציבור ודעת העובדים תביא בסופו של דבר לניטרול של הקבוצות הקטנות, הנוטלות את החוק לידן — והן אינן הקבוצות הזקוקות ביותר באוכלוסיה — כדי למנוע מהן את התופעה של הפרת החוק בפר-הסיה.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החל מיום 19 במאי 1975 משותקת העבודה בנמל הנפט של חברת "קו צינור אילת-אשקלון". אינטרס חיוני ביותר של המדינה נמצא נפגע על-ידי קבוצת עובדים, שתוך פריקת כל מרות של ההסתדרות, שאליה הם משתייכים, ותוך פגיעה בחוקיה של המדינה גרמו להפסקת העבודה בנמל.

העובדים החלו במאבק האלים כנגד החברה לפני יותר מחודשיים, כשהחברה ניגשה לבצע את סיכומיה עם מועצת פועלי אשקלון בדבר צימצומים בכוח-האדם של החברה, המתחייבים מהירידה שחלה ביצוא הדלק מנמל אשקלון.

החברה פעלה בנושא צימצום כוח-האדם שלה לפי כל ההליכים המתחייבים מהסכמי העבודה הקיימים. הסיכום של הצימצום במספר העובדים של החברה התקבל לאחר סידרת דיונים נוקבת עם מליאת מועצת הפועלים ולאחר בירור מפורט בוועדה מיוחדת שמונתה על-ידי המועצה.

ב־19 במאס 1975, כשניגשה החברה לבצע את הסיכומים הנ"ל, הפסיקו העובדים את פעולת הנמל ללא אישור מוסדות ההסתדרות וללא כל הודעה מוקדמת, כנדרש בחוק יישוב סיכסוכי עבודה, השתלטו על סירות החברה, יצאו ללב הים, וניסו למנוע בכוח קשירת מכליות הדלק שהגיעו לנמל.

ב־31 במאס 1975 הופסקה השביתה לאחר התערבות הוועדה המרכזת של הוועד הפועל של ההסתדרות, אשר מינתה מצדה ועדה לבדיקת המלצות מועצת הפועלים. בתום סידרת דיונים עם כל הנוגעים בדבר פירסמה הוועדה ביום 10 במאי 1975 את מסקנותיה, המאשרות בעיקרן את ההלטות מועצת הפועלים.

לפי קביעת מזכיר ההסתדרות, ביום 11 במאי 1975 ניתנה אפשרות נוספת לעובדים להביא את השגותיהם לפני הוועדה המרכזת של ההסתדרות, בתנאי שהחלטות שתתקבלנה על-ידיה תהיינה סופיות ותחייבנה את הצדדים ללא עירעור נוסף.

עם פירסום מסקנות הוועדה המרכזת, ביום 18 במאי 1975, המאשרות את הסיכומים הקודמים, חזרו העובדים ושיחקו את נמל הנפט.

החברה פנתה לבית-הדין לעבודה וביקשה מתן צו מניעה נגד הוועד. לאחר שהעובדים לא הופיעו

מכונת, אי-אפשר היה להאשים אותו בגניבת רכב מפני שלא היתה לו כוונה לקחת את הרכב לצמיתות; היה צורך אז להאשים אותו בגניבת דלק בלבד. בשנת 1964 נאל המחוקק ותיקן את החוק וקבע כי זו עבירה של נטילת רכב ללא רשות. מאחר שנקבע שהדבר קיים רק לגבי רכב, הרי כשמדובר על סחיבת ספינה או כלי שיט ללא נטילת רכוש, אפשר להאשים על גניבת סולר בלבד. לדעתי יש צורך לחוקק חוק שיקבע כי נטילת ספינה, נטילת כלי שיט, ללא רשות היא עבירה על החוק ומותר להאשים בה אנשים שעושים זאת.

משה נסים (הליכוד) :

ואז השביתות ייפסקו ?

משה שחל (המערך) :

חבר-הכנסת נסים, תן לי לסיים את דברי, שמע אותם עד הסוף.

(קריאה : אתה נותן רעיונות טובים מאוד.)

ידידה בארי (הליכוד) :

חבר-הכנסת שחל, מה בדבר הסגת גבול ? האם אתה רואה בכך הסגת גבול ? אינני שואל זאת כקנין טור.

משה שחל (המערך) :

תסכים אתי שיש פירצה בחוק.

בצה"ל קיימת עבירה על נטילת ציוד צבאי ללא רשות. אני מציע גם בשאלה נוספת, שהיא לדעתי לא פחות חמורה — השאלה של מסירת צוים של בית-המשפט לשובתים, המתחמקים מקבלת הצו, וזה לא רק במקרה זה אלא היו גם מקרים אחרים — בעניין זה קיים מונח משפטי הנקרא "מסירה קונסטרוקטיבית". קיים הנוהל הזה בהרבה מקרים. אני מציע, כדי למנוע את הבזיון של רדיפת הרשות אחרי אותם אנשים המתחמקים לקבל את הצו, לקבוע בחוק שכל ועד עובדים תהיה לו כתובת שמפנים אליה כתבים פורמאליים-רשמיים ומסירת צו לקבוצה כזו, המסרבת לקבל צו של בית-דין, תעשה על-פי הכתובת ותיחשב למסירה כחוק, ואז נמנע מעצמנו את החזיון הזה, כדוגמת המערב הפרוע, שהשריף רודף אחרי אנשים כדי למסור את הצו. אני חושב שזה מיותר ולא נחוץ.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שיש לחוקק חוק איגוד מקצועי, שיקבע כללים מחייבים ופריצת שביתה. אני מציע שייקבע נוהל שביתה לא תפרוץ אלא אם כן התקיימה הצבעה חשאית בין העובדים, שהחליטו עליה העובדים באישור ההסתדרות והאיגוד המקצועי.

מאיר פעיל (מוקד) :

זה ייגמר בכך שפועלים יתפסו מפעלים. יהיה בסדר גמור.

(קריאה : וכל אלה הן שיטות מודרניות.)

משה שחל (המערך) :

חבר-הכנסת ידיד, אני מודיע לך שבמשרד העבודה ובהסתדרות יש כוונה ומחשבה להמליץ על חקיקת חוק איגוד מקצועי. לא יתקרב אליכם, אלא להיפך. אני

בסיכומי עבודה פוגעת בחופש המאבק המקצועי של העובדים ועל כן יש להתנגד לה. השאלה היא גם עניינית, מעשית. מה דורשים חברי הכנסת הנזעקים תמיד כאשר פורץ איזשהו סיכסוך עבודה? מה הם דורשים? — הם דורשים לנקוט אמצעים יותר חמורים נגד העובדים או דורשים הנהגת בורות חובה. עדיין לא קרה שחברי כנסת הדורשים דיון בסיכסוך עבודה יתייצבו לימין הפועלים וידרשו מילוי תביעותיהם הצודקות כדי לשים קץ לסיכסוך העבודה. עובד זה זוכה שהתערבותה של הכנסת היא תמיד לצד המעבידים ונגד הפועלים.

ידידיה בארי (הליכוד):  
מי הם המעבידים?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
גם מעבידים פרטיים וגם חברות ממשלתיות. כל מעביד הוא מעביד, אפילו הוא נקרא חברה ממשלתית או חברה הסתדרותית.

מנחם ידיד (הליכוד):  
לדעתך, העובדים צודקים בסיכסוך הזה, ואתה רוצה להגן עליהם?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
חברי הכנסת, האם שאלתם את עצמכם מה הסיבה לשביתות האלה? האם באמת כל אלה הנאבקים הם פורקי-עול?

(קריאות)

היום אתם מדברים על העובדים בקו צינור הנפט אילת-אשקלון. אחמול דיברו על אשדוד, על המהנדסים, על רופאים, ומחר יהיו טכנאים ומי יודע מי עוד. אם תימשך המדיניות הכלכלית והפיסקאלית הזאת, אם תימשך הורדת רמת החיים, אם תימשך העלאת המחירים והעלאת המסים — ולפי המדיניות המוצהרת והמעשית, ולפי הצעדים האחרונים של ההצטרפות לשוק המשותף והנהגת מס ערך מוסף ברור שהמצב הכלכלי יילך ויחמיר והפגיעה ברמת החיים של העמלים תימשך — הם יידחו למאבקים. במקרה זה הכנסת תצטרך כל יום להתכנס ולדון על סיכסוכי עבודה. לא, לא זה תפקידה של הכנסת. סיכסוכי עבודה הם עניין למאבק חפשי בין העובדים וההסתדרות מצד אחד ובין המעבידים מצד שני.

ידידיה בארי (הליכוד):  
כמו ברוסיה, בפולין ובמזרח-גרמניה.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
על מה שובתים עובדי מחלקת הים של קו צינור הנפט אילת-אשקלון? הם שובתים נגד פיטורים ונגד העסקת קבלן פרטי בזמן שיש צימצום בעבודה, והעסקת הקבלן הפרטי גורמת לפיטורי פועלים קבועים. האין זכות לפועלים להיאבק על קביעות בעבודה? על זכותם לעבודה? האם בשל כך צריך לגייס את בתי-המשפט, את המשטרה? והיום שמענו שחבר כנסת מכובד דורש גם לגייס את הצבא נגדם. מדברים על עידן חדש של יחסי עבודה. מי יזום את העידן החדש? הפעלת בתי-משפט, הפעלת משטרה וגם שימוש בנשק חם?

בבית-הדין לעבודה, לפי הזמנות שנשלחו אליהם כחוק, ולאחר זימונים חוזרים ונשנים של העובדים לבית-הדין להשמעת טענותיהם, שגם להם לא נענו העובדים, ראה בכך השופט בזיון בתי-המשפט וציווה על המשטרה להביאם לדיון.

בינתיים השתלטו העובדים מחדש על סירות החבר'ה והפליגו ללב ים. הממשלה, בשיבתה מיום 25 במאי 1975, החליטה בין היתר: "הממשלה רואה בתומרה רבה את ההתנהגות של קבוצת עובדים בחברת קו צינור הנפט אילת-אשקלון, שגרמה להשבחת פעולות החברה. פעולתם של קבוצת העובדים נוגדת את החלטת ההסתדרות וסיכומיה החוזרים בנושא. הממשלה קובעת כי פעולתה התקינה של החברה חיונית ביותר למדינה ומתייצבת מאחורי החברה בהחלטתה לנקוט את כל האמצעים החוקיים להפעלה מיידית של שירותי החברה".

במצבה הכלכלי החמור של המדינה מועזת במיוחד התנהגותם שלוחי-הרסן של קבוצות עובדים בשרותים חיוניים למדינה, הפורקים עול ופוגעים פגיעה חמורה באינטרסים חיוניים ביותר של מדינת ישראל, בקשריה עם ארצות-חוץ ובשמה הטוב.

המשק הישראלי עומד במלוא החומרה בפני הכרח להתמודד בשוקי העולם על רווחיות הייצור והיצוא. בהתמודדות זו, שהיא גורלית לקיומו, יהיה חייב המשק הישראלי לעשות הכל כדי להבטיח התאמה לתנאי התחרות הקשים השוררים עתה בשוק הסחר הבין-לאומי. במסגרת זו לא יהיה מפלט משינויים בתעסוקת כוח-האדם ומהגדלת הניירות במשק.

הממשלה נחושה בהחלטתה למנוע מקבוצת עובדי הים, המופקדת על שירותים ואינטרסים חיוניים למדינה, לנצל שירותים אלה לפגיעה בציבור ובמדינה שהפקידה בידם אינטרסים אלה, להתנכל תוך עזות מצח בשוטרים ולסכן את חייהם, ולבוזות את בתי-המשפט במדינה.

הממשלה תעשה כל המוטל עליה לקיים מסגרת של יחסי עבודה, המושתתים על כיבוד החוק והמרות הציבורית, ותמנע השתלטות אלימה על מערכת יחסי העבודה בישראל.

מגוי וגמור אתנו לנקוט את כל האמצעים העומדים לרשותנו לאכיפת החוק, להגנת האינטרסים החיוניים של המדינה ולהפעלה תקינה של קו צינור הנפט.

אני מבקש ואני מסכים להעביר את העניין לדיון בוועדת העבודה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון, להצעה.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר מסדרי-יומה של הכנסת את הצעתו של חבר-הכנסת הלל זיידל.

חברי הכנסת, העלאת נושאים הקשורים עם המאבק המקצועי של העובדים לדיון במליאת הכנסת אינה תורמת לפתרון הסיכסוכים. השאלה היא לא רק עקרונית; השאלה היא גם בכך שהתערבות הכנסת

מעל במה זו אני מוחה בכל תוקף נגד התערבות המשטרה בסיכסוך העבודה ופתיחה באש. אני פונה מעל במה זו להפסיק את התערבות המשטרה, לשחרר את העצורים ולבטל את צווי הריתוק נגד הפועלים, אם אתם רוצים ביחסים תקינים באמת. הצעדים האלה יביאו רק להחרפת המאבק וידחפו פועלים נוספים לנ"קוט אמצעים שהם אינם רוצים בהם. הם רוצים רק להביטוח את זכותם בעבודה ואת רמת חייהם. אם לא ניתן להם על-ידי אמצעי אחר, יעשו זאת על-ידי שביתה; אם נפגע גם בזכות השביתה, הם יגנו על זכות השביתה בכל האמצעים שלרשותם.

חברי הכנסת, ייתכן מאוד שהקו הנוקשה של הנהלת קו צינור הנפט אילת-אשקלון, בתמיכת הממשלה, בא להרתיע, בא ללמד לקח פועלים שלא יגנו על זכותם ושיירתו ממאבקם. אם זו המטרה, לא ירתיעו את ציבור הפועלים על-ידי כך; רק ידחפו אותם למאבק חמור יותר. על כן אני מציע לא להשתמש באמצעים אלא למצוא דרך להבנה. יש צורך לנהל מדיניות כלכלית וכללית שתאפשר את סיפוק תביעות הצודקות. זה באינטרס הפועלים וזה באינטרס המדינה. אין ניגוד בין אינטרס הפועלים לבין אינטרס המדינה. אל תעמיד את האינטרס של ציבור הפועלים לים בניגוד לאינטרס של המדינה. לא הם פורקי-העול, לא הם אלה שאינם מתחשבים באינטרס המדינה; הפועלים הם היוצרים את כל הערכים במדינה. לכן צריך ללכת לקראתם. צריך לנהל מדיניות כזו שאפשר יהיה לספק את תביעותיהם.

לכן, חברי הכנסת, הואיל והצעתו של חבר-הכנסת זיידל לא באה לפתור סיכסוך עבודה אלא באה להחמיר את יחסי העבודה, אני מציע להסיר את הצעתו מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להצעה דומה.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להוריד מעל סדר-היום של הכנסת את ההצעה של חבר-הכנסת יוסף תמיר בדבר המשך השביתה של עובדי מחלקת הים של קו צינור הנפט אילת-אשקלון בנמל הנפט של אשקלון.

מה שלא תעשה הכנסת בעניין זה, היא לא תצליח להביא לכלל פתרון הבעיה. אין לה גם זכות לעשות זאת. הבעיה צריכה להיפתר בהמשך משא-ומתן ומיקוח חפשי בין הנוגעים בדבר: הנהלת קו צינור הנפט, עובדי מחלקת הים עצמם, וועד עובדי קצא"א פלוס אירגון העובדים הדירוגיים התומך בהם, ההסתדרות — שלפי דעתי לא מילאה חובתה כלפי העובדים — ואולי אף מוסדות הממשלה הנוגעים בדבר, ואפילו מערכת המשפט, אם צריך. אי-אפשר לדגול בחוקי ההיצע והביקוש ולמנוע זאת רק מהעובדים.

(קריאה)

מי שסוגד לכללי הכלכלה הקאפיטאליסטית הנוהגת בארצנו, עליו לדעת כי בכלכלת השוק גם מי שמוכר את כוח עבודתו רשאי להתמקח.

ידידיה בארי (הליכוד):  
אבל כולם כפופים לבית-המשפט.

מאיר פעיל (מוקד):  
במערך המשקי-כלכלי הזה קיימת זכות השביתה ואי-אפשר לפתור סיכסוך עבודה על-ידי החלטה רגילה. מנטאלית של מנהלים ובירוקראטים שונים ומשונים, יעילים פחות או יעילים יותר —

ליאון דיציאן (הליכוד):  
ממתי בתי-המשפט הם ביורוקראטים?

מאיר פעיל (מוקד):  
באופן עקרוני גם בתי-המשפט שייכים למערכת הביורוקראטית.

ידידיה בארי (הליכוד):  
אולי תציע לבטל את בתי-הדין לעבודה?

מאיר פעיל (מוקד):  
— אי-אפשר לפתור סיכסוך עבודה על-ידי החלטות רגימנטאליות של מנהלים ובירוקראטים, יעילים פחות ויעילים יותר, בהסתדרות ומחוצה לה. אני מרשה לעצמי להזהיר את עצמנו, שאם הכנסת תמשיך להתערב בסיכסוכים כאלה — סופה שהיא עלולה לקבל, בלחץ הליכוד ובלחץ חלק מחברי המערך, את דרך ההתערבות הכפיתית, ועוד נגיע לכך שהפועלים ישתלטו על המפעלים וינהלו אותם לבדם. דברים כא-לה קרו באירופה.

פסח גרופר (הליכוד):  
זו איננה הסתה?

מאיר פעיל (מוקד):  
זו איננה הסתה, זו קביעת עובדה. לדעתי, עד עכשיו לא התנהל המשא-ומתן כפי שצריך היה להתנהל.

(קריאה: אתה בעד שיתוף עובדים בהנהלות?)  
אני בעד שיתוף העובדים בהנהלה ואף יותר מזה. אם נמשיך להתעלם מהעובדים, הם ישתלטו על המפעלים. זה קרה השנה בכמה מקומות באירופה המערבית.

פסח גרופר (הליכוד):  
מדוע דרשת להפעיל משטרה נגד המתנחלים?

מאיר פעיל (מוקד):  
מצד הנהלת קצא"א היתה נטייה מופלגת להחלטות רגימנטאליות, כאשר הקריטריון של היעילות והרווח הם ערך עליון, תוך התעלמות מופגנת מכך שקו צינור הנפט שייך לעובדים לא פחות מאשר להנהלה, ותוך נסיון לפגוע בפת-לחמם של חלק מהעובדים הקבועים על-ידי העדפת קבלן פרטי המעסיק עובדים לא-קבועים. אני רוצה לומר מעל במה זאת: מי שיש לו קביעות כאזרח מדינת ישראל, מן הראוי שתשוריינו לו קביעות במקום העבודה.

ידידיה בארי (הליכוד):  
לכן המנגנונים נראים כפי שהם נראים.

מאיר פעיל (מוקד):  
אני רוצה לומר לחבר-הכנסת בארי, שאין לו

חבורת כ"ט, ישיבה קע"ט

— הצעות לסדר-היום (פעיל, בארי, שינמן, זיידל, י. תמיר, שחל, רונן, אולמרט, גרופר) —

היו"ר פ. שינמן :

אני שואל את חברי-הכנסת תמיר, האם הוא מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה ?

יוסף תמיר (הליכוד) :

אני מסכים. פנייתי אל היושב-ראש, ששיבת ועדת העבודה תתקיים בהקדם האפשרי.

היו"ר פ. שינמן :

הדבר תלוי בוועדת העבודה. לא אנו מחליטים על כך.

אני שואל את חברי-הכנסת שחל, האם הוא מסכים להצעה להעביר את הצעתו לוועדת העבודה ?

משה שחל (המערך) :

כן.

היו"ר פ. שינמן :

לפנינו הצעת חברי-הכנסת לבנבראון ופעיל לא לכלול את שלוש ההצעות בסדר-היום, והצעת שר האוצר, בהסכמת המציעים, להעביר את שלוש ההצעות לוועדת העבודה.

אליעזר רונן (המערך) :

אני מבקש שנצביע על כל הצעה בנפרד.

מאיר פעיל (מוקד) :

אני מבקש שנצביע על כל הצעה בנפרד.

היו"ר פ. שינמן :

אנו נצביע על הצעה מול הצעה.

(קריאות מספסלי הליכוד : אין להצביע על כל הצעה בנפרד.)

אליעזר רונן (המערך) :

אני מבקש שנצביע על כל הצעה בנפרד.

היו"ר פ. שינמן :

נצביע על כל הצעה בנפרד, אבל זו מול זו.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

המדובר בשלוש הצעות באותו נושא, ואין שום הצדקה עניינית — לא על-פי תוכן ההצעות, לא על-פי ניסוחן על-ידי המציעים וגם לא על-פי תשובת השר — להצביע על כל הצעה בנפרד. אני מבקש שנצביע על כל ההצעות יחד.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אם המציע או חבר כנסת מאמת הסיעות מבקש להצביע בנפרד על כל הצעה, יש להצביע בנפרד.

ספס גרופר (הליכוד) :

כאשר השר משיב על כל הצעה בנפרד, אפשר להצביע על כל הצעה בנפרד. השר לא השיב על כל הצעה בנפרד.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אני נוהג לפי התקנון, ובתקנון נאמר במפורש : "אולם הוא יעמיד להצבעה בנפרד, אם דרש זאת המציע או אחד מחברי הכנסת". הואיל ויש דרישה כזאת, נצביע על כל הצעה בנפרד.

חוקה על הבעלות על נכסי המדינה. מפעלי המדינה נועדו קודם כל למען אזרחיה, למען העובדים, ולא קודם כל למען הרווח.

ירידיה בארי (הליכוד) :

המנגנונים הביורוקראטיים — תמשיך להשאיר אותם כפי שהם. אל תקצץ בהם.

מאיר פעיל (מוקד) :

אקצץ כאשר אקצץ, תמיד יחד עם ועדי העובדים, תוך שיתוף העובדים בניהול, ולא תמיד יהיה הרווח הקריטריון הקובע. אני אינני קאפיטאליסט. אני נגד הרעיון הקאפיטאליסטי.

לפי דעתי, ההסתדרות לא נחלצה די הצורך להגנת העובדים. כואב הלב — לבי בכל אופן — שאין סולידאריות מספיקה אפילו מצד עובדים אחרים של קו צינור הנפט. אפשר לפחות לשבח את הסולידאריות המסוימת שמגלה איגוד הימאים הדירוגיים. לפי דעתי, כך מפקירה ההסתדרות את חבריה באורח ירחמיאלי ודורחם אותם אל האלימות.

ירידיה בארי (הליכוד) :

ואם עובדים אחרים חושבים אחרת ?

מאיר פעיל (מוקד) :

כואב הלב שעובדים אחרים נכנסו לעניין כאשר שיקולי הרווח והתנאים הסוציאליים היומיומיים גברו, ולא דווקא בגלל הרגשת הסולידאריות שהתפתחה רק אחר כך. אחת הטראגדיות של מעמד הפועלים הישראלי היא, שהוא הפך לאינטרסנט הנאבק במשק הקאפיטאליסטי על-פי כללי ההיצע והביקוש ואינו מחפש דרך להחליף את כל השיטה.

גם הממשלה לא נהגה כהלכה. אני רוצה לומר לשר האוצר שיוכר, שהוא גם חבר ההסתדרות וגם חבר מפלגת העבודה. יקום איפוא ויפגש עם ועד העובדים. קבוצת סטודנטים באוניברסיטה העברית הצליחה להיפגש עם חלק מחברי ועד העובדים באשקלון. אני פונה מעל במה זו לאנשי המערך : מדוע אתם מחכים ? האם רק כאשר הליכוד יהיה בשלטון, רק אז תסכימו להיפגש ולהיאבק למען העובדים שאתם אמורים לייצג אותם ? מוטל עליכם להכניס מיד את ההסתדרות למאבק רציני בעניין קו צינור הנפט, כדי שתגן על העובדים הקבועים ותמנע פיטורי 13 העובדים. הטילו על שר האוצר להיפגש מיד עם העובדים. בטלו את צווי בית הדין, או פיתחו בהליכים כדי לבטל אותם. הסירו מעל העובדים את רדיפת המשטרה. בקיצור — במטותא מכם, חזרו אל עצמכם.

אני מציע להסיר את הצעתו של חברי-הכנסת ספס תמיר מסדר-היום.

היו"ר פ. שינמן :

אני שואל את חברי-הכנסת זיידל, האם הוא מסכים להצעתו של שר האוצר להעביר את הצעתו לוועדת העבודה ?

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית) : מסכים.

אני מעמיד להצבעה את הצעת חברי-הכנסת זיידל.

#### הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את  
הנושא בסדר-היום — מינוט  
בעד ההצעה להעביר את הנושא  
לוועדת העבודה — רוב  
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה  
נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן:

אני מעמיד להצבעה את הצעת חברי-הכנסת יוסף  
תמיר.

#### הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא  
בסדר-היום — רוב

מנחם ידיד (הליכוד):  
אבקש למנות.

מאיר פעיל (מוקד):

אם מונים את הקולות, אבקש למנות את הקולות  
בכל ההצבעות.

היו"ר פ. שינמן:

אני חושב שאין צורך למנות את הקולות.

#### הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא  
בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא  
לוועדת העבודה — מינוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה  
נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן:

אני מעמיד להצבעה את הצעת חברי-הכנסת שחל,  
ולגביה יש רק הצעה אחת — להעבירה לוועדה.

#### הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה  
נתקבלה.

## 2. חיובם של מקבלי פיצויים וגימלאות מממשלת אוסטרליה בתשלום מס עזבון

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-  
היום, של חברי-הכנסת ליאון דיציאן: חיובם של מקבלי  
פיצויים וגימלאות מממשלת אוסטרליה בתשלום מס עז-  
בון. רשות הדיבור לחברי-הכנסת דיציאן.

ליאון דיציאן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא, כפי שהוא  
מופיע בסדר-היום, למעשה אינו נותן כל סיבה הגי-  
יונית לצורך לדון דווקא בחיובם של מקבלי פיצויים  
וגימלאות מממשלת אוסטרליה בתשלום מס עזבון. יש  
כאן אי-שוויון בין אזרח לאזרח, בין מקבלי פיצויים  
עקב סבל, רדיפות, אבדן בריאות, אבדן רכוש וכדומה,  
אם הם קיבלו פיצויים מאוסטרליה, ובין אלה שקיבלו  
פיצויים וגימלאות, מאותן סיבות, מממשלת גרמניה.

הודית, אשר קויימה עליי מנהיגי יהדות אוסטרליה  
שהגיעו לארץ, בראשותו של השר המנוח דוד פנקס,  
על-מנת להשיג בשביל העולים האלה שתי לירות לסי-  
דור ראשון.

אין צורך להזכיר בבית הזה את האפליה דווקא  
כלפי יהודי אוסטרליה המתגוררים בארץ, בקשר לקבלת  
פיצויים מממשלת מערב-גרמניה. אומרים שממשלת  
אדנאואר סירבה לחתום על הסכם השילומים בלוק-  
סמבורג אם לא ייקבע באופן מפורש שהוא לא חל  
על יהודי אוסטרליה. וגם בכל ההסכמים שבאו לאחר  
ההסכם המקורי, ואשר כללו קבוצות גדולות נוספות בין  
הזכאים לקבלת פיצויים מממשלת גרמניה, קבוצה  
אחת ויחידה נשארה תמיד מופלית לרעה והיא קבוצת  
עולי אוסטרליה בארץ.

גם בקאדנציה זו של הכנסת, גם שרי-החץ הקודם  
חברי-הכנסת אבא אבן וגם שרי-החץ הנוכחי יגאל אלון,  
הבטיחו נאמנה לבית לעשות כל שבאפשרותם על-מנת  
להשיג פיצוי נוסף, אם גם לא פיצוי מלא, ליהודי  
אוסטרליה. אינני מתעלם מן העובדה שהנסיבות הן  
שונות ואין באפשרותה של ממשלת ישראל להפעיל  
לחצים ציבוריים ודיפלומטיים על ממשלת אוסטרליה.  
אבל לא יכול להיות ויכוח על כך שבעבר ובהווה לא  
נעשה הכל על-מנת לתקן את אי-הצדק כלפי יהודי  
אוסטרליה. אין הדעת יכולה לסבול אי-שוויון אשר  
יימשך וירדוף את יהודי אוסטרליה גם לאחר מותם.

החל מלפני שנה פטורים כל הסכומים המתקבלים  
כפיצויים מגרמניה מתשלום מס עזבון. אולם הסכומים  
העומים אשר נתקבלו או מתקבלים בצורת גימלאות  
מאוסטרליה חייבים במס עזבון. לא נעלם ממני הנימוק  
המשפטי, כביכול, שהפטור ממס עזבון הניתן בקשר  
לפיצויים מגרמניה נבע מהאמנה הנוספת שנחתמה עם

את האפליה הזאת אני מבקש להעלות על סדר-  
היום של מליאת הכנסת. אין עיני צרה בפטור ממס  
עזבון של מקבלי פיצויים מגרמניה. אני חושב שאין  
זו זכותה המוסרית של מדינת ישראל להיות שותף  
לאותם הסכומים שקיבלו אלה שסבלו מרדיפות הנא-  
צים, אפילו אחרי מותם.

אדוני היושב-ראש, אין ברצוני לחזור להיסטוריה  
של עשרות בשנים, מאז כניסתו של היטלר ימ"ש  
לאוסטרליה, מאז קבלת השלטון עליה: גורל יהדות  
אוסטרליה בידי של הצורר אייכמן; כל העולים אשר  
לא הגיעו לנמלי חיפה, יפו ותל-אביב אלא לנמלי  
הארץ מנהריה בצפון ועד ראשון-לציון בדרום, בחור-  
סר כל, אחרי שהות של שבועות ולפעמים גם חודשים  
בים הפתוח, בלי מים ומוזון, ולא התקבלו עליידי המוס-  
דות הרשמיים. אינני יכול שלא להזכיר את העובדה  
שהיה פעם צורך בשביתת-ישבת במשרדי הסוכנות הי-

הקיימים בין שתי קבוצות מקבלי הפיצויים, האחת — מאוסטריה והשנייה — מגרמניה.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לממשלת יש-ראל יש אמנה למניעת מסי כפל על עובונות מגר-מניה. אמנה זו תהיה בתוקף באפריל 1978, לאחר שתאושר על-ידי הממשלה. לפי אמנה זו הוצאה הוראה על-ידי נציב מס ההכנסה, שהוא ממונה גם על ביצוע חוק מס עובון, כי כספי הפיצויים מגרמניה המופקדים במוסד בנקאי על שם מקבלם יהיו פטורים ממס עובון. אבל לישראל אין אמנה עם אוסטריה. מסי-בה זו חלות על פיצויים מאוסטריה אותן הוראות החלות לגבי פיצויים מיתר המדינות שאין לישראל אמנה אתן.

על כן אינני רואה הפליה לרעה של מקבלי פיצויים מממשלת אוסטריה, אולם אם חבר-הכנסת דיציאן מו-צא שיש מקום לערוך דיון בנושא, אין לי התנגדות שההצעה תועבר לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

אני שואל את חבר-הכנסת ליאון דיציאן אם הוא מסכים שהצעתו לסדר-היום תועבר לוועדת הכספים של הכנסת.

ליאון דיציאן (הליכוד) :  
מסכים.

היו"ר פ. שינמן :

אם כן, לפנינו הצעה אחת : להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ליאון דיציאן לוועדת הכ-ספים. נצביע על הצעה זו.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

ממשלת מערב-גרמניה. ראשית, האמנה לא אושרה טר-פית עד היום הזה ולא נכנסה לתקפה באופן פורמאלי, אך הפטור ממס עובון נכנס כבר לתוקף רטרואקטיבי מ-1 באפריל 1968.

קודם שהחלטתי להעלות את העניין כהצעה לסדר-היום במליאת הכנסת פניתי אל כבוד שר האוצר במכ-תב מיום 3 במארס 1975 והסתמכתי על התוספת לאמנה על כפל מסים בין ממשלת אוסטריה ובין ממשלת יש-ראל, שפורסמה ביום 26 בדצמבר 1971, וכן על מה שנאמר בתוספת של חליפת המכתבים בין מי שהיה אז שגריר ישראל באוסטריה לבין המנהל הכללי של משרד האוצר האוסטרי. שם כתוב באופן מפורש שכל הסכומים המתקבלים, הן חד-פעמיים והן חודשיים או רבע-שנתיים, בשביל כל האנשים אשר היו נרדפי הנא-צים, יהיו פטורים מכל מיסוי. למרות זאת קיבלתי תשובה, בשם שר האוצר, מהממונה על הכנסות המדינה שהוא מצטער על שאיננו יכול לענות בחיוב לבקשתי לפטור את הפיצויים האלה מתשלומים של מס עובון ; וההנמקה המשפטית היא שגם תוספת זו מתייחסת אך ורק לאותם מסים המופיעים מפורשות באמנה.

אינני יכול להיכנס מעל במה זו לפלוגתה משפטית בנדון, אבל, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר : איפה היחס המוסרי, הצדק והשוויון ? ולו היה נגרם לפחות איזה שהוא נזק פיסקאלי ממשי לאוצר המדינה, יכול הייתי להבין, אבל מדובר כאן בכמה עשרות אלפי לירות לשנה, ואולי גם זה לא. אי-השוויון ואי-הצדק שבדבר כואבים ומזעזעים. דווקא אותה קבוצה שסבלה כל כך, ושעבר עליה כל מה שעבר, מופלית לרעה, לא רק מבחינת קבלת הפיצויים אלא גם מבחינת המיסוי, לעומת קבוצה אחרת. ושוב עיני אינה צרה באותה קבוצה שהביאה למדינה אולי מיליארדים, אבל ההפסד העלול להיגרם לאוצר המדינה על-ידי וי-תור על מס עובון ביחס למקבלי פיצויים מגרמניה יכול להסתכם בהחלט בסכומים גדולים, ואילו ההפסד שיי-גרם לאוצר המדינה על-ידי ויתור ביחס למקבלי פי-צויים מאוסטריה הוא זעום ביותר, כמו הפיצויים.

לכן, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש שהבית יתן דעתו על אי-השוויון, אי-הצדק והאפליה

## ו. חוק נכסי המדינה (מתנות לשרים, חברי הכנסת ועובדי ממשלה בכירים),

תשל"ד—1974 \*

(הצעת חבר-הכנסת ז. שובל)

היו"ר פ. שינמן :

אנחנו עוברים להצעת חוק נכסי המדינה (מתנות לשרים, חברי הכנסת ועובדי ממשלה בכירים), תשל"ד—1974 — הצעתו של חבר-הכנסת זלמן שובל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מחזיק פה צילום של קטע שהופיע לפני חודשים מספר ב"הראלד טריביון" ומצולמת בו נערה חביבה מאוד.

מקרי שחיתות ושחוד. אבל דבר אחד בכל זאת השתנה, והשתנה לחומרה: הגבול בין מותר לאסור, בין מוסרי לפסול, הולך ומיטשטש בשנים האחרונות גם אצל ראשי המדינה, גם אצל בכיריה, אלה המשמשים, החייבים לשמש, מופת. אינני יודע מתי זה התחיל בדיוק; אולי בעת אותה אמירה אומללה "לא תחסום שור בדיוק" של אשכול המנוח. יכול להיות שאו החל תהליך היר-סני זה ושמענו על מתנות יקרות-ערך לפקידים בכירים, על הזמנות לבילויים במקומות נופש בין-לאומיים על-ידי אנשי עסקים. גם מיכאל צור היה אחד הנופשים האלה. כולם ידעו על כך, זה לא היה סוד, אבל משום-מה כולם מילאו פיהם מים. ומדברים על דברים חמורים לא פחות גם בעת הנוכחית, גם בשנים האחרונות, ואולי זה סימפטומאטי שמספרים מעל בשכבות העם את הבדיחה על הסיסמה שמתנוססת הזלזלה לזירה מסוימת בצפון תל-אביב: "אם תרצו, אין זו אגדה".

חברי הכנסת, אני משוכנע — ואני אומר זאת באמונה שלמה — שגם היום הרוב הגדול, המכריע, של ראשי המדינה, של פקידי הממשלה, הבכירים והזוטרים כאחד, הם נקיי כפיים. אני רוצה אפילו לקוות שרבים מבין מקבלי המתנות הם נקיי כפיים. ואומר עוד דבר אחד: משטר המסים המעוות שלנו, הצביעות שלנו, של כולנו, לגבי מערכת השכר גרמו לפעמים לכך שאנחנו מעמידים עובדי ציבור בנסיון בלתי-צודק ובלתי-המתנה יהיה המעוות או משוחד; די אם אדם, שמוטל עליו להחליט החלטות מסוימות, לא ירגיש נפשית חפשי מכיוון שקיבל מתנה ממישהו, או אפילו די אם נותן המתנה יידע שהוא נותן לעובד מדינה זה או זה מתנה ויש בכך כדי לגרום נזק, ולפעמים הנזק הוא חמור הרבה יותר מבחינה ציבורית מאשר עצם המתנה שניתנה.

אבל גם אם פה ושם נמצא נסיבות מקילות, גם אם נוכל לעתים להתייחס בהבנה — לא בהסכמה — להריגות כאלה או כאלה, יש לדעתי לעשות היום כל מאמץ תחיקתי ואחר כדי להבריאת את האווירה השווה ברצון בעניין טוהר המידות. הזדעזעתי לראות בימים אלה משאל דעת-קהל אשר לפני רוב הציבור כלל איננו מתרגש עוד מתופעות שחיתות. הם רואים את זה כדבר נורמאלי, טבעי, וזה אולי הדבר הגרוע ביותר, כי אז יש, כביכול, הצדקה לנהוג כמו כולם.

בחוק שאני מציע היום לכנסת יש מספר לא רב של סעיפים, ואולי אעבור על החשובים שבהם. אני אומר: כסף, שווה-כסף, שירות או טובת-הנאה אחרת, ששוויים הכולל אינו פחות מ-500 לירות — אפשר היה כמובן לקבוע גם סכום אחר — ושיניתנו במתנה לאנשי שירות המפורטים בהמשך החוק או לבני או בנות זוגם או לילדיהם בתוקף או בקשר עם כהונתם או תפקידם או מעמדם בשירות המדינה או הציבור, יהיו נכס של המדינה. מי שקיבל מתנה כזו יהיה חייב לדווח לממשלה — לשר האוצר או לאיזה שהוא גורם ממשל-תי אחר — על קבלת המתנה תוך 60 יום מעת שהמ-תנה נתקבלה.

בן-ציון קשת (הליכוד):  
והיכן יימצא הנכס?

זלמן שובל (הליכוד):

הוא נשוי. הוא חיכה הרבה שנים, אבל התחתן בסופו של דבר.

ומתחת לתמונה זאת כתוב: "פולמוס קאנאדי" — מארגארט טרודו, רעיית ממשלת קאנאדה, משתמשת בציוד צילום שהיא קיבלה במתנה מהמלך חוסיין. שלטונות המכס והמשטרה ערכו חקירה בעניין ומצאו ששוויה של המתנה 3,000 דולאר, ומשרד ראש הממשלה מכין הנחיות באשר לקבלת מתנות בעתיד...".

אבל עוד לפני כן, זמן די רב לפני כן, מצאתי את הידיעה הבאה ב"ווישינגטון פוסט": "תכשיטים שער-כס הכולל עולה על 100,000 דולאר ניתנו במתנה לגברת ניקסון ובנותיה על-ידי פייסל, זכרוננו-לברכה, מלך סעודיה ובני ביתו". וה"ווישינגטון פוסט" מוסיף שהתכשיטים הועברו אמנם לרשות המדינה, כפי שחייב החוק, אבל למעשה הם הועברו רק אחרי שהעתון גילה שהגברת ניקסון קיבלה את המתנות האלה, ולא נאלץ דובר הבית-הלבן להודות שהתכשיטים אמנם הוחזקו בכספת בחדר השינה של הגברת ניקסון, אבל ברגע שהנשיא יעזוב את הבית-הלבן תימסרנה המתנות לממשלת ארצות-הברית, כי זה חוק המדינה. אחר כך אמנם התגלה ששווי המתנות לא היה 100,000 דולאר אלא כ-2 מיליון דולאר, שהחוק לא היה כל כך מושלם ושהנשיא לא הוזרו כל כך להחזיר את המתנות, אבל הוא החזיר אותן בסופו של דבר ולפחות קיים בארצות-הברית חוק המאפשר את עצם העלאת הנושא, את הבאתו לידיעת הציבור, ואם יש או היו בחוק ההוא, האמריקני, ליקויים ופרצות, הרי שכאן יושב-ראש ועדת החוץ של הסנאט האמריקני, הסנאטור ספארקמן, והודיע שהוא יציע את תיקון החוק הקיים כדי למנוע בעתיד אי-בהירות, דברים בלתי-ברורים בקשר לתחום האחריות, בקשר לחלות וכדי להרחיב את תחולת החוק בכללותו.

חברי הכנסת, הבאתי רק שתי דוגמאות ואני בטוח שיש רבות אחרות. ותשאלו מה טעם ומה דחיפות מצאתי להעלות את הצעת החוק שלי דווקא עכשיו. אגיד לכם את האמת: אינני מאושר שקיימים היום בארץ מצב ואווירה המאלצים אותי לעשות זאת, ואלה הסיבות שבגללן — כך אני מאמין — גם הממשלה לא תוכל להתנגד להצעה שלי, אף שיש לי הרגשה שיי-תכן שהיא איננה מקבלת אותה בהתלהבות-יתר. אמנם החוק שלי היה מונח שישה חודשים עד אשר הסכימה הממשלה לדון בו בכנסת, אבל כאמור לא תוכל הממשלה להתנגד לרעיון המונח ביסודו של חוק זה, אם כי היא יכולה להתנגד לפרטיו. פשוט דעת-הקהל לא תסבול זאת.

ייתכן מאוד שפעם, בימים יותר טובים, שרר אצלנו מצב שונה. בן-גוריון קיווה שנהפוך לעם סגולה, אבל בינתיים מתברר, למרבה האירוניה, שיתכן שאז היינו יותר עם סגולה מאשר עכשיו. ואולי אין פלא בדבר הזה, כי התחנכנו על ברכי התיאוריה שאנחנו רוצים להיות מדינה ככל המדינות ועם ככל העמים ו"ככל הגויים היינו", אז מה הפלא אם בסופו של דבר נסבול גם מכל אותן מחלות חברתיות ומוסריות שבהן לוקים גם כל יתר העמים וכל יתר המדינות?

נכון שגם בעבר, באותם ימים טרופים שאנחנו זוכים רים אותם, לא הכל היה שפיר ומושלם. גם אז היו

חשדות שנעשו מעשים כאלה. אני עומד כאן היום בראש מורס ואומר כשר המשפטים: וכל חשד של עבירה בתחום הזה נחקר תוך מיצוי הדין, ללא כל התחשבות במעמדם החברתי או בקשריהם הפוליטיים או האישיים של האנשים הנוגעים בדבר. כאשר אני אומר זאת היום, אין זאת הבטחה לעתיד לבוא בלבד, אלא דבר שהוכחנו אותו במעשינו.

אני מתפלל על חברי-הכנסת שובל, המקפח זכר-תו של חברו לסיעה חברי-הכנסת פלומין, שהיה הראש-שון שהעלה נושא זה בשאלתה מעל בימת הכנסת. עניתי על שאלתה זו והבטחתי לנקוט צעדים להסדרת העניין, אם יש צורך — עליי חקיקה. כל זה היה זמן רב קודם שחברי-הכנסת שובל העלה את הנושא. זכותו להעלותו.

זלמן שובל (הליכוד):

יש לכבוד השר טעות לגיטימית. הצעת החוק שלי הסתובבה שמונה חודשים בהנהלת הליכוד.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

לכל אחד מאתנו הבעיות הפנימיות שלו. אבל אם חברי-הכנסת שובל בא היום ואומר שלמה שלה אין ברירה אלא שלא להתנגד, אם כי אין היא עושה זאת בהתלהבות, אני מודיע שזמן רב קודם שההצעה הזאת הוגשה הודעתי שאנחנו יוזמים חקיקה בנושא זה.

לגופו של עניין, הנושא איננו נושא פרוץ, כאי-לו היום הכל מותר. נוסף לחוקים על שוחד יש פרק בתקשירי, המחייב את עובדי המדינה, ואשר אומר: "לא יבקש ולא יקבל עובד בעד עבודתו או בקשר עמה פרס, מתנה או טובת-הנאה באיזו צורה שהיא מכל אדם או מכל מוסד. ולא יקבל עובד לעצמו או לאדם אחר טובת-הנאה מאדם או מגוף, אם קבלת טובת-ההנאה תשפיע או אם היא עלולה להשפיע על מילוי תפקידו או על עבודתו של העובד בשירות או אם היא עשויה להיראות כאילו תשפיע על מילוי תפקידו או על עבודתו של העובד בשירות" — פרק 42.7 בתקשירי.

הנכון הוא שעד עכשיו לא היה לנו הסדר חוקי לעניין הבעלות על מתנות. זהו הנושא הספציפי המ-חייב חקירה. זהו הכיוון של הצעת החוק שאנחנו נציג. זהו גם הכיוון של הצעתו של חברי-הכנסת שובל. אני חושב שהדבר דרוש כדי לקבוע נורמות ברורות של הת-נהגות בתחום הזה.

יש לי השגות על כמה מפרטי ההצעה של חברי-הכנסת שובל. אינני בטוח שצריכים לקבוע 500 לירות או ערך גבוה איוה שהוא. אולי ניטיב לעשות אם נשתמש בביטוי כמו "מעט-ערך" או "קל ערך"; נדון בזה בוועדה. יש הרבה מאוד דברים בהצעתו של חברי-הכנסת שובל, שלדעתי הם יותר ענייניים להסדר במס-גרת של חקנות.

השאלה העקרונית המתעוררת מתוך הצעתו של חברי-הכנסת שובל היא: האם צריך לכלול ברשימה את חברי הכנסת? אני אשאר את הדבר הזה לשיקולה של הכנסת. גישתי הראשונית היא שהחוק צריך לחול על אנשים הממלאים תפקיד אקסקוטיו, כלומר, שרים, סגני שרים, פקידות גבוהה, קצונה גבוהה וכן הלאה. לגבי חברי הכנסת יש מקום לשיקול דווקא מבחינת מעמדם של חבר הכנסת כמי שאיננו נמנה עם הרשות האקסקוטיובית.

זלמן שובל (הליכוד):

גם לגבי זה יש התייחסות. בתקופת הכהונה יכול הנכס להימצא במשרדו או בביתו של מקבל המתנה, אם, למשל, מדובר על נציג דיפלומאטי, והוא חייב להעביר אותו לרשות המדינה מיד עם תום כהונתו. זה גם מה שמקובל בחוקים אחרים.

ואלה האנשים החייבים, לפי הצעתי, בדיווח על קבלת מתנה: ראש הממשלה, שרי ממשלה, סגני שרים, חברי כנסת, עובדי מדינה בדרגה ט"ו של הדרגה הא-חיד, עובדי מדינה בכירים מדרגה מסויימת ומעלה, קציני צבא בכל דרגה שהיא בשירות קבע של צבא הגנה לישראל, עובדי שירות משרד החוץ בכל דרגה שהיא. העקרון פשוט: מתנה יקרת-ערך שניתנה לדיפ-לומאט או לקצין או לאיש אחר המייצג את המדינה, ניתנה למדינה, ולא אישית לו.

לא אכנס לפרטי הפרטים לגבי תיאור המתנות, לגבי תיאור הדיווח, אבל הקביעה היא פשוטה: אחרי גמר תקופת כהונתו של האיש חייב הוא להעביר את המתנה לרשות המדינה; ואיננו מדברים על מתנות משפחתיות, על מתנות בעלות ערך סמלי, לא על ספרים ועל דברים מסוג זה.

בדברי ההסבר שלי לחוק אני אומר שהחוק המוצע בא למנוע אפשרות ששרים בממשלה, חברי כנסת או עובדי מדינה בכירים — ובעיקר נציגים בחוץ-לארץ — יקבלו, הם או בני משפחותיהם, באופן פרטי מתנות יקרות-ערך. אני סבור שבמתנות מסוג זה עלול להיות פתח לפגיעה בטוהר המידות ואף לנזק למדינה, ואני חושב שהכוונה ברורה. במדינות אחרות נהוג שמקבל המתנה רשאי להחזיקה ברשותו תקופה מסוי-ימת ובכל אופן לא מעבר לתקופת שירותו בתפקיד שהוא מכהן בו. בתום התקופה יש להעביר את המתנות לרשות המדינה.

אדוני היושב-ראש, אני יודע שאין בידי חוקים בלבד, אפילו הטובים שבהם, לרפא עם שלקה במחלה חברתית חמורה. אבל אפשר וצריך לפחות לדרוש יתר בהירות ולקבוע מה מותר ומה אסור, לקבוע סטאנ-דארטים, לקבוע אמות-מידה ולהכיח לציבור שגם מנהיגיו ונציגיו אינם נמצאים מעל לחוק.

אני מקווה שהחוק הזה יוכל לתרום משהו בכיוון הזה.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפשר היה להע-לות לדיון את הנושא שהעלה חברי-הכנסת שובל מבלי ללוותו בבימה של רכלנות מובהקת, כפי שעשה זאת חברי-הכנסת שובל; אבל, כמוכן, איש איש וטעמו ורמתו. מאחר שחברי-הכנסת שובל דיבר על כך שמי-טשטשים גבולות, אני רוצה לומר מעל הבימה הזאת דבר שאומר אותו ביתר הרחבה כאשר נדון על פער-לות משרד המשפטים. מבחנה של מדינה שמורת חוק איננו בזה אם קורים בה מעשים שחיתות או שוחד; מעשים כאלה קורים בכל מדינה. מבחנה הוא מה עושה המדינה, מה עושות רשויות המדינה, כאשר מתעוררים

י"ח סיון תשל"ה (28 מאי 1975)  
— הצעות לסדר-היום (צדוק, בן-פורת); חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה) (בן-פורת, ארבל-אלמוזלינו) —

#### ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את חוק נכסי המדינה (מתנות לשרים, חברי הכנסת ועובדי ממשלה בכירים), תשל"ד—1974, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

אינני מתנגד שהצעת החוק תעבור לוועדת החוקה. בימים הקרובים תונח הצעתנו על שולחן הכנסת. יתקיים דיון והוועדה המוסמכת תוכל לדון בשתי ההצעות במקביל.

היו"ר מ. בן-פורת:  
חברי הכנסת, ניגש להצבעה.

### ז. חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975\* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

סד שלהם היה כפול: לא רק שתוספת היוקר שמשוך למת איננה מפצה פיצוי מלא על ההתייכרות, ולא רק שהיא לא מפצה לגבי העבר ועל מה שכבר הפסיד העובד כתוצאה מהתייכרות; היא אינה מפצה גם על תקופה של חודשים עד שתפרסם צו ההרחבה אשר מחייב את המעביד לשלם.

התרגנו על מצב זה ורשמנו לפנינו את הודעת הנציג של משרד העבודה, ועל כך גם הודיע שר העבודה בכנסת בעת הדיון בקריאה הראשונה, כי תובא בקרוב הצעת תיקון לחוק הסכמים קיבוציים אשר תסיר את הבעיה הזאת ותאפשר תשלום תוספת יוקר לכל העובדים בשיעורים שיקבעו בהסכמים מיום חתימתם.

חוק זה, אדוני היושב-ראש, הוא למעשה הוראת שעה, והוא בא לאפשר לשר העבודה להוציא צווי הרחבה אשר כוחם יהיה יפה גם אם לא יחולו הוראות סעיפים 26 ו-27(3) בחוק העיקרי, ויחולו על שני הסכמים קיבוציים בלבד המפורטים בתוספת: האחד הוא ההסכם הקיבוצי הכללי שנחתם ביום ג', 17 בדצמבר 1974, בין אירגוני המעבידים בלשכת התיאום של האירגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל, ונרשם בפנקס ההסכמים הקיבוציים במספר 7073/74; השני הוא הסכם קיבוצי שנחתם ב-15 בינואר 1975 ותחילתו מיום 1 בינואר 1975, והוא נרשם בפנקס ההסכמים הקיבוציים במספר 7003/75.

צווי הרחבה אלה יזכו את העובדים לקבל את תוספת היוקר החל מינואר 1975 והתשלום המיוחד לעובדים בעד חודש דצמבר 1974, והמעבידים יצטרכו לשלם את הפרשי השכר בעד תקופה זו. המעביד גם רשאי לשלם את הפרש השכר בתשלומים שווים ורצופים במשך תקופה שאורכה כאורך התקופה שלגביה יש לשלם את הפרש השכר.

אדוני היושב-ראש, למרות כל הוויכוחים שהיו בוועדה אני מביאה הצעת החוק ללא הסתייגויות ומבקשת לאשר אותה בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. בן-פורת:

אנו עוברים להצבעה על חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975, בקריאה שנייה.

#### ה צ ב ע ה

סעיפים 1—3 נתקבלו.  
התוספת נתקבלה.

היו"ר מ. בן-פורת:  
חברי הכנסת, נדלג על יתר ההצעות ונטפל בחוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להביא לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975. הצעה זו הובאה לקריאה ראשונה בכנסת ב-12 במאי 1975 והועברה לוועדת העבודה.

החוק שנתקבל יתקן עוול שנעשה למספר לא-מבוטל של עובדים המועסקים במקומות עבודה בלתי-מאורגנים, אשר לרוב שכרם איננו מן הגבוהים ומצבם הכלכלי איננו מן המשופרים ביותר. דווקא מהם נשללה הזכות עד כה לקבל תשלום תוספת יוקר, המגיעה לכלל ציבור העובדים במדינה והמשתלמת על-פי הסכמים הנחתמים בין ההסתדרות הכללית של העובדים כנציגת העובדים, לבין לשכת התיאום של האירגונים הייכלכליים, כנציגי המעבידים.

בהסכם זה נקבעים שיעורי תוספת היוקר והפיצוי על ההתייכרות המגיעים לעובדים והתחלת התשלום המתחייב מהסכמים אלה. אותם מקומות עבודה שהם מאורגנים במסגרת לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים מחויבים בתוספת זו; ואילו לגבי יתר מקומות העבודה, הבלתי-מאורגנים, רשאי היה שר העבודה להרחיב בצו היקף תחולת הוראות אלה שבהסכם קיבוצי כללי.

אך המצב החוקי שהיה קיים עד כה חייב את שר העבודה, על-פי ההוראות בסעיפים 26 ו-27, לא לתת צו הרחבה אלא אם פירסם שלושה חודשים קודם לכן בדרך הנראית לו הודעה בכתב על כוונתו לעשות כן, ולאפשר על-ידי זה לכל מי שמצוינין לערוך על מתן הצו לפני השר. את ההודעה לא יכול היה השר לפרסם אלא לאחר שהתייעץ באירגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים במדינה ובאירגונים ארציים יציגים של מעבידים שלדעת השר הם נוגעים בדבר. ורק לאחר מכן צו ההרחבה מתפרסם ברשומות, ואסור שתחילתו תתקדם לתאריך הפירסום.

פרוצדורה מסורבלת זאת והוראות אלה מנעו מרבבות עובדים לקבל תוספת יוקר המגיעה להם מיום תחילת התשלום שנקבע לגבי העובדים האחרים, וההפ-

## ה צ ב ע

חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה  
— 1975, נתקבל.

היו"ר מ. בן-פורת :

חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), נתקבל  
בקריאה שנייה. אני מעמיד את החוק להצבעה בקרי-  
אה שלישית.

## ח. הצעות לסדר-היום

## 1. היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים

מובטחת למשקיעים תשואה מינימאלית של 7% על  
ההון העצמי, והואיל וההשקעה היא במטבע-חוץ, פי-  
רוש הדבר גם הצמדה לדולאר.

ברור, אם כן, שהחברה המעוניינת תאמץ את התכנית  
מבלי שנערכה בדיקת הכדאיות הכלכלית למשק. כל  
אזרח תמים היה חושב שבדיקה כזאת חייבת להי-  
עשות על-ידי הממשלה, במיוחד לאחר שהממשלה עו-  
מדת לכסות 70% של ההשקעה בצורת הלוואות ברי-  
ית נמוכה, וכ-15%—20% מענק, ובמיוחד לאור העוב-  
דה שהממשלה מבטיחה רוחיות מינימאלית של 7%,  
סובסידיות ועוד.

מרכז ההשקעות גם הוא אינו ממלא תפקיד בבדי-  
קת הכדאיות הכלכלית של פרויקט-ענק זה, והוא  
מסתפק בקביעת הסטאטוס של הפרויקט בהתאם  
לאזור שבו הוא יוקם. מעניינת העובדה שלמפעלים  
הפטרוכימיים הובטחו תנאים באזור חיפה כאילו הם  
הוקמו באזור-פיתוח. במרכז הארץ נהנים משקיעים  
בדרך כלל מ-33% השתתפות בהשקעה ו-10%—15%  
מענק, לעומת 70% של ההשקעה המובטחים במקרה זה.

מרכז ההשקעות העביר את הפרויקט לבדיקת הבנ-  
קים המממנים. בנקים אלה גם הם בודקים את כד-  
אות ההשקעה והסיכויים של המשקיע, אך אין הם  
בודקים ואין זה תפקידם לבדוק את כדאיות ההשקעה  
למשק.

תזכיר של הבנק מועבר לחטיבה המקצועית במש-  
רד המסחר והתעשייה. על-פי נסיון העבר רוב הבקשות,  
או 90% של הבקשות, אושרו על-ידי המשרד, שבדרך  
כלל מסתמך על סקר הבנק ואינו עורך בדיקת כדאיות  
הפרויקט למשק. המשרד מעביר תזכיר עם חוות-דעת  
למרכז ההשקעות, והמעגל נסגר. המעגל נסגר כאשר  
לפי מיטב ידיעתי אף לא באחד מן השלבים נערכה  
בדיקה כלכלית יסודית ורצינית של כדאיות הפרויקט  
למשק.

ועדת השרים לענייני כלכלה איננה דנה בדרך  
כלל בפרויקטים מסוג זה, במיוחד שאין זה פרויקט  
ממשלתי טהור אלא השקעה של גופים חיצוניים.

ועדת הכספים של הכנסת אינה בודקת ואינה דנה  
בפרויקט-ענק כזה. כל שוק ההון המוכוון וביטוח  
ההצמדה מתנהלים מחוץ למסגרת של פיקוח פארלא-  
מנטארי ומחוץ למסגרת התקציב, אף-על-פי שבדיקת  
הנושא תהא שמימון הפרויקט הוא בעיקרו מכספי  
משלם המסים. הנושא של שוק ההון, ביטוח ההצמדה,  
הוא נושא שראוי להרחיב עליו את הדיבור בנפרד.

אני רוצה לבחון כמה אספקטים של הנושא של-  
פנינו.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום בנו-  
שא : היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים, שהוג-  
שה על-ידי חברי-הכנסת מואב. רשות הדיבור לחבר-  
הכנסת מואב.

בזווע מואב (תנועה לזכויות האזרח) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, משום-מה בכל  
פעם שעולה באפנו ריח של נפט, הריח מלווה גם בריש-  
רוש של מיליונים רבים. הפעם, לשם שינוי, מדובר  
במיליארדים אחדים, וכמצופה חלק ניכר של המיליאר-  
דים קשור לקופת האוצר.

באפריל 1974 הוגשה תכנית להרחבת המפעלים  
הפטרוכימיים במפרץ חיפה בסכום כולל של כ-350  
מיליון דולאר, שבמחירי היום ערכם כ-400—450  
מיליון דולאר. תכנית השקעות בשיעור כזה תהיה  
לה ודאי השפעה ישירה על המשק. הנושא הזה לא  
נבדק, לא הוכן ולא נחקר קודם שהתכנית החלה להת-  
ממש. הסודיות המופרזת שאופפת את כל ענייני הנפט  
היא מסורת שעליה שומרים, כנראה מפני עין-רעה,  
קברניטי הכלכלה, התעשייה והאחראים למשק הנפט. הסו-  
דיות הזאת והעיסקאות באמצעות מתווכים למיניהם הן  
הקרקה שעליה צמח מיכאל צור ושהביאה אותו בסופו  
של דבר לבית-הכלא.

אין זה פלא איפוא ש"החברה לישראל" שבהנהלת  
מיכאל צור, שעודדה וטיפחה את תכנית הרחבה המפ-  
עלים הפטרוכימיים, מתנגדת היום לפרויקט הזה, פרו-  
ייקט שאינו נראה לה בטוח ושהוא מבוסס בעיקרו  
על חשבון המדינה.

ברצוני להעלות לדיון פומבי במליאת הכנסת את  
נושא ההשקעות בהרחבת המפעלים הפטרוכימיים על-מנת  
להביא לבדיקה כלכלית מעמיקה, תוך מודעות לכדאיות  
ההשקעה למשק ולא רק לרווחיות של החברות המש-  
קיעות.

סביר להניח כי כאשר עומדת לפני חברה תכנית  
הרחבה בהיקף כזה, יתקיים דיון בהנהלת החברה וחבר  
המנהלים יביע את דעתו על הנושא, יבקש אומדנים,  
יכין סקרים מפורטים, יבסס את האומדנים על בדי-  
קות המחקרים, יחקור את מבנה השוק ויכין הצעה מפו-  
רט ומבוססת של הפרויקט. תכנית ההרחבה למפעלים  
הפטרוכימיים לא נדונה באותה יסודיות על-ידי מועצת  
המנהלים של בתי-הזיקוק, והדבר מובן מאליו. צריך  
להיות צדיק גמור כדי לעמוד בפני הפיתוי שבו. קודם  
שנשקלות השאלות הכלכליות ברור לחברה שהממ-  
שלה תבטיח לתכנית ההרחבה של המפעלים הפטרו-  
כימיים רווחיות מינימאלית. צריך להיות משקיע טיפש  
כדי לא להסכים להשקיע בפרויקט, כאשר בכל מקרה

על רקע זה הבטחה מלאכותית של רווחיות, קביעת מחיר חומר-גלם מסובסד ללא כל קשר לעלות הממ" שית, עשויה לעודד הקמת תעשיה שכדאיותה למשק המדינה לא נבדקה בשום שלב ושכדאיותה למשקיעים הובטחה באופן מלאכותי על-ידי הבטחות חריגות. שית טוט אלה, שקיוונו כי נעלמו מן העולם, עדיין קיימות כנראה. אני חושש שהקיום שלהן יעודד תעשיות אחרות לבקש בקשות חריגות מן הסוג הזה.

הבוקר קראתי ב"הארץ" מאמר הערכה של ממשלת רבין מאת יואל מרקוס, האומר: "להוציא את הרוח החדשה הנושבת מנסינותיו של מר יהושע רבינוביץ להשתחרר מן 'השיטה', גם התומכים הגלגלים של מר רבין לא יודקו ליותר מאצבעות יד אחת כדי למנות את הישגיה של הממשלה".

אם נבדוק את נושא הרחבת התעשיה הפטרוכימית, הסגנון החדש ששר האוצר מפתח, כפי שאומר יואל מרקוס, נדמה לי שניתן לכנות אותו כ"שיטות ספיר ללא ספיר" או: "שיטות צור ללא צור". ספק אם סגנון כזה פירושו של "השתחררות מן השיטה" שמדבר עליה יואל מרקוס.

**עריאל אמוראי (המערך):**  
אתה לא צודק ככל שזה נוגע ליהושע רבינוביץ.

**בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):**  
בממשלה זו ישבו שרה ושר שהתריעו על שיטת קבלת ההחלטות בממשלה. שניהם הסיקו מסקנות ויוש"ביום היום מחוץ לממשלה. יש עוד שני שרים כאלה בממשלה — האחד מופקד באופן רשמי על ייעול עבודת הממשלה והשני הרואה את עצמו דובר לנושא זה בממשלה. הם מציעים הצעות טובות, הממשלה ממשיכה בשיטותיה כרגיל, אינה מסיקה מסקנות וגם השרים שהזכרתי אינם מסיקים מסקנות וכולם ממשיכים לפעול בשיטות הישנות. מפליא הדבר שבממשלה שיוש"ביום בה רמטכ"לים לשעבר שפעלו בשיטות של מטה, בשיטות של בדיקת אלטרנאטיבות, אינם מיישמים את שיטות העבודה הללו לקבלת החלטות בנושאים חיוניים.

רמטכ"ל לשעבר ושר חשוב בממשלה, בתשובה לשאלה: האם יש לידו צוות מומחים שבוחן אלטרנאטיבות שונות בנושא חיוני מסוים, שמעתיו עונה בהאי לישא: "אני יכול תוך יום אחד להציע שבעה-עשר קווים אלטרנאטיביים שונים". וכך אנו באמת נראים.

בנושא כה סבוך של הרחבת המפעלים הפטרוכימיים הוקמה לפני שנים מספר ועדת מומחים, בראשות גדעון להב ומר ורדי, שהגישה מסקנות-ביניים; וזוהי הוועדה היחידה שלפי מיטב ידיעתי עסקה בנושא בצורה רצינית ומעמיקה.

אני פונה לשר האוצר, לשר המסחר והתעשיה ולחברי ועדת השרים לענייני כלכלה, שלא להיות פוזרים בקבלת החלטות בעניין זה ללא בדיקה יסודית אחראית ובלתי-תלויה.

אני יכול לנחש ששר המסחר והתעשיה המשיב להצעה יאמר לנו בוודאי שזו השקעה שאת פירותיה נקטוף בעוד זמן רב וכי יש צורך בחזון כדי לפתח תעשיה.

הממשלה מבטיחה למשקיעים, נוסף על מינימום של 7% על ההון העצמי, גם מחיר קבוע של חומר-הגלם. חומר-הגלם הוא הנפטא שהוא חלק של התזקיקים הקלים המתקבלים ממאזוט. הממשלה מבטיחה למפעלים הפטרוכימיים את מחיר המאזוט להפדת החשמל. חברת החשמל מקבלת סובסידיה של כמה עשרות או כמה מאות לירות לטון של מאזוט. אם מדברים על צריכה מתוכננת של כמה מאות אלפי טון לשנה למפעלים הפטרוכימיים, פירושו של דבר סובסידיה של עשרות או מאות מיליוני לירות לשנה. כל זאת בהנחה ששער החליפין הוא 6.90 לירות לדולאר. מבחינה כלכלית צריך לקחת תחשיב קצת יותר גבוה.

**עריאל אמוראי (המערך):**  
פחות מ-6.90 לירות.

**בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):**  
גם אז מדובר על עשרות מיליוני לירות של סובסידיה.

מרכיב היבוא בהשקעות הוא גבוה, יחסית, ויש להניח שיגרום להץ על מצב מאזן התשלומים עם בייצוא ההשקעה. אחרי מלחמת יום-הכיפורים והמצב של מאזן התשלומים ניתן היה לצפות שקברניטיה הכלכליים של ישראל יהיו זהירים הרבה יותר בכל הנוגע לזעזועים אפשריים במאזן התשלומים.

הערך המוסף בתעשיה הפטרוכימית היום — יצוא אתילן — הוא די נמוך כשהעלות של חמרי-הגלם הוא מרכיב עיקרי במחיר המוצר. בגלל העיוותים שהורכתי והסיבסוד של מחיר הנפטא, אם נכניס אותם בחשבון הכולל, אינני יודע אם לא נגיע אפילו לערך מוסף שלילי.

לא נערכה בדיקה יסודית של השווקים והמקורות של המוצרים הפטרוכימיים, וספק אם נערכה בדיקה של ההשפעות האקולוגיות והסביבתיות שיש להרחבת המפעלים הפטרוכימיים באזור חיפה.

אני יכול ואינני רוצה להיכנס לשיקולים ולעריכת חישובי כדאיות למשק. ברצוני רק להמחיש את המשקל הרב ואת הצורך בבדיקה כלכלית רצינית של הפרויקט לפני שיושקעו בו מיליארדי לירות.

במיוחד מדאיגה העובדה שהחלטות אלו נתקבלו על רקע של סגירת מפעלים פטרוכימיים והשעיית עובדים בגרמניה, איטליה ויאפאן. ב"ביונסיוויק" מ-3 במארס 1975 מופיע מאמר תחת הכותרת "מפעלים פטרוכימיים — שיתוק גלובלי עם הירידה במכירות", המתאר את המצב העגום בתעשיה הפטרוכימית העולמית.

**עריאל אמוראי (המערך):**  
נוכח העובדה שכמה מפעלים כאלה בונים עכשיו בעולם.

**בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):**  
אדבר גם על זה. תודה.

המצב הזה עוד יחמיר כאשר ההשקעות הגדולות של מדינות הנפט והמפעלים הפטרוכימיים יגיעו לממדי ענק.

אחר, לא דובים ולא יעד. לא אשאל את חברי-הכנסת מואב, למשל, כמה טון דלק צריך כדי לייצר מיליון שקיות מזומר פטרוכימי, פולפרופילן, או מזומר לא-פטרוכימי — 400 טון דלק; מיליון שקיות מפולפרופילן צריכות 400 טון דלק; מיליון שקיות מאותו גודל של נייר צריכות 700 טון דלק.

רבים חושבים: מדובר במוצרים פטרוכימיים — זה צורך הרבה דלק. חברי הכנסת, זוהי טעות. התעשיה הפטרוכימית שלנו, אם נפתח אותה במלוא ההיקף, תצרוך 5%—6% מתצרוכת הדלק של ישראל. ישראל צורכת מיליוני טונות של דלק מדי שנה. ואני רוצה לקוות, ואני יוצא מתוך ההנחה, שישראל תשיג את מיליוני טונות הדלק הדרושות לה לצרכי אנרגיה, ומיליא תוכל להפריש 5%—6% גם לפטרוכימיה, ואם, חסידה-לילה, לא נוכל להשיג את מיליוני טונות הדלק — הבעיה של הפטרוכימיה לא תהיה בעייתנו הראשית, ואני מניח שזה מובן.

הטעות השנייה, או המיסקונצפציה השנייה, מת-ייחסת לשימושים האלטרנאטיביים. התעשיה הפטרוכימית, עד שהיא מגיעה למוצר הסופי, צריכה לפתח בממוצע 10 מוצרי-ביניים; ויש, כמובן, מוצרים סופיים שבהם יש לא 10 אלא 20 או יותר מוצרי-ביניים. השאלה של התחרות ביננו היא שאלה של יתרון נות שיש למשק מסוים על פני משק אחר.

ישראל צריכה לשאול את עצמה: האם אנחנו רוצים עד סוף הדורות להיות תלויים ביבוא כל המוצרים האלה? אני רוצה לומר לכם שבמוצרי-ביניים של התעשיה הפטרוכימית ב-1974 ישראל ייבאה מוצרים ב-45 מיליון דולאר, מוצרים שלפי החישובים שלנו כדאי ואפשר לייצר בארץ, אם ניקח, למשל, את סוגיית הפי.בי.סי: ב-1974 מחיר הפי.בי.סי. העולמי היה 1,500 דולאר. למזלנו יש לנו בארץ מפעל פי.בי.סי שבאותה תקופה לא רק סיפק את צרכי השוק אלא סיפק אותם כמעט במחצית המחיר. אינני מביא זאת כאיר-גומט מרכיב, כי כבר אמרתי שבבדיקת מפעל תעשייתי אין שום חשיבות למצב ברגע נתון. אבל ב-1974 חסך לישראל מפעל פטרוכימי אחד, פרוטורם, 10 מיליון דולאר, וזה בתקופה שבעולם המתועש צרכנים רבים לא יכלו להשיג כלל מוצרים פלאסטיים, ובארץ הצרכן הישראלי כמעט לא הרגיש במחסור.

אני יכול להביא עוד דוגמה. למשל, בארצנו יש לנו דלק גלמי, ואנחנו מייצרים מוצר סופי בצורת גר-בונים. הגר-בונים 5—6 השנים האחרונות היוו אצלנו מרכיב חשוב ביצוא. היצוא של גר-בונים במשך השנים הללו היה של 120 מיליון דולאר. אבל בין הדלק הגלמי שישיש לנו ובין המוצר הסופי שאנו מייצרים יש שורה שלמה של חמרי-ביניים; והאם אנחנו רוצים עד סוף הדורות להיות תלויים בהם? אנחנו רוצים להיות "מדינת באנאנות", בלשון כלכלת העולם, או שאנחנו רוצים להיות מדינה שאותם דברים שאפשר לייצר בארץ וכדאי לייצר בארץ, והם דברי יסוד, הם תשתית — נייער בארץ?

התשובה של משרדי ושל הממשלה היא בפירוש: איננו רוצים עד סוף הדורות להיות תלויים ביבוא של כל דבר. ובפטרוכימיה יש בסך-הכל ארבע קבוצות: האחת — קבוצת חמרי-הגלם הבסיסיים, הדלק,

חזון הוא דבר לגיטימי וחשוב ובלעדיו ספק אם היינו מתקיימים כאן בכלל. השאלה היא רק מה הוא מחיר החזון. כבוד שר המסחר והתעשיה ושר האוצר: האם נבדק המחיר של החזון או שהחלטתם באופן עקרוני על חזון בכל מחיר?

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לשר המסחר והתעשיה, לתשובה.

שר-המסחר והתעשיה ח. בר-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח לומר שכמעט כל דבריו של חברי-הכנסת בועז מואב והנותרים שלו אין להם ידיים ואין להם רגליים. אבל לא מפליא הדבר, שהרי בדברי ימי התעשיה של ישי-ראל כמעט לא היתה השקעה גדולה שלא התנהל וי-כוח ציבורי סביבה. ודי אם אזכיר לכם כאן את הדיו-נים והביקורת והנבואות על עתיד מפעלי המלט, מפעלי ים-המלח, הפוספאטים, תעשיית מטוויות הכותנה, מפעלי הנניר, הטוכר, הננילון וכן הלאה.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

ומה על ערד?

שר-המסחר והתעשיה ח. בר-לב:

המניעים של הביקורת הזאת שהוטחה נגד הממ-שלה הם בחלקם פוליטיים. מדוע לא לבגח את הממ-שלה, את השיטה ואת השר הפועל, ללא סיכון? מה הסיכון שלוקח על עצמו מישהו שמתנבא לגבי מפעל שאת תוצאותיו נראה בעוד 5—10 שנים? והיה והוא צדק — מצויין, "הלא אמרתי"; הלא הזהרתי". והיה והוא לא צדק — מי יזכור?

אבל מושמעת לעתים גם ביקורת קונסטרוקטיבית, כביכול, הנובעת מגישה בלתי-נכונה לפיתוח תעשיה. חברי הכנסת, התעשיה זה לא מסחר. אנחנו כיהודים יש לנו מנטאליזט של סוחרים, כלומר — צריך לבחון דברים לפי מצבם ברגע נתון. רוצים רווחים, רוצים תוצאות מיד. אבל מנטאליזט של תעשיה איננה כזאת.

מבחינת התעשיה אין כל חשיבות, חברי-הכנסת מואב, מה הם מחירי המוצרים היום, מה אומרים בגר-מניה על מצב השוק ברגע זה. כשאנחנו מדברים על השקעה במפעל צריך לתת פירות במשך עשרות בשנים — שאלת הרגע איננה קובעת. בין שהמחירים ברגע זה נמוכים, בין שהם גבוהים — לא זה הדבר הקובע. הקובע הוא הסיכוי למפעל הזה לאורך שנים, לעתים לאורך עשרות שנים. וכך אנחנו במשרד בוחנים השקעות חדשות, וכך גם נהגנו בהשקעה הזאת.

ההשקעה הזאת, או השקעות בתעשיה הפטרוכימית, נבדקו על-ידי המומחים הטובים שיש לנו בארץ, וגם על-ידי מומחים מחוץ-לארץ. הבדיקות נעשו לא רק לפני משבר הדלק אלא גם אחרי משבר הדלק. והי-מסקנות הן שיש בארצנו מקום לפיתוח תעשיה פטרוכימית בתחומים מוגדרים — ומיד אעמוד על זה.

בקשר לתעשיה פטרוכימית קיימות הרבה מיס-קונצפציות, ואעמוד כאן רק על שתיים. האחת — קיימת מיסקונצפציה, כלומר תפיסה מוטעית, שבדרך-כלל חושבים שמוצר פטרוכימי צורך יותר דלק והוא מושפע יותר ממחירי הדלק מאשר מוצר מחליף מחומר

כפי שאמרתי נבדק הדבר על-ידי מומחים שיש לנו, ויש לנו בארץ מומחים בעניין זה, הוא נבדק על-ידי מומחים בין-לאומיים, וכאמור, אותם דברים אושרו על-ידי המשרד הנוגע בדבר, שבמקרה זה הוא משרדי, על-ידי רשות ההשקעות, על-ידי הבנקים.

חברי-הכנסת מואב, אתה טועה אם אתה אומר שיש קולי הבנקים הם הרווחיות של היום. לא דובים ולא יער, השיקול של הבנקים הוא הבטחון של הבנק בכך שהוא יקבל בחזרה את הכסף שהוא משקיע, וזה הבדל קטן, אבל הדבר נבדק על-ידינו.

**בועז מואב** (תנועה לזכויות האזרח):

גם הבנק, ואתה תסכים אתי, גם הבנק איננו בודק את השיקולים — — —

**שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:**

אני מסכים לזה ואני לא אומר דבר אחר. אני לא מסכים אתך למה שאתה אמרת. אתה אמרת שזה בנקים לא בודקים את הכדאיות למשק הלאומי, אלא את הכדאיות ליום. על כך אני אומר: לא דובים ולא יער, הבנקים לא בודקים את הכדאיות למשק הלאומי, אבל גם לא בודקים את הכדאיות ליום. מה שהבנקים בודקים הוא שאם בנק נתן הלוואה כזו או כזו, הוא רוצה להיות בטוח שהוא יקבל אותה בחזרה. בדרך כלל הבנק לא יתן הלוואה אם הוא יחשוב שהעסק הוא כזה שהיום לא יוכל להחזיר את ההלוואה.

ובכן, הדבר נבדק מכל הכיוונים ונמצא כמתאים וכדרוש למשק.

**בועז מואב** (תנועה לזכויות האזרח):

האם הרשות לתיכנון כלכלי נתנה את ברכתה לעניין זה?

**שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:**

הרשות לתיכנון כלכלי לא מופקדת על אישורי פרויקטים. הרשות לתיכנון כלכלי לא עוסקת בפטר-רוכמיה, היא לא מומחית לתעשייה. אין זה תפקידה לבדוק את זה, והיא לא בדקה את זה, לא את זה ולא שום מפעל תעשייתי אחר. מפעל תעשייתי נבדק על-ידי המשרד הנוגע בדבר, בודק אותו מרכז ההשקעות, ואם זה פרויקט רציני, המשרד או הבנק או שניהם יחד לוקחים גוף נייטרלי מומחה בנושא זה כל התהליכים נתקיימו. הרשות לתיכנון כלכלי, תפקידה לעסוק במאקרו-כלכלה. היא לא בודקת שום פרויקט, זה לא תפקידה, והיא לא בדקה. יכול להיות שיש לה דעה. גם אתה לא בדקת, גם אתה לא מומחה ויש לך דעה.

אני מודיע שכל הבדיקות על-ידי כל המומחים נעשו. אבל זו השקעה רצינית, זו השקעה גדולה, יש הצעה בכנסת לדון בנושא ואני מסכים בהחלט שהכנסת תקדיש במליאתה דיון לנושא זה.

**דיו"ר מ. בן-פורת:**

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה לכלול את ההצעה בסדר-יומה של הכנסת.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

שזה דלק גלמי ומאזוט ובנוזין וקרוסין וכו'; השנייה — משפחת המונומרים — סטרין וכו', שם יש עשרות מוצרים; השלישית — משפחת הפולימרים — פוליסטרין וכו' — עשרות מוצרים; הרביעית — המשפחה של מוצרי הפטרוכימיה המרוכבים, ה"קומפאונדס".

כלומר, בעולם הזה, הפטרוכימיה, יש עשרות, למעשה מאות מוצרים שונים. המדיניות שלנו: לא להיות תלויים ביבוא וביכולת השגת המוצרים הללו עד סוף הדורות, אלא אותם דברים שאפשר וכדאי לייצר בארץ — לייצר.

אני רוצה לומר גם בהקשר זה וגם בהקשרים אחרים כשדנים בתעשייה, תעשייה איננה רוכסן שאתה פותח אותו כשהמחירים גבוהים וסוגר אותו כשהמחירים נמוכים. תעשייה צריכה "גל ירוק" ארוך-טווח. והבחינה צריכה להיות אם לישראל בעשרים השנים הבאות כדאי או לא כדאי לייצר דבר מסוים, אם היא יכולה להרשות לעצמה להיות תלויה ביבוא לאורך ימים.

וכעת תעשייה הפטרוכימית כפי שהיא מתוכננת.

לא מדובר, כדברי חברי-הכנסת מואב, ב-3 מיליארד לירות השקעות. הוא לא אמר את זה היום, אבל בחור מר שקראתי הוא אמר. מדובר בהשקעה בתעשייה הפטרוכימית של 1.75 מיליארד לירות במשך חמש-שש שנים — כלומר: השקעה של כ-300 מיליון לשנה, מתוך השקעה כוללת בתעשייה של כ-2 מיליארד לשנה. זהו דבר שהמשק יכול לעמוד בו.

נוסף על כך מדובר בהשקעה של כ-700 או כ-600 מיליון לירות בבתי-הזיקוק, במשק הדלק, ללא כל קשר לשאלה אם תהיה לנו תעשייה פטרוכימית או לא תהיה. את ה-700 או ה-600 מיליון אנחנו צריכים להשקיע בבתי-הזיקוק, במיתקן פיתוח, אם אנחנו לא רוצים, חברי-הכנסת מואב, להיות תלויים גם ביבוא של נפט, בניזין או מאזוט. אנחנו את הדברים האלה מייצרים היום ומותר לי להניח שאיש לא יעלה על הדעת, שאם אנחנו נאלצים לייבא דלק, לא נהיה אנחנו אלה שנספג את הדלק הגלמי למוצרים השונים. כאמור, בתעשייה הכימית אנחנו משקיעים כ-300 מיליון לירות לשנה. המשקיעים הם גם ציבוריים וגם פרטיים. בין המשקיעים הפרטיים גם חברה בין-לאומית העוסקת בנושא, וגם משקיעי-חוץ מומחים לנושא, ולא אקרא בשמות מעל במת הכנסת, גם אנשים ב"בראנשה", במקצוע, בדרום-אמריקה, וכמובן גם גופים ציבוריים כמו בתי-הזיקוק וחברות השקעות.

התכנון, חברי הכנסת, נבדקו ונבדקו. למשקיעים לא ניתנה שום הטבה חורגת לא בסיוע, ולא בהבטחות, ולא בתנאים. כמו בכל השקעה, כאשר הממשלה היא המספקת את חומרי-הגלם, ובמקרה הזה הממשלה מספקת את חומרי-הגלם — לא בניזין אלא מאזוט, חברי-הכנסת מואב — ברור ששום השקעה כזו לא יכולה להתבסס בלי לדעת איוו שהיא פורמולה למחיר חומר-הגלם, והפורמולה לא מבוססת על מחיר המאזוט לחברת החשמל אלא הפורמולה מבוססת על מחיר בין-לאומי לדלק; והדבר לא שונה משום שהמדינה מספקת את חומרי-הגלם. גם בתעשיית המזון, כשאנחנו מספקים את הסוכר, יש הסדרים. גם בתעשיות מים היצרן רוצה לדעת מה יהיה מחיר המים קודם שהוא מקים מפעל כזה או כזה, עתיר-מים. כך ששום הטבות מיוחדות לא ניתנו לחברות הללו.

חברת כ"ט, ישיבה קע"ט  
— הצעות לסדר-היום (בן-פורת, לבני) —

## 2. קצב הבנייה באופירה וברמת-הגולן

למקורות. הוא עיין בספר "שמות" והכריז ביומן הש-  
בוע בראדיו שמשנה רבנו הוציא אותנו מסיני לארץ-יש-  
ראל, ואילו אופירה אינה ארץ מולדת. גם לשרים כדאי  
לדייק, ורצוי גם להיזהר, שכן אם שר מכריז על מקום  
מסויים שאיננו ארץ מולדת, הרי אוטומאטית הופך  
המקום לארץ מולדת של מישהו אחר. והמגווח הוא  
שהמצרים לא טענו מעולם שסיני היא דווקא המולדת  
שלם. אבל לשם הדיוק ברצוני לתקן את דברי השר.  
משה רבנו לא הוציאנו מסיני; הוא הוציאנו ממצרים.  
הוא הוציא ממצרים את בני-ישראל והערב רב שנלווה  
אליהם. אבל בספר "שמות", בעניין יציאת מצרים,  
מוזכרת השיטה של "הבה נתחכמה", ושיטה זו אומצה  
עלידי משרד השיכון. כיצד? — הרשויות המוסמכות,  
כגון מינהל מרחב-שלמה, מודיעות לכל המעוניינים  
כי אפשר להשתכן באופירה; משרד התירות מעודד  
הקמת בתי-מלון, משרד התחבורה בונה שדה-תעופה  
בין-לאומי במקום והצבא מעוניין בשלו. בכל העניינים  
האלה מועסקים אנשים אורחי המדינה הרוצים להתגור-  
ר במקום. עם משפחותיהם ולא להיות מרוחקים מילדי-  
הם, והם מחליטים לקשור את גורלם למקום. המיני-  
מום שהובטח להם הוא קורת-גג, ופירושה דירה, אפי-  
שרות חינוך לילדים וכל השירותים הדרושים שבעק-  
בותיהם צריכים לבוא — המסחר, המלאכה וכו'. לכן  
הם מנתקים את עצמם מסביבתם הקודמת, יושבים  
על המוודות, לפי דבריהם, ומחכים, ומכל ההבטחות  
לא יוצא כמעט כלום. לפיכך מתחיל הייאוש לכרסם  
בקרבתם. משתרר אצלם חוסר אמון ואי-בטחון לבני  
עתידם, והם חוזרים למקום שממנו באו. ואז יכול שר  
השיכון לבשר בקול תרועה שאין די משתכנים.

לפי האינפורמציה שנמסרה לוועדת הכלכלה של  
הכנסת, גם היום עדיין רשומות מאות רבות של מש-  
פחות המעוניינות להשתקע באופירה, וקצב הבנייה שם  
הוא מייאש.

באחרונה הפך משרד השיכון יותר ויותר למשרד של  
ייעוץ. אין אדם יכול להחליט עוד היכן הוא רוצה  
להתגורר בלי לקבל "עצות" פוליטיות. כאשר אנשי  
מרחב-שלמה מדברים עם שר השיכון על עתידה של  
אופירה, הוא מיעץ להם לפנות צפונה; וכאשר אנשי  
רמת-הגולן מדברים אותו על הקמת העיר המוכתרת,  
הוא מיעץ להם לפנות דרומה. את שתי העצות האלה  
מצאתי בעתונות.

למצב המביך ביותר נקלע לאחרונה דווקא ראש  
הממשלה בביקוריו בזמן האחרון הן במרחב-שלמה והן  
ברמת-הגולן, כאשר הבטיח מה משהבטיח. ואני בטוח  
שראש הממשלה, לפני שיוצא לאיזה מקום, דואגים  
עוזרים לציידו בנתונים הנוגעים למקום והקשורים  
להחלטות הממשלה, ובמקרים שאני מתייחס אליהם —  
להחלטות הכנסת. ואז מתפתח פולמוס גלוי בין ראש  
הממשלה לשר השיכון. אינני דואג לליקונו של ראש  
הממשלה. אני מודאג מזה שבינתיים נשחקות כל התכ-  
ניות החשובות והחיוניות הנוגעות לאופירה ולרמת-  
הגולן. מצב כזה, אדוני היושב-ראש, הוא בלתי-נסבל,  
ועל הכנסת לתת דעתה על צורה זו של ניהול עניינים  
ועל התעלמות מהחלטותיה.

היו"ר מ. בן-פורת: חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-  
היום של חברי-הכנסת איתן לבני: קצב הבנייה באופירה  
וברמת-הגולן. רשות הדיבור לחברי-הכנסת לבני.

איתן לבני (הליכוד): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מנהג חדש בא  
למדינה: כשמתחיל לכהן שר חדש, כאילו לפניו לא  
היה כלום והוא מתחיל הכל מאפס ונוהג ברוח הפרשנות  
הטובה עליו.

על משרד השיכון הוטל לבצע בנייה רחבת-ממדים  
באופירה והקמת מרכז עירוני תעשייתי ברמת-הגולן.  
והנה מאז כניסתו של שר-השיכון מר אברהם עופר  
לתפקידו עוסקים הכל בכל, רק לא בבנייה, ומתנהל  
ויכוח אם הבנייה במקומות הללו תואמת להשקפותיו  
הפוליטיות הפרטיות או לאו. ומר עופר, מצדו, מחפש  
כל מיני החלטות ממשלה וועדות שרים כדי להצדיק  
את עמדותיו. בכל ראינותיו לעתונות ולראדיו מוזכר רק  
מוסד אחד, והוא: הממשלה — מה החליטה ומה תח-  
ליט.

אדוני שר השיכון, אין לך ויכוח עם הממשלה. יש  
לך עניין עם הכנסת. אתה יכול להעריך אותה או לזלזל  
בה, אבל עובדה היא שמשרדך צריך לבצע החלטות  
הכנסת. מאחר שהממשלה הגישה לכנסת הצעת תקציב,  
והכנסת אישרה אותה, הרי התקציב כולו, לרבות זה  
של משרד השיכון, הוא בגדר החלטת כנסת, ועל הממ-  
שלה לבצע אותו. שאם לא כן, לשם מה הצורך בדיון  
על התקציב ובהצבעות?

עיינתי יפה בתקציב משרד השיכון שאושרו על-  
ידי הכנסת ונוכחתי במפורש שהוקצו סכומים לאופירה  
החל משנת התקציב 1971, לתיכנון, להקמת תשתית,  
לבנייתן של 500 דירות בשלב ראשון, והנה אנו עומדים  
במחצית 1975 ומספר כל הדירות הגמורות מגיע עד  
עכשיו רק ל-44. וכאשר אתה שואל את אנשי המקום  
מה נעשה, פה, מפנים אותך למשרד השיכון.

להקמת מרכז עירוני-תעשייתי בגולן אושר פרויקט  
של 81 מיליון לירות במחירים של 1973, ומוזה להוצאה  
בשנת התקציב 1974 סכום של 22 מיליון לירות. ולמ-  
רות ההכרזה של שר השיכון בראיון האחרון שלו  
בשבוע שעבר ב"על המשמר" שהתקציב שאושר הוצא  
עד הפרוטה האחרונה, רואים אנו שבשנה החולפת הוצא  
רק חצי מהסכום שעמד לרשותו, ופה אני מתייחס  
למה שנמסר על-ידי המשרד עצמו. וכך נמסר בסקירת  
משרד השיכון לכנסת על פעולותיו בשנת 1974 —  
לא שנת התקציב אלא השנה הקאלנדארית: "העבודה  
המאסיבית תתבצע לקראת סוף החורף"; אבל אנו כבר  
עומדים היום בחמסינים, בעיצומו של הקיץ, ומרכז  
עירוני-תעשייתי בגולן — יוק, איננו. נשארו שם  
הקוצים והברקנים שמחודשים נעוריהם מדי שנה, כפי  
שתאר יפה אהרן דולב ב"מעריב": "עיר בגולן  
שנשארה על הניר".

ובכן, מה קורה פה? השיטה היא פשוטה מאוד  
ועתיקה מאוד. שר השיכון — במקום לבנות פנה

לתקופה שלאחר קום המדינה, התקופה שבה עשה אש-  
כול המנוח את מבצע ההתיישבות האדיר, לא היה  
מבצע התנחלות כמו זה שלאחר מלחמת ששת הימים.

חברי הכנסת, במשך התקופה שלאחר מלחמת ששת  
הימים לא היה תקציב התנחלות גדול ורחב כמו תקציב  
ההתנחלות המוצע עכשיו לכנסת לשנת 1975. ואני  
רוצה לומר לכם ולכל מי שרוצה לכנס הפגנה בכיכר  
מלכי ישראל או בכיכר ציון למען התנחלות, שתדעו  
שהתנחלות אין עושים על-ידי הפגנות אלא על-ידי  
התיישבות בשטח. נטיעת עצים בט"ו בשבט איננה  
התנחלות. כל אלה שיש להם ויכוח עם הממשלה על  
מקום ההתנחלויות, אראה להם מקומות שבהם יכולים  
הם לשבת בינתיים. במקום להתנחל ברמת-הגולן, יישבו  
בקריית-ארבע, באופירה, בימית, ויסעו משם לנטוע  
עצים בט"ו בשבט, ויסעו משם להפגנות.

נאולה כהן (הליכוד):  
אתה שר השיכון או שר של מפא"י?

חביב שמעוני (המערך):  
מה זה שייך למפא"י?

שר-השיכון א. עופר:  
אני מבקש מכם לקרוא לאנשים שיילכו לקריית-  
ארבע, או שירשמו לדירות שאנו בונים בימית.

נאולה כהן (הליכוד):  
אתה עושה הכל כדי שאנשים לא יוכלו לשבת  
בקריית-ארבע.

שר-השיכון א. עופר:  
אני מבקש שתקראו לציבור שבה להפגנות שלכם  
שיילכו להתנחלויות — — —

נאולה כהן (הליכוד):  
אתה אינך נותן להם — — —

שר-השיכון א. עופר:  
חשבתי שזה דבר שאתם צריכים להסכים לו. אני  
מציע לכם שתעשו במקום שתדברו.

נאולה כהן (הליכוד):  
אתם עושים הכל כדי שאנשים לא יוכלו להתיישב  
בקריית-ארבע, ואחר-כך אתה שואל: למה אתם לא  
מתיישבים?

היו"ר מ. בן-פורת:  
אולי תפסיקי רגע? לא ייתכן שתדברי כל הזמן  
ללא רשות הדיבור.

נאולה כהן (הליכוד):  
השר אומר — — —

היו"ר מ. בן-פורת:  
אין לך מקום לדבר במסגרת הצעה זאת לסדר-  
היום. יש סדר בכנסת.

שר-השיכון א. עופר:  
חברי-הכנסת לבני, אעשה אתכם את החשבון לא  
בדיבורים אלא בעובדות ובמעשים.

היו"ר מ. בן-פורת:  
רשות הדיבור לשר השיכון, לתשובה.

שר-השיכון א. עופר:  
אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מודיע  
מראש שכל פעם שאיש הליכוד יעלה הצעה לסדר-  
היום בעניין התנחלות, אזכיר להם שבמבצע ההתנח-  
לות האדיר שמתנהל מאז מלחמת ששת הימים, מתוך  
70 ישובים שהקימונו, ומתוך 15 ישובים נוספים שאנו  
עומדים להקים — יש להם שני גרעינים בלבד. שניים  
ולא יותר.

איתן לבני (הליכוד):  
נח"ל סיני, ארגמן, גתית, נצרים — — —

מנחם ידיד (הליכוד):  
האם אתה מוכן, שר השיכון, לקבל על עצמך  
שיתנו לנו נקודות? יש לנו גרעינים ויש לנו אנשים  
שמחכים בתור, ואתם מונעים את עלייתם.

איתן לבני (הליכוד):  
ויש לנו חמישה גרעינים בנח"ל.

שר-השיכון א. עופר:  
אני אומר שכל פעם שתעלו את הנושא אעשה  
אתכם את החשבון.

איתן לבני (הליכוד):  
הנקודות שהזכרתי הן של "חירות". הליכוד אינו  
עוסק בהתנחלות.

מנחם ידיד (הליכוד):  
תאפשר לעלות, אנו מוכנים לעלות.

שר-השיכון א. עופר:  
אנו מכירים גם את הגרעינים שמחכים בתור.

חיים קורפו (הליכוד):  
בכמה התיישבויות היה השר?

איתן לבני (הליכוד):  
השר לא ביקר עד היום באופירה.

היו"ר מ. בן-פורת:  
חברי הכנסת, אין לעשות חקירה באולם המליאה.

שר-השיכון א. עופר:  
תמיד אעשה אתכם את החשבון.

איתן לבני (הליכוד):  
מתי תבנה אם אתה עסוק בעריכת חשבונות?  
(חברי-הכנסת מ. ידיד קורא קריאת-  
בנינים)

שר-השיכון א. עופר:  
אני מבקש מכם שבפעם הבאה תגידו מה עשיתם,  
לא רק מה אתם מציעים לעשות. כי הבעיה העיקרית  
היא הפער בין הדיבור ובין המעשה. בכלל, אחת  
הבעיות של מדינת ישראל, בייחוד מאז מלחמת ששת  
הימים, היא שיש פער בכל התחומים בין הדיבור  
ובין המעשה. כך גם בתחום הזה. לא התנחלויות חס-  
רות מאז מלחמת ששת הימים. אני אומר תמיד שפרט

חוברת כ"ט, ישיבה קע"ט  
— הצעות לסדר-היום (עופר, לבני) —

הממשלה. במשך חודשים התנהל ויכוח על מיקומו של מרכז זה. אחד הדברים הראשונים שעשיתי עם כניסתי לתפקיד שר השיכון — נדמה לי שזה היה בחודש הראשון לכהונתי — יצאתי אישית למקום עם כל בעלי המקצוע והצעתי את המקום שחשבתי אותו למתאים. אבל, כמובן, אינני יכול להחליט בעצמי, יש ועדת תיכנון. זה היה ביולי 1974. הפרוצדורה לקביעת המקום מבחינת ועדת התיכנון נמשכה כמה זמן. לאחר שקובעים את המקום צריך להתחיל במדידות ובתיכנון. אני יודע שיש חברים החושבים שדברים אלה נעשים על-ידי לחיצה על כפתור. אבל במציאות מתעוררות בעיות ויש חילוקי דעות. הנה נתפרסמה תכנית גראנד-יונית של אחד האדריכלים. אדריכל זה, שאני מעריך אותו, והוא איש טוב ביחסי ציבור, פירסם את תכניתו. אני חושב שאילו היינו מבצעים את תכניתו היינו הולכים ל"פיל לבן". אילו היינו מבצעים תכנית זו באותו מקום, הוויכוחים היו נמשכים הרבה שנים ולא היה יוצא מזה דבר.

חברי הכנסת, היינו צריכים לתכנן את עבודות התשתית והפיתוח והבניינים שיוקמו במקום, ותיכנון זה נמשך כמה זמן. החורף שהיה גם הוא לא הקל. מכל מקום, בהשוואה לפרוייקטים אחרים — ויש לנו הרבה פרויקטים — פרויקט זה ההתקדמות טובה ביותר. באותו סיור שערכתי ברמת-הגולן סייירתו גם במקומות אחרים וראיתי שבהם אין אפילו תכניות מאושרות. אנחנו מקצרים את ההליכים. כבר עשינו את עבודת היישור. בונים את המקלט התת-קרקעי לצורך בניית הציבור שיוקמו בעתיד. אי-אפשר לעבוד שם בלי מקלט. לכן הדבר הראשון שצריך היה להתחיל בו הוא המקלט. ובנייתם משמש המקלט משרד לאנשים שיעבדו במקום. אני חושב שתוך חודש נתחיל לסלול את רשת הכבישים הפנימיים לשכונה הראשונה. בכסף העומד לרשותנו נתחיל לבנות עוד הקיץ את 200 היחידות הראשונות, בהתאם לתקציב, ואת מוסדות הציבור.

אינני רוצה לפרוש לפני הכנסת את כל הבעיות הכרוכות בתיכנון ובבנייה במקום. הייתי עד לוויכוח לא קל עם הצבא על בניית מקלטים לבתים. היו שאלות רבות — איזה מקלט לבנות, באיזה גובה, ושאלות אחרות. בשאלות כאלה אם אין מקבלים החלטות נכונות יש לכך השלכות לזמן ארוך.

ביום א' האחרון היינו בחנוכת משק קליה, ומאות האורחים, מלבד חברי המשק שהיו במקום, ראו כיצד אנו בונים. לפני שלושת-רבעי שנה ביקרתי בקליה ושמעתי טענות על הזמן הרב שהבנייה נמשכת. אמרתי אז: מוטב להמתין עוד כמה חודשים אבל לדאוג לכך שהדברים ייעשו בצורה נאותה וטובה וכפי שצריך. זוהי שיטת העבודה שלנו.

אני חושב שגם כאן קצב העבודה מניח בהחלט את הדעת. אין זה עניין של החלטה היום ומעשה מחר. אני יכול להביא לכם דוגמאות רבות של שלבי-ביניים בין החלטה על אתר מסוים לבין הבנייה שלוש שנים לאחר מכן. אפילו דברים חיוניים מתעכבים זמן רב עד שמגיעים לימושו בשטח. אני חושב שבמקום זה לקחנה את הקבלנים הטובים ביותר. אני מכיר אותם אישית — הם יעילים וטובים.

דבר שני שאני רוצה לומר לחברי-הכנסת לבני הוא שלא ידאג לממשלה. הממשלה יש לה קו. אין זה סוד שיכולים להיות גם חילוקי דעות. אבל יש מדיניות הממשלה, יש החלטות הממשלה, והממשלה כולה וכל שר לחוד מבצעים את החלטות הממשלה.

איתן לבני (הליכוד):  
הממשלה היא מעל הכנסת?

שר-השיכון א. עופר:  
אני מדבר על החלטות הממשלה. באשר לכנסת, החלטות הכנסת מחייבות בהחלט. אישור התקציב על-ידי הכנסת הוא רק זכות להוציא כסף ולא חובה. אבל אינני רוצה להשתמש בנימוק זה כי אנו מוציאים את כל הכסף העומד לרשותנו למטרה זו.

איתן לבני (הליכוד):  
התקציב הוא זכות להוציא כסף ולא חובה?

שר-השיכון א. עופר:  
זאת היתה הערה צדדית. על כל מלה יש תגובה. אפרט את הדברים לגבי כל מקום ומקום. באופירה התחלנו לפעול בשנת 1971, ובתקציב לשנת 1971/72 היה סכום של 10 מיליון לירות בקירוב, ואז נדמה היה שאפשר יהיה לבנות 100 יחידות. אני רוצה לה-עיר לתשומת לבכם שבתקציב משרד השיכון יש שני טורים: בטור אחד מופיע הסכום ובטור שני הערכה של מספר היחידות שאפשר לבנות בסכום זה. מה שמחייב את משרד השיכון הוא הסכום שמותר לו להוציא במסגרת התקציב. אסור לו להפעיל יחידות בנייה אם אין לו תקציב. אם בינתיים חלות התייקרויות, אם יש הוצאות נוספות או שינויים בתיכנון, מותר לו להוציא רק את הסכום שנקבע במסגרת התקציב. בתחום הבנייה, כמו בכל התחומים, יש הבדלים — כתוצאה מהתייקרויות ושינויים — בין הפרוגרמה לבין מה שהתחלנו לבנות בפועל.

באופירה, בגלל הריחוק, בגלל ההתייקרויות ובגלל עוד כמה סיבות שאינני רוצה לעמוד עליהן, ניתן היה באותו סכום לבנות פחות יחידות. ובמקום 450 היחידות שהיינו צריכים להתחיל לבנות במסגרת תקציב של 67 מיליון לירות, התחלנו לבנות 332 יחידות. בתי-נאים המיוחדים של אופירה זהו יחס טוב. התחלנו לבנות 85% לעומת הפרוגרמה. בגלל ההתייקרויות שחלו, אני חושב שזהו יחס טוב. ואנו נוציא את כל התקציב שהוקצב לאופירה. השנה הוקצב סכום של 30 מיליון לירות והוא מספיק כדי להשלים מה שהתחלנו. הממשלה החליטה, לפי הצעת ראש הממשלה, להוסיף בשנתיים הקרובות עד 500 דירות. וזה אומר עוד 180 יחידות. זה אומר שיהיה צורך בתקציב נוסף. אני מקווה שתקציב זה יאושר. אם האוצר לא יתן תקציב נוסף, ואם הכנסת לא תאשר תקציב נוסף, אי-אפשר יהיה לבצע זאת. אבל אני מקווה שבמסגרת התקציב נבצע בשנתיים אלו בנייתן של 500 יחידות. עד כאן באשר לאופירה. אני עומד על דוכן זה כשר השיכון ומדבר בשם הממשלה. זוהי החלטת הממשלה והיא חבר-צע.

אשר למרכז התעשייתי-העירוני ברמת-הגולן, גם לגביו יכולים להיות חילוקי דעות, אבל יש החלטות

ה"אדירות" בתחום ההתנחלות. בכל יום יש תכניות חד-שות לגזילת אדמות, להפקעת קרקעות, בשטחים הכבושים. לפי תכניות אלה תוקף ירושלים במעגל של ישובים שיהיו "חומה חיה" מסביב לעיר — הקמת ישובים ורצף טריטוריאלי מירושלים לגוש-עציון, לקריית-ארבע ואף דרומה משם, מחברון לכיוון באר-שבע. אשר לרמת-הגולן, הנה בשבוע שעבר הוגשה לוועדת השרים לענייני התיישבות תכנית חדשה על-ידי ועד ישובי רמת-הגולן. לפי תכנית זו יוקמו כמה ישובים חדשים ברמה עד שנת 1978, כולל עיר — קצרין, שהשר דיבר עליה גם היום. אושר תקציב ראשוני של 80 מיליון לירות לעבודות תשתית. אשר לפיתחת-ירפיה, לפי "מעריב" מ-20 במאי 1975 מתוכננת הכשרת שטח להקמתן של 1,000 יחידות דיור בימית — זה בנוסף לכל התכנית של אופירה.

כנסת נכבדה, האמת היא שהממשלה מעבירה אלי פני אנשים, משפחות, נשים וילדים, אל החזית עצמה, כי כל שטח כבוש הוא קו-חזית. השאלה היא: מה יקרה בעתיד לאנשים אלה אם תפרוץ מלחמה? שנית, הממ"ש שלה מבזבזת מיליונים של לירות הנוצצים לתכניות חינוך, תרבות, קידום החברה הישראלית, חיסול שכור-נות העוני וכדומה.

על הממשלה לצאת מכל השטחים הכבושים וללמוד מן הנסיון של 1956 ושל 1973. זהו כיוון ההתפתחות לע-תיד.

שר-השיכון א. עופר:  
אנחנו דווקא לומדים.

תופיק זיאר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
אתם לא לומדים שום דבר. אתם משחקים משחק מסוכן. פני הממשלה למלחמה ולא לשלום. לכן אנו מציעים לא לכלול את ההצעה בסדר-היום של הכנסת.

היו"ר מ. בן-פורת:  
חבר-הכנסת לבני, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

איתן לבני (הליכוד):  
אני מסכים.

היו"ר מ. בן-פורת:  
לפנינו שתי הצעות: האחת — לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת; והשנייה — להעביר את הנושא לוועדת העבודה. אנו נגישים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא  
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט  
בעד ההצעה להעביר את הנושא  
לדיון בוועדת העבודה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת  
העבודה נתקבלה.

נשאר לנו גם תקציב מן השנה שעברה למטרה זו, יש לנו סכום של 56 מיליון לירות כיתרת התכנית של שנת 1974 — יותר ממה שאתה אמרת, חבר-הכנסת לבני. ויש לנו עוד סכום של 35 מיליון לירות.

זהו המבצע ההתנחלותי הרחב ביותר מאז מלחמת ששת הימים. אשר לשאלות הקונקריות, חושבני ש-ניתן כאן משהו לחבר-הכנסת לבני. אבל ממילא עניין התקציב נמצא בוועדת הכספים וידון בה, ואשר לשאלות האחרות — לדעתי, לא מוצדק ששואלים אותן ואני לא תמיד רוצה להתווכח ואני חושב שלא תמיד הוויכוח הוא לטובת העניין. לכן אני מציע שאם הפרטים לגבי קצב הביצוע, לגבי השאלה מדוע יש צורך לפעמים בדחייה זו או זו — את כל זה נלבן בוועדת העבודה של הכנסת. אני מציע להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת לבני לוועדת העבודה.

היו"ר מ. בן-פורת:  
רשות הדיבור לחבר-הכנסת תופיק זיאר, להצעת נוהל אחרת.

תופיק זיאר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע לא לכלול את הצעתו של חבר-הכנסת לבני בסדר-היום של הכנסת.

מנחם ידיד (הליכוד):  
אין הצעה כזו.

תופיק זיאר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):  
מטרת ההצעה הזאת היא להגביר את הלחץ בכיוון של החרפת מדיניות ההתנחלות וההתיישבות המהירה חבלה חמורה בסיכויי השלום האפשריים. העניין איננו בקצב הבנייה אלא בעצם הבנייה ובעצם ההתיישבות בשטחים הערביים הכבושים.

האמת היא שהממשלה והליכוד מסכימים ביניהם בכל מה שקשור בביצוע מדיניות ההתנחלות, בביצוע תכניות סיפוחי-סיוות וביצירת עובדות חדשות. אין שום הבדל עקרוני או יסודי בין שני הצדדים: הליכוד נותן את הטון והממשלה מרקדת; הליכוד מדבר והממשלה מבצעת.

(קריאה מספסלי סיעת הליכוד: חבל שזה לא ההיפך.)

בעניין הזה קיימת ברית בין הצדדים.

אנו מתנגדים לכל מדיניות ההתיישבות וההתנחלות שהיא חלק מהמדיניות הכללית של מלחמה וכיבושים, מדיניות הנוגדת את האינטרסים של העם הישראלי. לא זה בלבד שהתכניות האלה הן פרובוקציה טיביות, אלא הן מסכנות עוד יותר את המצב במזרח התיכון ומעמיקות את הסיכסוך הישראלי-ערבי. זה מגביר את השנאה, מקשה על כל פתרון אפשרי, מגביר את המתחים ומחבל בכל המאמצים בדרך להסדר צודק, בלי מלחמות חדשות ובלי מרחצי-דמים חדשים.

רק עכשיו שמענו מפי שר השיכון על התכניות

חוברת כ"ט, ישיבה קע"ט  
— חוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון) (בני-פורת, שחל) —

## ט. חוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה—1975 \* (הצעת חבר-הכנסת מ. שחל)

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר שהבעיה המשפטית אינה פשוטה ואני יודע שדעתו של שר השיכון אינה כה נוחה מהצעות לתיקונים רטרואקטיביים שיהיו חולו על מקרים שהיו לפני שנים. אבל הגזל הזה זועק כבר מספר רב מאוד של שנים, ויש פסקי-דין רבים מאוד. אינני מוכן לבוא ולומר שבגלל בעיה של רטרואקטיביות נמשך לקפח את המקופחים ונאשר את העוול שנוצר כלפי המשכירים, וכל זאת כדי לא לפגוע, כביכול, בזכות שנוצרה ושאינה צודקת מיסודה. הצעתי בהצעת החוק שייאמר: נכס בבנין או בתוספת בנין שנמצא בידי דייר בתשכ"ח והושכר לו שלא בדמי מפתח, לא יחול חוק זה על שכירותו — כלומר חוק הגנת הדייר לא יחול על שכירותו — אלא אם נקבע במפורש אחרת. ההנחה שביסוד הצעת החוק שלי היא שאם אדם שילם דמי מפתח הוא מציין זאת בדרך כלל במפורש; אם אדם לא שילם דמי מפתח ויש רק עניין של דמי שכירות, אין לו סיבה לציין זאת בחוזה, במיוחד באותם מקרים שאנשים מאמינים זה לזה ורוצים לחסוך שכר טרחת עורך-דין.

אני רוצה לומר לך, אדוני שר השיכון, כי מספר המכתבים שקיבלתי אחרי הגשת הצעת החוק מוכיח שמדובר כאן בגזל של מאות משפחות. אפשר, פשוטו כמשמעו, להודיע מתוכן מכתביהם. לקחו את רכושם היחיד והדיירים אינם מוכנים לצאת. באותו מקרה שהבאתי בראשית דברי הציעו המשכירים לשוכרים להשכיר להם על חשבונם — כלומר על חשבון המשכירים — דירה לשנה-שנתיים עד שיסתדרו. על כך השיבו השוכרים: התרגלנו למקום ואיננו רוצים לעזוב. טוב להם. מדוע לא?

ההצעה שאני מציע בחוק היא לאפשר לתת התראה לאותם אנשים שקנו, כביכול, זכות, על-ידי כך שייאמר כי תחילתו של חוק זה תהיה שנה מיום פירסומו ברשומות. זה יאפשר להם לחפש דירה אחרת כדי שלא יאמרו שישנו בלילה ולפתע פתאום נאמר להם למחרת שהם צריכים לעזוב. אני מציע שתניתן להם ארכה של שנה. למעשה, הם בבחינת גזלנים, אך למרות זאת אני בעד זה שהחוק יאמר מפורשות שהתחלה לא תהיה מיד אלא כעבור שנה.

במחשבה נוספת אני רוצה לומר — העליתי אותה מחשבה יחד עם אנשי משרד המשפטים — שאני מסכים כי ייאמר: על דעת בית-המשפט לשכירות. על דעתו ייקבע אם באמת היתה כוונה לקבוע מצב כזה של שכירות מוגנת או לא, במקרים שהם בגדר ספק, ובלבד, שיעשה צדק. ולדעתי חובה עלינו לעשות צדק זה כי הדבר גם חשוב, גם רציני, גם פוגע ביותר וגם מקומם כאשר שומעים ורואים אותו, מה עוד שבתי-המשפט חזרו ואמרו לאחרונה אותם דברים בפסקי-הדין.

אני מקווה שהצעת החוק הזאת תתקבל ואני מבקש, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, שהיא תועבר בקריאה מוקדמת לוועדת העבודה להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ. בני-פורת:

חברי הכנסת אנחנו עוברים להצעת החוק של חבר-הכנסת שחל: חוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה—1975. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחוק הגנת הדייר קיים עיוות הפוגע במספר לא קטן של אנשים. אני מתכוון לבעיה של שכירות מוגנת הנוצרת ללא כוונת הצדדים והמנוצלת על-ידי קומץ אנשים לתפיסת חוקה שבכלל לא היתה כוונה אליה מלכתחילה.

כדי להסביר את המצב רצוני לומר שחוק הגנת הדייר תוקן — וכנראה, עוד יתוקן — פעמים מספר, ובאחד משלבי התיקון נקבע בחוק כפי שהיה בשנת תשט"ו—1955 כי הגנת הדייר לא תחול על אותם המקרים שבהם מדובר במבנה שבנייתו הושלמה לאחר 1 באפריל 1954 והנכס הושכר לראשונה לאחר 3 במארס 1955. נאמר בחוק כי ניתן להוציא נכסים כאלה מהחולת חוק הגנת הדייר אם נתקיימו שלושה תנאים: (1) בניית הבניין שבו מצוי הנכס הושלמה לאחר 1 באפריל 1954; (2) הנכס הושכר לראשונה לאחר 3 במארס 1955; (3) התנאים 1 ו-2 פורשו בחוזה השכירות. והנה במפורש שהגנת החוק לא תחול על יחסי השכירות שבניניהם, הרי בשורה ארוכה של פסקי-דין נפסקה ההלכה שלא די בקיום שני התנאים הראשונים בפועל, אלא תנאי בל יעבור הוא שיש צורך גם בקיום התנאי השלישי, כלומר לכתוב בחוזה השכירות שאכן נבנתה הדירה במועד מסוים והמושכר הושיכר לאחר מועד מסוים, ומשלא נתמלא התנאי האחרון הזה הרי חל חוק הגנת הדייר על השכירות.

חברי הכנסת, ברשותכם אביא אולי מקרה של בניין זוג אשר השכירו את דירתם היחידה לזוג מורים יוצאי קיבוץ. במקרה זה היתה הבנה בין שני הצדדים שאין כל כוונה להחיל את חוק הגנת הדייר על שכיירות כזאת. הדירה נבנתה אחרי המועד הקבוע בחוק והושכרה אחרי המועד הקבוע בחוק. והנה שנה לאחר השכירות, כאשר היה מדובר על שיעור שכר הדירה, התפלאו המשכירים קבלם מאת השוכרים מכתב שבו מודיעים להם כי על נכס חל חוק הגנת הדייר וכי הם, המשכירים, אינם רשאים להעלות את שכר הדירה. אבל לא רק זאת. המשכירים הגדילו לעשות בכך שפנו לבית-הדין לשכירות וטענו כי מאחר שחוק הגנת הדייר חל עליהם הרי אינם צריכים לשלם שכר דירה על-פי ההסכם אלא על-פי חוק הגנת הדייר, וביקשו להוריד את שכר הדירה מ-250 לירות ל-72 לירות לחודש. כלומר: גם גזלת וגם ירשת; גם זה וגם זה.

אם אין הכוונה לעשות תיקון רטרואקטיבי — דבר שגם הממשלה וגם הכנסת אינם אוהבים אותו כל-כך — יש באמת לראות אם יש בהצעה יותר תיקון עוול מאשר גרימת תקלות נוספות.

אבל מתוך המגמה הכללית שלי, שאם חברי-כנסת יש לו רעיון שאיננו קנטרני רצוי שוועדה תבדוק אותו, מציע אני להעביר את הצעת החוק של חברי הכנסת שחל לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ. בן-פורת :

האם חברי-הכנסת שחל עומד על הצעתו להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה ?

משה שחל (המערך) :  
כן.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה שתקבע עלי-ידי ועדת הכנסת.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה—1975, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום ב' הבא, בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לשר השיכון.

שר-השיכון א. עופר :

אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת שחל הסביר את הבעיה, ואני מברך אותו. אני חושב שהוא אחד מחברי הכנסת היוזמים במידה רבה תיקונים לחוקים. מתוך נסיוני אני יודע שכאשר אתה רוצה לתפוס מרובה בעניין מסוים אין זה כל-כך מצליח ; אבל יש שאתה מוצא לא קונות מסוימות בחוק ודברים שאינם מסתדרים באקט שהממשלה מביאה בחקיקה שלה, וזה חשוב מאוד שחברי כנסת מגלים את הנקודות האלה ומנסים לסתום את הפרצות.

הנושא שהעלה חברי-הכנסת שחל יש בו ממש והיה פסק-דין לגביו, מפני שנגרם עוול לבעלי נכסים שדייריהם נעשו מוגנים רק בשל סיבה פורמאלית : העדר ציון מפורש בחוזה. אבל אני רוצה שחברי-הכנסת שזול יבין שהשלכות התיקון שלו, אם יתקבל, יהפכו באור פן רטרואקטיבי דיירים מוגנים לדיירים בלתי-מוגנים, כלומר תהיה משום פגיעה בזכויות שכבר הוקנו ויהיה צורך להעלות לפתע את דמי השכירות לדיירים שהיו מוגנים במשך שנים. ואמנם חברי-הכנסת שחל כבר העיר שבעתיד יהיו מקרים מועטים בלבד שבהם הנכס הושכר לראשונה לפני 1968 וכל השנים היה הדייר בלתי-מוגן ולא הסתמך על סעיף 14(ב) כדי לזכות בהגנה. קשה להניח שרק כעבור שבע שנים ינסה לט' עון שבגלל פורמאליות הוא זכאי להיות דייר מוגן.

הישיבה ננעלה בשעה 14.22.

## א. סדר-היום לשיבות קע"ז-קע"ט

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. סקירת שר המשפטים על פעולות משירדו.
- ג. חוק מס ערך מוסף, תשל"ה-1975 (קריאה רא-שונה) — המשך הדיון.
- ד. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו.
- ה. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעות לסדר-היום.
- ז. הצעות חוק של חברי כנסת.
- ח. סקירת שר המשטרה על פעולות משרדו — תשובת השר.
- ט. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 37), תשל"ה-1975 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. סקירותיהם של שר העבודה ושר הסעד על פעו-לות משרדיהם — תשובות השרים.
- יא. סקירותיהם של שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם — המשך הדיון.
- יב. סקירת שר המסחר והתעשייה על פעולות משרדו — תשובת השר.
- יג. סקירת שר התיירות על פעולות משרדו — תשובת השר.
- יד. חוק שיפוט בתיביעות קטנות, תשל"ה-1975 (קרי-אה ראשונה).
- טו. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 10), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 5), תשל"ד-1974 (קריאה ראשונה) — תשובת השר.
- יז. שידורים בטלוויזיה הפוגעים במוראל הציבור — דיון.
- יח. גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם — דיון.
- יט. הקמת ועדת חקירה פארלאמנטארית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופ-עות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבו-ריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין — דיון.
- כ. שביתה ב"אל על" — דיון.
- כא. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 10), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 2), תשכ"ב-1962 (תיקון מס' 7), תשל"ה-1975 (קריאה רא-שונה).
- כג. חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון מס' 2), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ (הוראת שעה), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק הנאמנות, תשל"ה-1974 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 18), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק בית-הספר מקוה ישראל, תשל"ה-1975 (קרי-אה ראשונה).
- כח. חוק השופטים (תיקון מס' 4), תשל"ה-1975 (קרי-אה ראשונה).
- כט. חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 3), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק העזרה המשפטית למדינות זרות (תיקון מס' 3), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- לא. חוק לתיקון פקודת פשיטת הרגל (מס' 8), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- לב. המצב במוסדות לילדים בארץ — דיון.
- לג. הדרכים לביצוע המלצות ועדת ראש הממשלה לנוער במצוקה — דיון.
- לד. פיטורי עובדים דרווים כנמל חיפה — דיון.
- לה. ריבוי תופעות אלימות ופשע בארץ — דיון.
- לו. חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 4), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- לז. חוק לתיקון פקודת מס הבולים (מס' 9), תשל"ה-1974 (קריאה ראשונה).
- לח. חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה-1974 (קריאה ראשונה).
- לט. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 5), תשל"ה-1974 (קריאה ראשונה).
- מ. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 6), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- מא. חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- מב. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 2), תשכ"ב-1962 (תיקון מס' 7), תשל"ה-1975 (קריאה רא-שונה).

- נג. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- נח. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- נט. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטיפול) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- ס. חוק לתיקון פקודת הטלגראף האלחוטי, תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- סא. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 15), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סב. חוק לתיקון פקודת הדרכים ומסילות הברזל (הג' נה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סג. חוק מעמד ההסתדרות הציונית העולמית — הסוכנות היהודית לארץ-ישראל (תיקון), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- סד. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סה. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הגבלת התנועה של כלי רכב), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה) — תשובת השר.
- סו. הודעת הממשלה על ההסכם בין ממשלת ישראל והקהילה הכלכלית האירופית לכינון אזור סחר חופשי ושיתוף פעולה.
- סז. חוק ההסכמים הקיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מג. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- מז. חוק כפיית קיום פסקי דין, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).
- מה. הצעות סיעות הליכוד וחזית דתית תורתית שלא יחול דין רציפות על הצעות חוק אלו:
1. חוק האיגוד השיטופי, תשל"ב—1971;
  2. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 18), תשל"ג—1972.
- מו. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- מז. מעמד האשה בישראל — דיון.
- מח. דרכים להעלאת פריון העבודה והתפוקה — דיון.
- מט. עליית יהודים מארצות המערב וקליטתם — דיון.
- נ. בעיית העובדים היומיים — דיון.
- נא. שביחת הימאים — דיון.
- נב. ייקור דירות לזוגות צעירים ולעולים חדשים על-ידי העלאת מחירי הקרקעות — דיון.
- נג. חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- נד. חוק הבטיחות במקומות ציבוריים (תיקון), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- נה. חוק בנק הדואר (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- נו. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל—1970 (קריאה ראשונה).

### ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קע"ז—קע"ט

366. ב. מואב (תנועה לזכויות האזרח): היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים.
367. א. לבני (הליכוד): קצב הבנייה באופירה וב-רמת הגולן.
- 362—364. המשך השביתה בקו צינור הנפט אילת—אשקלון — הצעות חברי-הכנסת ה. זיידל, י. תמיר, מ. שחל.
365. ל. דיציאן (הליכוד): חיובם של מקבלי פיצויים וגמלאות מממשלת אוסטריה בתשלום מס עזבון.

### ג. הצעת חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 37), תשל"ה—1975

1. תיקון סעיף 189 האמור בסעיף 189 לפקודת החוק הפלילי, 1936<sup>1</sup>.
- יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

<sup>1</sup> ע"ר 1936, תוס' 1, עמ' 263; ס"ח תשל"ה, עמ' 78.

## הסתיוגויות לחוק הג"ל

הוספת סעיף

לסעיף 1

ל. דיציאן מציע :

למחוק את המלים "או הפרעה לתנועה בדרכים".

י. בארי מציע :

אחרי סעיף 1 יבוא :

מ. פרידמן מציעה :

במקום המוצע יאמר : "אדם הנמצא במקום כלשהו לשם עיסוק בזנות, הן כנותן שירות והן כמקבל שירות, בנסיבות שיש בהן משום מטרד לדרי הסביבה או הפרעה לתנועה בדרכים, דינו — מאסר שנה".

נ. הגבלת תוקף

סעיף 189(ב) לפקודת החוק הפלילי, 1936, תק"פ יפקע כעבור שתי שנים מיום תחילתו, וזולת אם האריכה אותו הכנסת לפני כן."

## ד. הצעת חוק נכסי המדינה (מתנות לשרים, חברי כנסת ועובדי ממשלה

בכירים), תשל"ה—1974

(הצעת חבר הכנסת ז. שובל)

1. המתנה, שווייה של המתנה, שם נותנה והנסיבות שבהן ניתנה.

6. מי שיקבל מתנה יהיה חייב להעבירה למדינה, באופן שייקבע על-ידי שר האוצר, תוך 90 יום מעת שקיבל את המתנה; בהסכמת שר האוצר, או מי שייקבע על-ידי לצורך זה, יהיה רשאי להחזיק במתנה בביתו או במשרדו, בנאמנות בשביל המדינה, עד תום כהונתו בתפקיד שבו קיבל את המתנה.

7. חוק זה לא יחול על מתנות הניתנות על-ידי קרובי משפחה.

8. סעיף בדבר העונשים שיוטלו על מי שלא יקיים את החוק.

9. סעיף ביחס לתקופת המעבר לגבי חובת דיווח על מתנות כנ"ל שניתנו לפני תחילת החוק.

10. שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בדבר אופן וצורת הדיווח על קבלת מתנות, בדבר רישום מתנות, שמירתן והצגתן לראווה.

### דברי הסבר

החוק המוצע בא למנוע אפשרות ששרים בממשלה, חברי הכנסת או עובדי מדינה בכירים — וב"עיקר נציגים בתוך-לארץ — יקבלו, הם או בני משפחתיהם, באופן פרטי מתנות יקרות-ערך. מתנות מסוג זה עלולות לשמש פתח לפגיעה בטוהר המידות ואף לגרימת נזקים למדינה. במדינות אחרות נהוג שמקבל המתנה רשאי להחזיקה ברשותו תקופה מסוימת, ובכל אופן לא מעבר לתקופת שירותו בתפקיד שבו הוא מכהן; בתום תקופה זאת מועברות המתנות לרשות המדינה.

נוכח העובדה שנתרבו לאחרונה ידיעות על מתנות יקרות-ערך לעובדי מדינה בכירים יש לדעת דחיפות בחקיקת החוק המוצע.

1. כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת ששווייה הכולל אינו פחות מ-500 ל"י, ושיינתנו כמתנה (להלן — מתנה) לאנשים המפורטים בסעיף 3 להלן, או לבני או בנות-זוגם, או לילדיהם, בתוקף או בקשר עם כהונתם או תפקידם או מעמדם בשירות המדינה, או הציבור, יהיו נכס של המדינה.

2. מי מאלה המפורטים בסעיף 3 להלן, שיקבל מתנה כאמור בסעיף 1 לעיל, יהיה חייב לדווח לשר האוצר או למי שייקבע לצורך זה על-ידי שר האוצר, על קבלת המתנה, תוך 60 יום מעת שהמתנה נתקבלה.

3. ואלה האנשים החייבים במתן דיווח כאמור על קבלת מתנה :

(א) ראש הממשלה ושרי הממשלה ;

(ב) סגני שרים ;

(ג) חברי כנסת ;

(ד) עובדי מדינה מדרגה ט"ו של הדירוג האחד ;

(ה) עובד מדינה בדרגה מקצועית שמשכורתו היסודית ההתחלתית אינה נמוכה מן המשכורת היסודית ההתחלתית של דרגה ט"ו לדירוג האחד (להלן — דרגה מקבילה) ;

(ו) עובדי מדינה בדרגה נמוכה מדרגה ט"ו של הדירוג האחד או בדרגה מקבילה, אם לתפקידם נקבע מתח דרגות הכולל את הדרגה ט"ו האמורה או דרגה מקבילה ;

(ז) קציני צבא בכל דרגה שהיא בשירות קבע של צבא הגנה לישראל ;

(ח) עובדי שירות משרד החוץ בכל דרגה שהיא.

4. החובה במתן דיווח כאמור בסעיף 2 לעיל תחול גם במקרה שהמתנה ניתנה לבן או בת הזוג או לילדיהם של מי מהאנשים המפורטים בסעיף 3 לעיל.

5. הדיווח הנזכר בסעיף 2 לעיל יכלול את הפרטים הבאים : תיאור מדויק עד כמה שאפשר של

## ה. הצעת חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975

פים במשך תקופה שארכה כאורך התקופה שלגביה יש לשלם את הפרש השכר.

### תוספת

(סעיף-1)

1. ההסכם הקיבוצי הכללי שנחתם ביום ג' בטבת תשל"ה (17 בדצמבר 1974) בין אירגוני המעבידים החברים בלשכת התיאום של האירגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל ונרשם בפנקס ההסכמים הקיבוציים לפי מספר 7073/74.

2. ההסכם הקיבוצי הכללי שנחתם ביום ג' בשבט תשל"ה (15 בינואר 1975) בין אירגוני המעבידים החרים בלשכת התיאום של האירגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל ונרשם בפנקס ההסכמים הקיבוציים לפי מספר 7003/75.

1. דין צווי הרחבה שלא נתקיימו לגבם תנאים מסויימים כוחם של צווי הרחבה לפי סעיף 25 לחוק הסכמים קיבוציים, תשי"ז—1957<sup>1</sup> (להלן — החוק העי-קרי), לגבי ההסכמים הקיבוציים הכלליים המפורטים בתוספת, יהיה יפה אף אם לא נתקיימו בהם הוראות סעיפים 26 ו-27 (3) לחוק העיקרי.

2. תחילת תקפם של צוויים

על אף האמור בסעיף 28 לחוק העיקרי רשאי שר העבודה לקבוע כי תחילת תקפם של צווי הרחבה הא-מורים בסעיף 1 תהיה לפני תאריך פירסומם ובלבד שיינתנו תוך 30 יום מיום פירסומם של חוק זה.

3. תשלום הפרשים

מעביד החייב בהפרש שכר מכוח צו הרחבה כא-מור בסעיף 1 בעד התקופה שלפני יום פירסומם של הצו רשאי לשלמו בשיעורים חודשיים שווים ורצוי-

## ו. הצעת חוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה—1975

(הצעת חבר-הכנסת מ. שחל)

(בניינים חדשים), תשט"ו—1955, כי ניתן להוציא מתחולת חוק הגנת הדייר אם נתקיימו שלושת התנאים הבאים: 1. בניית הבניין שבנו מצוי הנכס הושלם לאחר 1 באפריל 1954; 2. הנכס הושכר לראשונה לאחר 3 במארס 1955; 3. התנאים 1 ו-2 פורשו בחווה השכירות.

אולם דא עקא, במקרים רבים אמנם נתקיימו התנאים 1 ו-2 אלא שמחמת תקלה, טעות, השמטה שבשגגה או אי-ידיעה לא נתקיים התנאי השלישי ולא פורשו הדברים בחווה השכירות. אף-על-פי שהצדדים התכוונו ברורות כי הגנת החוק לא תחול על יחסי השכירות, הרי בשורה ארוכה של פסקי דין נפסקה ההלכה שלא די בקיום שני התנאים הראשונים בפועל, אלא תנאי בל יעבור הוא שיש צורך גם בקיום התנאי השלישי, ומשלא נתמלא תנאי אחרון זה חל החוק על השכירות.

העולה מכאן הוא כי דיירים לא מעטים ניצלו ללא נקיפת מצפון את טעותם של בעלי הנכס ונאחזים בהגנת החוק כדי לזכות מן ההפקר בזכות בעלת ערך רב על חשבון בעלי הנכס וללא השקעה מצדם (כדברי כבוד השופט ב. כספי בע"א. 32/74 של בית-המשפט המ-חוזי בחיפה).

מאחר שהעוול ואי-הצדק הנגרמים במקרים כגון אלו לבעל הנכס הם תוצאה של הוראות החוק עצמן, מוצע בזאת לתקן את החוק שיקבע במפורש כי דייר אשר לא שילם דמי מפתח בגין זכות השכירות ואשר מאויו סיבה שהיא הגנת החוק פרושה עליו — הגנה זו תפקע בתום שנה מיום פירסום התיקון המוצע, ויצא הצדק נשכר ויתקון העוול.

1. תיקון סעיף 14

בחוק הגנת הדייר (נוסח משולב), תשל"ב—1972<sup>1</sup>, אחרי סעיף 14(ב) יבוא:

"(ג) נכס בניין או בתוספת בניין שנמצא בידי דייר בשנת תשכ"ח והושכר לו שלא בדמי מפתח — לא יחול חוק זה על שכירותו, אלא אם נקבע במפורש אחרת.

2. תחילתו של חוק זה בתום שנה מיום פירסומם ברשומות.

### דברי הסבר

בחוק הגנת הדייר (הוראות שונות) תשכ"ח—1968 סעיפים לא ו-לב (להלן — חוק תשכ"ח), ובחוק הגנת הדייר (נוסח משולב), תשל"ב—1972, בסעיפים 9 ו-10 (להלן — "החוק"), נקבע כי נכס אשר הושכר לאחר כ"ו באב תשכ"ח (20 באוגוסט 1968) שלא בדמי מפתח, לא יחולו על השכירות הוראות החוק והשוכר לא ייחשב כדייר מוגן. אולם החוק לא פתר אותם המקרים שבהם הושכר נכס שלא בדמי מפתח וללא תשלום כל שהוא בגין רכישת זכות השכירות לפני חוק תשכ"ח.

במקרים אלו, אף שהצדדים להסכם השכירות התכוונו ליצור שכירות בלתי מוגנת, נקבע כי השכירות מוגנת לפי החוק והשוכר נהנה ממעמד של דייר מוגן. ביחוד וזעקים השמים המקרים שבהם הושכרו נכסים אשר בנייתם הושלמה לאחר ה' באפריל 1954 והושכרו לראשונה לאחר ה' במארס 1955.

לגבי נכסים אלה קבע המחוקק בחוק הגנת הדייר

<sup>1</sup> ס"ח תשי"ז, עמ' 63.

<sup>1</sup> ס"ח תשל"ב, עמ' 176.

## ז. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין הצורך הדחוף בעידוד היצוא

של התעשייה. מאידך גיסא יש להישמר מחיסול נחפו של ענפים מסורתיים הנתקלים בקשיי יצוא חולפים.

7. הוועדה בדעה שגידול משמעותי ביצוא התעשייתי מחייב שינויים בהערכות ובמבנה של המפעלים בכל הקשור לניהול, ייצור, שיווק, איכות, עמידה בלוח הזמנים ועוד — תפקיד המוטל בראש וראשונה על הנהלות המפעלים עצמן.

אולם במציאות הקיימת במשק ובחברה הישראלית יש לממשלה ולהסתדרות תפקיד נכבד ביצירת האווירה והתנאים המתאימים, בכל הקשור ליחסי העבודה וניי-דות עובדים, ומעל לכל ביצירת מצב שבו תישמר ותגדל הרווחיות המוחלטת והיחסית (לעומת מכירות בשוק המקומי) של היצוא.

יצירת אווירה כזו תביא להקצאה מחודשת של המשאבים הדרושים — הון וכו-אדם — לטובת היצוא, לעומת הפניית משאבים לצרכים שימושים אחרים במשק.

8. הוועדה סבורה שיש ליצור מצב שבו יוכל הי-צוא לתכנן לטווח ארוך את מהלכיו בתחום הייצור, השיווק והמימון; תיכנון זה הכרחי ונובע מאופי פעי-לות היצוא. מאידך גיסא, במציאות הבלתי-קבועה והי-בלתי-ברורה השוררת היום במשק העולמי אין זה רצוי לקבוע דפוסי נוקשים לעידוד היצוא, ולכן יש להת-וות קריטריונים קבועים וברורים הניתנים ליישום תוך מירב הגמישות והמהירות.

9. כיום נקבעים שיעורי התמריץ והמימון תוך תה-ליך ממושך של משא-ומתן בין היצואנים לממשלה; השיעורים נקבעים לאחר מעשה, ולעתים קרובות גו-רמת אי-הודאות בתקופת הביניים לביטול הזמנות ול-אבדן לקוחות.

הוועדה סבורה כי שיטה זו אינה תקינה מבחינה מינהלית וכמו כן יש בה כדי לשבש את התהליך של קבלת החלטות בעלות חשיבות לתעשייה לטווח ארוך.

10. כדי למנוע את התופעות השליליות שצויינו לעיל ממליצה הוועדה על יצירת "מדד רווחיות יצוא", שלפיו ייקבעו באופן אוטומטי כל המרכיבים הכספיים של עידוד היצוא. לשון אחרת: התמורה הריאלית הסופית לדולאר-יצוא תותאם אוטומטית מדי תקופה, על פי נוסחה מוסמכת ובהתחשב בגורמים המשתנים השונים, הן אלו המרכיבים את סל הוצאות הייצור ליצוא, הן אלו המשפיעים על התמורה ליצוא, וכן בכדאיות היחסית לעומת המכירות בשוק המקומי הפו-על בתנאי תחרות. כך יישמרו באופן אוטומטי רווחיות היצוא וכושר התחרות בשוקי העולם.

11. נוכח הנטל התקציבי הכרוך בשיטת תמריצי היצוא יש לבחון מחדש דרכים אחרות להגדלת הת-מורה ליצוא. ניתן לבחון אפשרויות של פיתוח זוחל שיביא בחשבון את השינויים החלים בכדאיות היצוא, אפשרות של נידוד השער ועוד.

12. הוועדה ערה לכך שתנודות בשערי המטבעות השונים, בנוסף לשער הדולר, כלפי הלירה הישרא-לית, מהוות בעיה מיוחדת, הן מבחינת חישוב מרכיב היבוא ביצוא והן מבחינת תמורת היצוא. הוועדה ממ-

בישיבת הכנסת מיום כ"ה בטבת תשל"ה (8 ביי-נואר 1975) הוגשה הצעה לסדר-היום על-ידי חברי הכנסת ז. שובל בנושא הנ"ל.

הכנסת החליטה להעביר את ההצעה לוועדת הכל-כלה. הוועדה קיימה מספר ישיבות ושמעה בהן את שר המסחר והתעשייה ונציגי משרדו, נציגי האוצר, בנק ישראל, התאחדות התעשיינים, חברת העובדים ומי-כון היצוא.

לאחר הדיון באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

1. נוכח המצב הכלכלי שבו נמצאת היום המדי-נה ובהתחשב בנתוני מאזן התשלומים והחוב החיצוני שלה והחשש למחסור במט"ח שעלול להביא לשיבוש הפעילות הכלכלית — חייב נושא עידוד היצוא לעמוד בראש סדר הקדימות של המדיניות הכלכלית ולזכות בעדיפות גבוהה ביותר בהקצאת המקורות הלאומיים, הון וכו-אדם.

משאבים אלה יהיו יותר בנמצא אם תוגשם מדי-ניות כלכלית שתסן חלק ניכר מן הביקוש במשק. יתרה מזו, אם לא ינוצלו משאבים אלה לייצור לשם יצוא יש חשש לאבטלה.

2. המדיניות הכלכלית של הממשלה מנובמבר 1974 והעיקוב שחל במשך שבועות ארוכים בהתאמת מימון היצוא ותמריצי היצוא לתנאים החדשים שנוצרו — וכן תקציב המדינה לשנת 1975, המס על השכר, הס-כומים הקטנים מדי המיועדים לתמריצי יצוא ועוד — מחייבים את הממשלה להיות ערה במידה מירבית לצורך לקדם באופן משמעותי את היצוא.

3. בהתחשב במגבלות הקיימות בענפי משק אח-רים (חקלאות ושירותים) טמון עיקר פוטנציאל הגידול של היצוא בתעשייה.

4. ביצוא התעשייתי היה ב-1974 גידול נומינאלי של כ-26%, שנבע הן מן האינפלציה העולמית והן מן העלייה הריאלית ביצוא מספר ענפים וענפי משנה כמו מחצבים, מכרות, כימיקלים, אלקטרוניקה וצמי-גים. ואולם בניכוי עליית המחירים בעולם חלה למעשה ירידה ריאלית ביצואם של שאר ענפי התעשייה, לרבות ענפים מסורתיים כגון יהלומים, טכסטיל ומוצרי, מזון ועוד.

5. נסיון המיתון של שנות ה-60 לא הוכיח באופן ברור שמדיניות של האטה וריסון הביקוש בלבד יש בה כדי לגרום להגדלת היצוא. זאת ועוד, יש לזכור שהי-מיתון הוא התרחש על רקע של שפל עולמי בעוד שהיום פוקד את העולם המערבי, שאליו אנו מייצאים את רוב מוצרינו, משבר כלכלי שלא היה דוגמתו זה עשרות בשנים.

6. הוועדה מחייבת מדיניות יצוא המושתתת על עקרונות של יתרון יחסי שיש לישראל בענפים מסו-יימים ושל מחיר סביר לדולאר ערך מוסף. מדיניות זו, שקיבלה משנה-חשיבות עם חתימת ההסכם עם השוק המשותף, חייבת להיות כוללת, עקבית וארוכת-טווח, ובלי ספק תביא במשך הזמן לשינוי במבנה הענפי

יש, אם כן, לדעת הוועדה, להעניק לחברות היצוא הכלליות תמריץ באותו שיעור שניתן ליצרנים היצואנים. יש להדגיש שלא יהיו בכך כפילות או תמריץ-יתר.

15. הוועדה מציינת את הגישה החיובית והמעשית הקיימת במשרדים ומוסדות הפועלים בתחום עידוד היצוא. אולם עם זאת אין היא משוכנעת ש"תודעת היצוא" השתרשה במידה מספקת אצל כל הגורמים שיש להם נגיעה, במישרין ובעקיפין, לתחום חיוני זה.

בראש וראשונה מוטלת החובה על שר המסחר והתעשייה ועל עובדי משרדו לעשות יותר להעמקת "תודעת היצוא" בכל שדרות הציבור.

בהקשר זה מכירה הוועדה שכבר הוגשו בעבר תכניות רבות למיזוגם ו/או אירגונם מחדש של הגורמים השונים — רשמיים ורשמיים למחצה כאחד — המטפלים בעידוד היצוא, חקר-שווקים, תערוכות וידידים וכו'. יש איפוא, לדעת הוועדה, לבחון המלצות אלה מחדש לאור המציאות הנוכחית, ואם תוצאות הבדיקה תהיינה חיוביות — לגשת ליישומן וביצוען ללא דיחוי נוסף.

הוועדה סבורה שרצוי להקים יחידה לריכוז ידיעות כלכליות שתאסוף, תנתח, ותפיץ באופן שוטף ידיעות על ההתפתחויות הכלכליות הכלליות בשוקי היצוא העיריים שלנו.

ליצה איפוא שבנק ישראל יחפש פתרון לשאלה זו במשותף עם הבנקים המסחריים.

13. הוועדה סבורה שעוד בשלבים של תיכנון והקמת מפעלים יש לתת עדיפות ראשונה לעידוד הפעילות ליצוא.

לאור הספיקות הקיימים לגבי האפקטיביות של המדיניות הנוכחית לעידוד השקעות על הגדלת היצוא סבורה הוועדה שיש לתקן בהקדם את החוק הקיים. בהתחשב במיעוט השקעות חוץ במפעלי תעשייה יש להקדיש שימת-לב מיוחדת להבטחת הערך הריאלי של ההשקעה. בהקשר זה יש להזכיר שבמצב הנוכחי חייב משקיע חוץ, כאשר הוא בא לחסל את השקעתו, במס הכנסה מלא על הפרשי שער הנובעים מפחותיות. דבר זה מפלה את משקיע-החוץ לרעה ומעודד השקעות מטבע-חוץ דווקא באובייקטים ספקולאטיביים קצרי-טווח.

14. קיימת היום בעיה מיוחדת לגבי "חברות יצוא" (חברות מסחריות — לא תעשייתיות — העוסקות בייצוא). הוועדה סבורה שחברות מסוג זה ממלאות תפקיד חשוב ביותר בהפצת סחורות ישראליות ברחבי תבל. אפלייתן של חברות אלה לעומת המפעלים העוסקים בעצמם ביצוא מוצריהם לא רק שאינה צודקת, אלא שהיא אף פוגעת ביעד של הגדלת היצוא.

## סיכום הישיבות

- ישיבה קע"ט (ט"ז בסיון תשל"ה — 26 במאי 1975)**  
**היו"ר — י. ישעיהו; י. דרניצקי (יודין).**
- א. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.**
- ב. שר-החץ י. אלון השיב על 12 שאילתות של חברי הכנסת: ה. זיידל, ב. מואב, י. שריד, ע. נוף, ח. גרוסמן, ש. ארבל-אלמוזלינו, א. הרליץ, י. פלומין, י. בארי.**
- ג. שר-התחבורה ג. יעקבי השיב על 5 שאילתות של חברי הכנסת: י. דרניצקי (יודין), י. בארי, ע. נוף, מ. פרוש.**
- א. סגן ראש הממשלה ושר-החץ י. אלון מסר הודעה בשם הממשלה על ההסכם בין ממשלת ישראל והר קהיליה הכלכלית האירופית לכינון אזור סחר חפשי ושיתוף פעולה.**
- ב. בעקבות הערות מצד חברי כנסת הודיע היושב-ראש שוועדת הכנסת תחליט אם לקיים דיון על ההודעה הנ"ל אם לאו.**
- ד. בהמשך הדיון על חוק מס ערך מוסף, תשל"ה—1975, קריאה ראשונה, השתתפו: מ. כרמל, א. אבי-טבי, ש. תמיר, י. ז'. אמיר, א. אליאב, ז. שובל, ב. מואב, מ. שחל. שר-האוצר י. רבינוביץ השיב למתווכחים.**
- ה. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.**
- י. כהן מסר הודעה, בהסכמת סיעתו, בדבר הימנעותו מהצבעה.**
- ח. גרוסמן הביאה לקריאה שנייה חוק לחיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 37), תשל"ה—1975. בוויכוח השתתפו: ל. דיציאן, מ. פרידמן, י. בארי. ח. גרוסמן השיבה להם.**
- ה. הוחלט: לקבל את החוק.**
- ז. שר-המשפטים ח. י. צדוק הביא לקריאה ראשונה חוק נוטריונים למסמכים יוצאי חוץ (הוראת שעה), תשל"ה—1975.**
- ה. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.**
- ישיבה קע"ח (י"ז בסיון תשל"ה — 27 במאי 1975)**  
**היו"ר מ. בן-פורת; י. דרניצקי (יודין); י. ישעיהו.**
- א. שר-הבטחון ש. פרס השיב על 26 שאילתות של חברי הכנסת: נ. אליעד, ש. ארבל-אלמוזלינו, א. אפרת, ש. אלוני, י. תמיר, י. שערי, ע. נוף, י. גולן, מ. פעיל, מ. בן-פורת.**
- ב. שר-האוצר י. רבינוביץ השיב על 21 שאילתות של חברי הכנסת: ד. זכין, ה. זיידל, ש. אלוני, ש. ארבל-אלמוזלינו, י. ז'. אמיר, ח. קורפו, א. אפרת, י. בארי, י. מ. אברמוביץ, ש. תמיר, א. ורדיגר, מ. פעיל, ג. פת, א. אולמרט, ב. מואב, י. תמיר, ח. שמעוני.**
- ב. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.**
- ג. שר-הבריאות ו. שם-טוב מסר סקירה על פעולות משרדו. בוויכוח השתתפו: ח. גרוסמן, י. בארי, י. כהן, פ. שינמן, א. נמיר, מ. ידיד, ק. כהנא, נ. אליעד, מ. גז, א. שוסטק, מ. וילנר, ח. אבו רביעה, מ. פרידמן, מ. פעיל.**
- ד. שר-העבודה מ. ברעם הביא לקריאה ראשונה חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), תשל"ה—1975, בוויכוח השתתפו: א. הרליץ, מ. שחל, א. אבטבי. שר העבודה השיב למתווכחים.**
- ה. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת העבודה.**
- ישיבה קע"ז (י"ח בסיון תשל"ה — 28 במאי 1975)**  
**היו"ר — י. ישעיהו; פ. שינמן; מ. בן-פורת.**
- א. יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו מסר הודעה בעקבות הודעת הממשלה בדבר ההסכם בין ממשלת ישראל והקהיליה הכלכלית האירופית והביע תקווה לגיבוש דפוסים לשיתוף פעולה בין הפארלאמנט האירופי לבין הכנסת.**
- ב. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.**
- ג. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב על 21 שאילתות של חברי הכנסת: י. תמיר, י. בארי, י. שריד, ת. טובי, ז. המר, ח. שמעוני, א. כץ, ז. שובל, ע. נוף, נ. אליעד, ג. כהן, נ. קצב, ת. יואד, ש. לוין.**
- ד. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדת הכספים.**
- ה. ה. זיידל, י. תמיר ומ. שחל הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר המשך השביתה בקו צינור הנפט אילת-אשקלון. שר-האוצר י. רבינוביץ השיב לה-צעות. א. לבנבראון הציע לא לכלול את ההצעה של חבר-הכנסת ה. זיידל בסדר-היום. מ. פעיל הציע לא לכלול את הצעתו של חבר-הכנסת י. תמיר בסדר-היום.**
- ה. הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת העבודה.**
- ו. ל. דיציאן הגיש הצעה לסדר-היום בדבר חיובם של מקבלי פיצויים וגימלאות מממשלת אוסטריה בתשלום מס עזבון. שר-האוצר י. רבינוביץ השיב להצעה.**
- ה. הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הכספים.**
- ז. שובל הגיש הצעת חוק נכסי המדינה (מתנות לש-רים, חברי הכנסת ועובדי ממשלה בכירים), תשל"ה—1974. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב להצעה.**
- ה. הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.**

נייה באופירה וברמת הגולן. שר-השיכון א. עופר השיב להצעה. ת. זיאד הציע לא לכלול את העניין בסדר-היום.

הוחלט : להעביר את העניין לוועדת העבודה.

יא. מ. שחל הגיש הצעת חוק הגנת הדייר (נוסח משורי לב) (תיקון), תשל"ה—1975. שר-השיכון א. עופר השיב להצעה.

הוחלט : להעביר את הצעת החוק לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ה. ש. ארבלי-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה) הביאה לקריאת שנייה חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה—1975.

הוחלט : לקבל את החוק.

ט. ב. מואב הגיש הצעה לסדר-היום בדבר היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים. שר-המסחר-והתע-שיה ח. בר-לב השיב להצעה.

הוחלט : להביא את הנושא לדיון במליאת הכנסת.

י. א. לבני הגיש הצעה לסדר-היום בדבר קצב הב-

